

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ÂŞIKANE

CÜNÜMÜZ TÜRKÇESİYLE

MEHMET RAUF

Ah, ne oldu, şimdi bu emeller neredeydi? Bütün bu emellerin yerine yalnız çirkin bir hayat hakikati, bütün renksizliğiyle, bütün manasızlığıyla yerleşmişti. Lakin bu gençlik, bütün bu emellere bu kadar süs bahşeden bu sihirli gençlik ne olmuştu? O zaman boynunu bükerek bütün bu parlak hülyaları, bütün muhteşem emelleri doğuran gençliğin sırf bir yalandan ibaret olduğunu tasdik ediyordu: Serap, serap...

Mehmet Rauf'un ikinci öykü kitabı olan ve ilk olarak 1909'da yayımlanan *Âşıkane*, "Summer Palace'ta Bir Dans Yarışması", "Serap" ve "Garam-ı Şebab" adlı üç öyküden oluşuyor. Yazarın diğer metinlerinde de sıkça görülen flört, aşk, evlilik gibi konuların işlendiği bu öykülerde, Mehmet Rauf'un gözlem ve tahlil konusunda ne kadar usta bir yazar olduğu bir kez daha görülüyor.

#edebiyatımızın mirası #servetifünun #ilkhikayeler #sayfiye #evlilik
#yalnızlık #sanatçı

18,5 TL

Can Miras

Âşıkane, Mehmet Rauf

© 2020, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Hilal Matbaası, 1325 (1909)

Can Yayınları'nda 1. basım: Ağustos 2020, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Mustafa Çevikdoğan

Düzeltili: Mert Tokur

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Sanat yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Dizi tasarımı: Burak Tıgılı

Baskı ve cilt: Türkmenler Matbaacılık Reklam San. ve Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. No: 16-18

Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 43087

ISBN 978-975-07-4477-8

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

MEHMET RAUF ÂŞIKANE

Günümüz Türkçesine uyarlayan
Seval Şahin

ÖYKÜ

Mehmet Rauf'un Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Eylül, 2019

Eylül (Günümüz Türkçesiyle), 2019

İhtizar, 2020

İhtizar (Günümüz Türkçesiyle), 2020

Âşıkane, 2020

MEHMET RAUF, 27 Ağustos 1875'te İstanbul'da doğdu. Balat Mahalle Mektebi'ni bitirdikten sonra sırayla Eyüp Rüştîyesi, Soğukçeşme Rüştîyesi ve Bahriye Mektebi'nde okudu. Daha sonra memuriyete atıldı. İlk öyküsü 16 yaşındayken Halid Ziya'nın İzmir'de çıkardığı *Hizmet* gazetesinde yayımlandı. Erken yaşlarda kendini gösteren tiyatro ve edebiyat merakı, memuriyet yıllarında Servet-i Fünun çevresine girmesini sağladı. Tevfik Fikret'in halası Ayşe Sermet Hanım'la evlenip Fikret'in Rumelihisarı'ndaki yalısında yaşamaya başladı. Daha sonra Halid Ziya'yla sıkı bir dostluk kurdu. Büyükada'da bir kadına âşık oldu ve aşkına karşılık bulamayınca intihara kalkıştı. Hüseyin Cahid ve Halid Ziya son anda yetişerek hayatta kalmasını sağladılar. Meşrutiyet'in ilanından sonra tekrar yazmaya başladı. *Eylül* romanıyla edebiyatımızda önemli bir yer tutan Mehmet Rauf, diğer eserlerinde de aşk maceralarını konu edinmiştir. Mehmet Rauf 1926'da felç geçirdi, 1931'de İstanbul'da öldü.

İçindekiler

Önsöz	11
Summer Palace'ta Bir Dans Yarışması	13
Serap	35
Garam-ı Şebab (Gençlik Aşkı)	103

Önsöz

Âşıkane, Mehmet Rauf'un ikinci hikâye kitabıdır. Kitap 1909'da yayımlanır. "Summer Palace'ta Bir Dans Yarışması", "Serap" ve "Garam-ı Şebab" adlı hikâyelerden oluşan kitaptaki üç hikâye de aşkın farklı hallerini anlatmalarıyla ortak bir isimde, "Âşıkane" isminde birleşirler.

İlk hikâyede çoğu Mehmet Rauf eserinde olduğu gibi bahtsız bir erkek ve erkeklere düşkün, aldatmaya her daim hazır bir kadın hakkındaki izlenimler, "Serap"ta ilk aşkıyla evlenmiş bir erkeğin karısının ve kendisinin ihtiyarlaması üzerine aşkla geçiremediği yıllarına hayıflanması, "Garam-ı Şebab"da ise bir yasak aşk etrafında kendinden büyük bir kadınla birlikte olan bir şair anlatılır.

Kitapta yer alan "Summer Palace'ta Bir Dans Yarışması" *Servet-i Fünun*'da ("Summer Palace'te Bir Müsabaka-i Raksıye", sayı: 534, 24 Mayıs 1317/6 Haziran 1901), "Serap", illüstrasyonlarla *Resimli Roman* mecmuasında (sayı: 5, Temmuz 1325/1909), "Garam-ı Şebab" ise *İkdam*'da (sayı: 749-760, 7-18 Ağustos 1312/19-30 Ağustos 1896) yayımlanmıştır.¹

Mehmet Rauf'un tüm hikâyelerini yayımlama girişimimizin ikinci cildi olan ve ilk defa Latin harfleriyle ve sadeleştir-

1. Ayrıntılı bilgi için bkz. Rahim Tarım, *Mehmed Rauf-Hayatı ve Hikâyeleri Üzerine Bir Araştırma*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2000.

rilmiş olarak yayımlanan bu eseri¹ hazırlarken metinde geçen kavramları, yabancı dillerden geçen kelimeleri, metnin yazıldığı neme ait nesneleri, meknları notladık ve o neme ait görsellere yer verdik. Kitapta yer alan “Serap” adlı hikyenin tefrikasında yer alan illüstrasyonları da bu baskıya ekledik. Eserdeki zaman ve para birimlerini bugünün birimlerine çevirdik. Metinde Rumi olarak verilen tarihlerin Miladi tarihlerini parantez içinde belirttik.

şıkane’nin Arap harflerinden Latin harflerine aktarılmasında ğrencilerim Emir zhan, Fazilet şenol, Hill Ayt, Işıl Baran, Münevver Sağlam, Neslihan Su Aydın, şenay Polat ve zge Say ile birlikte çalıştık. Metnin ortaya çıkarılması için şahane bir birlikte çalışma rneği gösterdiler. Metni, yazarın üslubuna sadık kalarak ben sadeleştirdim.

Mehmet Rauf okumalarına yeni bir kapı açacağını umduğumuz bu eserin yayımlanması ve hazırlanması sırasındaki katkıları için Mustafa evikdoğan’a ve Fransızca kelimelerin okunmasındaki yardımları için Banu ztrk’e çok teşekkür ederiz.

Seval şahin
şubat 2020, Kadıköy

1. Bu kitapta yer alan eserlerden “Serap”ın Latin harfli baskıları için bkz. Mehmed Rauf, *Seçme Hikyeler*, Rahim Tarım (yay.haz.), zgr Yayınları, İstanbul, 2007 ve Mehmet Rauf, *Serap*, Fatma Damak-Ali Serdar-Reyhan Tutumlu (yay.haz.), KÖY, İstanbul, 2019. KÖY’den çıkan baskıda eserin Latin harflerine aktarılmış şekli ile sadeleştirilmişi bir arada verilmişi, eserin tefrikası esas alınmıştır. Bu baskıda tefrikadaki illüstrasyonlar da yer almıştır.

SUMMER PALACE'TA¹ BİR DANS YARIŞMASI

Safveti Ziya Bey'e²

Daha geleli ancak bir çeyrek kadar olduğu halde, birdenbire bu dans salonunun kalabalığından, bu dans edenlerin eğlenmekten ziyade sıkıcı bir iş yapıyorlarmış gibi soğuk ve resmî oyunlarından o kadar sıkıldı ki hemen kendini terasa attı. Burası şimdilik تنها, içlerinin göz kamaştıran ziyaları yerine direklerdeki elektriklerin donuk beyaz fanuslarından sanki donarak çıkan duru ziyaları altında beyaz bir gölgeyle aydınlanmıştı. Kendisi gibi içeriye burasını tercih edenlerden bazıları boylu boyunca dolaşırlar, diğerleri bir kişilik hasır çadırlara sokulmuş, çıplak omuzlarını gecenin rutubetinden korumak için pelerinlerine bürünmüş kadınların dizlerinin arasına girmiş denilecek kadar bir yakınlıkla sokularak yavaş yavaş konuşuyorlardı.

İngilizce, Fransızcaya karışıyor, Almanca ile Rumca ara sıra çarpışıyordu. O da Boğaz'ın, ta Büyükdere sahi-

1. Tarabya Summer Palace Oteli, Orient Express seferlerini gerçekleştiren Wagons-Lits'in kurduğu Uluslararası Büyük Oteller Şirketi tarafından 1894'te açılmıştır. 1950'de yıkılmış ve yerine Sümer Sitesi inşa edilmiştir. (Y.N.)

2. Safveti Ziya (1875-1929): Roman ve hikâye yazarı. (Y.N.)

lindeki düzenli ışık hattıyla nihayetlenen nemli ve parlak denizine karşı bir iskemle aldı ve uzandı.

Biraz sonra, arkasında, kendine burada hiç beklemediği Türkçeyle hitap eden bir ses işitince vücudu kımıldamadığı halde başını çevirip yukarıdan bakarak, "Vay," dedi, "nasıl oldu da damını¹ bırakabildin?"

Öteki telaşlı bir tavırla, "Bir süre için, bir süre için," dedi.

Ve sonra, itiraf edeceği şey için sağ tarafına geçip elleri pantolonun cebinde olmak, ayakta durmak üzere:

"Biliyor musun bu kadın için ölüyorum... Çıldırıyorum..."

"Onun da coşkunluk derecesinde sana rekabete hazır olduğunu temin ederim, ben geldiğimden beri bir saniye ayrıldığınızı görmedim de, nasıl olup şimdi ayrıldığınızı merak ettim... Lakin bana öyle geliyor ki bu biraz kancamsı bir kadına benziyor..."

Öteki, beyaz eldivenin içinde hapsolünmüş eliyle ağzını kapatarak, "Fena söyleme, rica ederim fena söyleme," diye tekrar etti. Ve sonra saatine bakarak: "Daha bir çeyrek vaktimiz var, lansiye² kadar burada kalabilirim... Evvela şu garsonu çağıralım, bir viski soda ısmarlayayım, sonra şöyle yanına oturayım da sana anlatayım, bilsen ne kadın monşer³, ne bulunmaz, ele geçmez bir kadın..."

Hem söylüyor ve hem bir eliyle uzanarak bir sandalye çekiyordu.

Öbürü: "Lakin zannetmem ki sandalyelerin rutubetini bu sıcaklığıyla mahvedebilesin... Evet, şimdi hazırlıyorum, bir itiraf sahnesi değil mi? Ve teslim ederim ki

1. Valste kavalinin eşi. (Y.N.)

2. Dönemin kadrille birlikte popüler dans çeşitlerinden biri. (Y.N.)

3. (Fr.) Aziz dostum. (Y.N.)

sen bunları çok iyi oynarsın... Fakat biliyor musun, artık bunlardan o kadar bıktım ki bana bulantı veriyorlar... Yanımda birisi bana aşktan bahsetmesin de başka her türlü fedakârlığa razıyım..."

Öbürü, gömleğinin, smokininin yakasının, saçlarının parıltısı arasında, donuk yüzünde, şimdi yarı alaycı bir merakla parlayan siyah gözleriyle dik dik ve şaşkınlıkla bakıyordu.

"O, o, yine galiba beyimizin aşktan nefret buhranları olmalı," diye söylendi.

"Aşktan nefret değil, hatta tiksinti... Hem bu sefer zannederim, sonsuz bir tiksinti... Asıl sen beni dinle, zira asıl söylemeye benim ihtiyacım var ve beni yalnız sen tamamıyla anlayabilirsin zannederim... Buradaki bütün kadınları görüyorsun değil mi? Pekâlâ, işte İstanbul kozmopolit âleminin en nefis, en müstesna kadınları... Seni temin ederim ki bunların hiçbirisi şu anda bana hiçbir şey söylemiyorlar... Evet, hiçbirisini sevecek değil, arzu edebilecek bir halde bile değilim... Fakat rica ederim yanlış anlama; çünkü bende halleden bir kuvvet var ki bu güzelliklere karşı peyda olmak yeteneğinde olan aşkı değil, hatta arzuyu bile, daha cenin halindeyken mahv ve yok ediyor... Nihayet, nihayet bu mahv ve yok kuvvetinden kurtulsa kurtulsa pek az -biraz arzu kurtulabiliyor ki-yalnız arzuyla, yani aşksız aşk kadar beni harap ve nefrete sevk eden başka bir şey bulmak imkânı yoktur... İşte sana itiraf ediyorum, daha bugün, ismini söylemediğim halde, pekâlâ keşfedebileceğin bir kadın, beni on beş gündür peşinde gezdiren bir kadın. Nihayet evvelsi günü bugün için bana randevu vermişti. Pekâlâ o kadar müddet beklediğim bu saadet, o kadar vakittir istediğim bu kadın artık benim için mümkün olunca, bundan bedelsiz bir sarhoşluk hissedeceğim diye sevinirken bütün ferahlığım birdenbire sönmesin mi? Kadının bu merak

ve tutkuyla kendisini daha bir-iki ay takip ettirmek imkânı varken, bu kadar çabuk ve kolaylıkla razı oluşuna, böylece beni bir mevsim daha işgal edecek tatlıca bir eğlenceden böyle mahrum edişine kızmaya başladım. Nihayet bugün, öğleden sonra, kendisini kararlaştırılan yerde beklerken hemen bırakıp kaçmak arzusuna güç karşı geldim... Fakat tabii bunu yapmadım ve geldiği zaman kendisini coşkuyla kabulden ziyade coşkulu bir surette defe daha meyilli olduğumu görüyordum... Kendimi bir sahnede zannediyordum, oynayacağı vazifeye la-kayt olan bir aktör gibiydim ve itiraf ederim ki o da ilk sözüyle bu ruh halimi şiddetlendirmekten başka bir şey yapmadı. 'Nihayet beni buralara düşürdün ha?' diye sahte bir serzeniş sesiyle söylediği ilk sözü beni bir duş altında bıraktı, hem hiç olmazsa, benim dikkatimden bu yapma lakırdıyı salimen kurtarabilmek için bir özen bile göstermedi; o zaman gelip, bir saat zevk almak için hazırlanmış olan bu kadına, bu sahtekârlığına karşılık bir ders olsun diye, kendimi men edemeyerek, 'Bu o kadar büyük bir fedakârlıkta tamiri henüz imkânsız değil...' dedim; durdu, kendinin böyle reddedileceğine inanmaz bir bakışla bakarak, nazlı nazlı, 'Öyleyse gideyim...' sözlerini söyledi. Ben kalkarak ve onu ezmekten büyük bir zevk alarak, 'Ma foi' madam, eğer hoşunuza öyle giderse...' Ve haykırmak istiyordum: 'Hayır, sen gitmezsin, zira o kadar duygularının esiri, aradığın bir zevk saniyesi için o kadar adilliklere tenezzül edersin ki... O, gelirken bozduğu tülünü düzelterek bir saniye aynanın önünde tereddüt etti, bu eğlencenin birden böyle mahvoluşuna razı olamayacağını ben zaten biliyordum, sonra birdenbire gelip elimi tutarak gözlerime kadar girdi, 'Voyons,

pas de betise, n'est pas?'¹ diye fısıldadı. Şimdi, yapma, beni donduracak kadar soğuk gelen yapma bir aşkla dizlerimin dibine geldi, birden bu duygularının esiri kadına, bu vücudun ihtirasları elinde oyuncak olmuş olan bu kadın ruhuna o kadar acıdım ki, 'Peki,' dedim; fakat bir şey onu tutmaktan, elini alıp böyle meclislere mahsus aşk hallerine ve işveye müracaattan beni men ediyordu; o da susuyordu ben de... Hararetle bir söz, arzulu bir bakış bulamıyordum ki meclis sıcaklık ve samimiyetle dolsun... Ve kendi kendime, 'Bu mu aşk?' diyordum. 'Aşk bu mu?' Böyle birkaç dakika bakıştık, sonra o tekrar kımıldanıp peçesini düzelterek soğuk soğuk, '*Je maneuve*,'² dedi. '*Bien*,'³ dedim. Ve seni temin ederim ki bu kadın on beş gündür beni aşka benzer bir hisle meşgul etmiş bir kadındı... Sonra öyleleri var ki onlarda ne kadar güzel olurlarsa olsunlar ilk bakışta bir dirhem şiir bulamıyordum... Fransızların, İngilizlerin çok kullandıkları Latince bir söz vardır, hani, 'Fikir yoksunu olanlar bahtiyardır...' derler, ben de bahtiyar olmak için insanın çok şiiri olmalıdır diyeceğim."

Öteki başka şeyler düşünüyormuş gibi dinliyordu, muhababının sözünü bitirdiğini görünce dedi ki:

"Lakin sen delisin azizim, bu hummaları bırak... Sana ilk elden haber vereyim ki kadınlarla aşk olmaz... Aşksız aşk. Anlıyor musun, şimdiye kadar tecrübelerimden aldığım ders budur, aşksız aşk... Ben on senedir bütün rast geldiğim kadınlar arasında bu düsturla geziyorum, aşkın insanı kolaylıkla sevk ettiği bataklıklardan ancak bu çareyle kurtulabiliyorum... Ve buna mühim bir olayın neticesinde karar verdim ki senin küçük sirke kar-

1. (Fr.) Bakınız, yaramazlık yok değil mi? (Y.N.)

2. (Fr.) Tedbirliyim. (Y.N.)

3. (Fr.) İyi. (Y.N.)

şılık bir rehin olabilir; o zaman senin aziz dostun doktorun karısıyla meşguldüm, en hararetli aşkıma bu kadınla yaptığımı düşünüyorum da benimle kim bilir ne kadar eğlenmiştir diye şimdi ne kadar rahatsız oluyorum bilsen... Ben de birçok takipler ve dalkavukluklardan sonra ondan bir randevu almıştım... Kadınların 'peki'si öyle büyük bir muzafferiyettir ki elde etmesi ne kadar güç olursa neşesi o kadar çok olur ve karar verilen yerde, karar verilen saatte bulunmak üzere sokağa çıktığım zaman yolda kaçınılması mümkün olmayan bir sebepten dolayı üç çeyrek kadar geç kalmaya mecbur oldum. Sonra vakit bulur bulmaz, kaldırımlardan ateşler saçarak koştum, 'Madam,' dedim, 'Burada,' dediler, apartmana girerken karşıma bir garson çıktı, 'Pardon mösyö... Eğer mösyö bir dakika beklerse... Mösyö salona geçer mi?' diye o kadar telaşlı söz söylüyordu ki garip bir faaliyetle, 'Hemen görmek istiyorum, son derece acele...' diye ısrar ettim; herif o kadar bozuldu, o kadar şaşırdı ki kapıya dayanarak içeri girdim. Ve küçücük odada, hâlâ en çirkin ayrıntılarıyla gözümün önündedir, kanepenin üstünde, bizim madamı *maitre de tall*¹ ile... Ah, bundan bütün kadınları mesul tutmalı mı? Fakat insan aldığı bu yaralardan o kadar etkileniyor ki intikamı bütün cinsi kolaylıkla kaplıyor... Bu kadın o zaman benim yeni dünyaya girişimin ilk başarılarından, kendimi bir şey zannettiren, uzun bir aşk hayatı, gizli, büyük bir sevgi vaat eden bu kadın, sevgili aşkını beklerken belki sabredemeyerek garsonun altına yatmıştı... *Ah mon dieu*² demek garson, ben, bütün erkekler hep aynıydık, salonlarda, yarışmalarda, insanların biraz daha dış görünüşe dikkat ettikleri yerlerde bi-

1. (Fr.) Şef. (Y.N.)

2. (Fr.) Tanrım. (Y.N.)

raz kıyafete, biraz olgunluğa, şahsa dikkat ve son anda altına yatılacak bir erkek olsun da nasıl olursa olsun diye bir kayıtsızlık... İşte o zamandan sonra, bende aşk yok, yalnız aşk ilişkisi var azizim... Bilir misin aşk ihtiyacımı tatmin için ne yapıyorum... Cuma ve pazar akşamları, bir kayığa atlayınca Göksuyu'na gidiyorum... Orada, örtülerinin altında, belki daha kapalı olduklarından, belki yaklaşılmaması mümkün olmayan, belirsiz ve uzak olduklarından uzaktan arzu veren hanımlarda biraz şiir bulabiliyorum. Bunlar böyle oluncaya kadar yirmi aşk geçirmiş, ondan sonra her birisi düzinelerle âşıkların altından kalkmış kadınlar değil, henüz bekâret ve saflık devresindeki genç kızlardır, en ketum bir tereddütlü bakış bile yüzlerinden bir pembe utanç buğusu geçirir, görürsün ki seni gördükçe, izlerini gizlemekte acemilik gösterilen bir perişanlıkla harap oluyor ve bakacağı yeri şaşıyor... İşte, senin istediğin gibi aşk ancak böyle genç kızlarla ve bizim genç kızdan pek farkları olmayan genç kadınlarımızla yapılır ve bu artık mutlak surette bir idil¹ olur... Sonra kadın lazım olunca, hani etten kandan, sahiden kadın lazım olunca, gel buralara, bu âlemlerin yarışma ve dans bahanesiyle, göbeklerine kadar çıplak göğüslerine ve omuzlarına kadar çıplak ve davet dolu memelerine düş... Bana inan azizim, hayat en mest bir kavuşmaya bile değmez..."

Bu sözlerin sonunda, yüzünde bir alay gülümseyişinin izi görünmeye başlayan muhatabı cevaben gülerek, "Ne yanlış fikirlerin var," dedi. "Lakin azizim, kadınlar hayat tarzı nasıl olursa olsunlar, her yerde aynı cinstirler... Burada, siz beklerken garsonun altına yatmış bulduğün kadına bedel, bizim hayatta da seninle veyahut be-

nimle ilişkiyken ve kendini bize dirhem dirhem satar-ken, senin gıpta edeceğin bir kolaylıkla paşa babalarının uşakları veya askerleri altına yatan genç kızlar yok mudur zannedersin... Ah kadınlar, her hayatta aynı şeydir, yani kirlenmiştirler!"

Öteki gülerek:

"Daha doğrusu, git Beyoğlu'na, bildik evlere, evet temin ederim azizim ki bu evlerde rast gelen kadınların çoğunda bu bir gecelik aşklarına daha ziyade vefaya ve sadakate eğilim bulacaksın... Ve sonra, burada gördüğün bütün bu şık ve kibar centilmenlerin ekserisi, burada, bu kibar madamların ateşlerinde harap olan bütün bu pervaneler, sanki buralarda biledikleri bıçaklarını gidip oralarda kullanırlar... Çünkü, çünkü başka türlü yapmak ihtimali yoktur. Benim bir dostum vardır ki Tepebaşı Bahçesi'nde¹ piyasa ederken kolumdan çekerek beni arka yollara götürüyordu. 'Bu niçin?' dedim. 'Azizim,' dedi felsefecilere has bir şekilde, 'gel sen buraya, buradaki hizmetçilere... Bizim için onların hanımları çok uzak ve özellikle çok uzundurlar... Bizim için, sabrımız için ancak hizmetçiler mümkündür...' Dünyada işittiğim en doğru sözlerden biri de şüphesiz bu sözlerdir... Çünkü burada gördüğün kadınların hepsi istisnasız kârına satan tüccarlardır. Sermayeye hiç zarar geldiğini istemezler... Bunun için sana cidden tavsiye ederim. Bunların arasından kendilerinden daha kadın olarak geçmekten başka çare yoktur... Eğlenmeli ve bunun için en birinci vasıta, bir anda dört-beş aşkı aynı anda yaşamaktır. Eğer birinden bir mâniyle ayrılırsan yahut birinden bir ihanet görürsen mutlaka seni mesut edecek, hiç olmazsa eğlendi-

1. Tepebaşı'nda, II. Abdülhamid döneminin sonlarında dönemin belediye başkanı Eduard Blak tarafından yaptırılan bahçe. (Y.N.)

recek bir diğeri hazır bulunur. Hem insan böyle hepsini birden aldatmaktan çok zevk alır; bilsen, benim en zevk aldığım saniyeler kadınlara karşı böyle ufak ihanetler yaptığım zamanlardır; çünkü ah, bütün kadın cinsinden erkek namına alacağımız, almaya haklı olduğumuz o kadar çok intikamlarımız vardır ki... Bir kere düşün ki Âdem'den tut da sana bana gelinceye kadar erkekler sürekli bu hainlerden ihanet görmüşler, aldatılmışlar, alay edilmişlerdir. Maupassant'ın¹ bir hikâyesinde bunlardan birinin pek doğru ve derin bir sözü vardır. Bir kadın diğeri diyor ki: 'Erkekler zannederler ki kendileri seçerler. Hayvanlar, halbuki daima biz seçeriz.' İşte ben bu sözü daima kadınlara uygulamaya çalışırım, beş tanesiyle bir günde eğlenirim, birisi için hazırladığım bir çiçeği ötekine götürmek, mesela bundan aldığım bir şeyi öbürüne vermek ve böylece bunların arasında daimi bir eğlence tertip ederek intikamlarımızı almak pek hoşuma gider..."

"Ah ya ben, lakin benim yapamadığım şeyler asıl bunlar değil midir? Bir kere, benim için bir kadın ancak seversem kadındır... Bir kadınla yalnız aşkla münasebette bulunabilirim. Halbuki bunu yapamıyorum, ne lüzumu var diyorum, demin sen sevda için genç kızlardan bahsediyordun; pekâlâ, farz edelim ki takibinden hoşlandığını gösteren böyle bir masumiyet goncasına rast geldin, değil mi? O takip devam eder de nihayet başka bir şeye sürüklenmez mi? Ve o sürükleneceği şey mademki devam etmeyecek, neye iyi, değil mi? Gözümünün önündeki binlerce misallerle anlamıyor muyuz ki en büyük aşklar bile nefret ve düşmanlığa sürüklenmezse

bile lakaydiye, uyuşukluğa mutlak iniyor, bunu, bu ilk tutku ateşini daima gençlik halinde kim, hangi ateşli kalple koruyabilir? Ve sıska çocukların yaşayışı gibi yaşayan bir aşk kadar üzüntü veren ne vardı? Mesela bugün ben öyle bir genç kız tanıyorum ki beni gördükçe, demin senin bahsettiğin gibi perişan oluyor ve bunu gizleyemiyor; demek işte bir kız ki beni seviyor yahut öyle zanne ediyor... Pekâlâ, neye iyi? İşte bunun devam etmeyeceğine olan inanç sevda saadetiyle bir anda bana mahsus oluyor, ve bu his içine düşünce bir uyuşukluk, öldürücü bir uyuşukluk beni boğuyor..”

“Lakin işte asıl mesele orada ya... Mademki aşkın ilk kuvvet ve şiddeti devam etmiyor, devam ettiği kadar istifade etsen, sonu fena olacak diye ilk günlerin inkâr olunmaz zevklerini niçin reddetmeli, değil mi ya?”

“İlk günlerin zevkini de böylece kaybettikten sonra... Hem bu benim elimde mi? Bir kere hiçbir kadının beni cidden ve devamla seveceğine inanmıyorum... Çünkü bu mümkün bir şey değil ki... Öyle kadınlar bulunuyor ki bunu mümkün görüyorum, o zaman da kendimin seveceğime emniyet gelmiyor... Bazen bir bakışla bütün bunları unuttuğum oluyor; o anda bunu da hayat denilen ve bin kazadan oluşan şeyin yaralayacağını ve elimden alacağını düşünüyorum... Ah azizim, bütün bu şeylerden dolayı sevemediğim için ne kadar acı çektiğimi bilsen...”

Öteki eliyle masaya vurarak coşkuyla:

“Lakin monşer, ben de sevemiyorum, senin sebeplerinden değilse de ben de sevemiyorum. Fakat aynı zamanda sevmeye lüzum da görmüyorum. Tam tersine sevmediğim için kadınlara karşı daha silahlanmış bulunarak daha çok eğleniyorum. Zira biliyor musun, bugünkü kadınlar arasında sevmek, bütün müdafaa silahını gürletmektir. Evvelden kadınlardan aldığım birtakım ya-

raları şimdi başkalarına açmaktan hoşlanıyorum. Bir kere hiçbir şeyden korkmayarak, hiçbir şeye riayet etmeyip de küstah olarak, bu kadınların arasında gezmek kadar tatlı başka bir zevk var mıdır zannedersin? Ve bir kere böyle dolaşmaya başlayınca böyle olmayan erkeklerin insana ne kadar alçak, ne kadar budala geldiğini ve insanıyeti tek sağlam felsefe olan bu noktadan seyretmenin ne kadar tatlı olduğunu sen bilsen...”

“Lakin bunu kabul edebilmek için kabule uygun olmalı.”

“Pekâlâ, öyleyse *idylle*¹ yap... Uzaktan, belirsizlikle belki seni cezbederler... Bir kayığa bin, Boğaziçi sevdası yap, biraz da yalı hanımları peşinde yorul... Sana dedim ya, ben böyle bazı günlerde aşka benzer derin hislere rast geldim...”

Öteki alaycı bir tebessümle, adeta küçümseyerek:

“O, yalı hanımları öyle mi... Akşama kadar gecelikleriyle ve çıplak ayaklarında terliklerle oturan, oturabilen bu hanımlarla benim bir işim yok... Onlar saç baş karmakarışık olarak durmadan mevsimine göre ya mısır, ya karpuz çekirdeği yerler... Böyle hanımlardan maalesef bir zevk alamam. Sonra da böyle uzaktan yapılan aşklar kadar öldürücü bir şey olamaz. İnsan haftalarca karşı karşıya, uzaktan belki birbirini hoş bulabilir fakat bir gün yan yana gelince, yalnız yaradılıştan değil, maddeten hatta açıkça bile o kadar aldanıldığı ortaya çıkınca ne kadar üzücü olur... Bir aşkım vardır, kadının mektuplarını mümkün olsa da okusan, o kalpte bir aşk yanardağı ve vefa vardır zannedersin. Halbuki aşk ve tutkunun hiç ziyaret etmediği bir vücuttan, ihtirasla sarsılan bir soğuk vücuttan başka bir şey bulmadım... Ve bulmadığım yal-

1. (Fr.) Huzurlu kır sahnesi. (Y.N.)

nız ondan ibaret olaydı, sonra hiçbir şeyi hoşuma gitmedi. Ne kaşı ne gözü ne de hatta sözü... Zaten Schopenhauer'ın¹ dediği gibi hayat sağdan sola hareket eder bir rakkas gibi üzüntüden bıkkınlığa gitmez mi?"

Yanındaki bu fikirleri kısmen tasdik ettiğini gösteren bir yüz ifadesiyle dinledikten sonra:

"Mektepten çıktığımız sene gelen truptaki² *choriste*'i³ bilirsin ya? Bu kıza evvela birkaç lirayla sahip olmuştum... Fakat sonra başıma ne kadar bela oldu; ayrı çıktık, benim için trup gittiği zaman İstanbul'da kalmaya kadar razı oldu; işte bir kadın ki beni seviyordu, hem nasıl olduğunu hayal edemezsin, en derin bir ateşle seviyordu fakat nasıl anlatayım, sanki bu kızın ruhu yoktu, bu da tıpkı seninki gibi sanki yalnız vücuduyla seviyordu, daha doğrusu bir kalbin vücudundan murdar birisinin ruhu vardı; mesela pis bir bakkal dükkânında yerlerde sürünen kavun karpuz kabuklarından zeytinyağı fıçısına, oradan gaz tenekesine ve oradan kalkıp zeytin tabağına konan ve hepsinden aynı mide zevkini duyan birisinin ruhu... Çünkü bilirdim ki bu kız rast geldiğiyle yatardı, zaten kendisi bunu saklamaya lüzum görmezdi fakat hepsinden ziyade beni sevdiğini ilave ederken görseydin... Kaç kere ayrıldım kaçtım, kaç kere geldi buldu, nihayet elinden zor kurtuldum... Zannederim seven kadınların yirmide on beşi böyledir.. İşte, meşhur şehrimizde bütün gençliklerini aşk peşinde geçirmiş iki sevdalının tecrübelerinin sonucu, bir sürü kirli hatıradan başka bir şey değil..."

"Yalnız hatırat olsa... bir sürü acılardan başka bir şey değil demek daha doğru olur..."

1. Arthur Schopenhauer (1788-1860): Alman filozof. (Y.N.)

2. Tiyatro kumpanyası. (Y.N.)

3. (Fr.) Koro üyesi. (Y.N.)

Arkadaşı, orkestranın ilk akortlarını işiterek telaşla:

“Doğrusu azizim, bu acılara da layık adamlarız çünkü bak, birçok kirli tecrübelerden sonra hâlâ onun peşinden ayrılamıyoruz... Zira elini sıkıp savuşmaktan başka bir şey yapamayacağım... ve sana, içinde çırpındığın sefaletle karşı tek kurtuluş çaresi olmak üzere evliliği tavsiye ederim...”

Eldiveniyle muhatabının omzuna vurarak gidiyordu, yanındaki, “Dur, ben de geliyorum!” dedi, beraber yürüdüler, müzik başlamıştı, herkes terastan salona doğru gidiyordu, o zaman gözünün önünden geçen bütün bu beyazlar içinde beyaz sineleri, beyaz omuzlarıyla muhteşem, cazibeli kadınlar arasında kendini böyle soğuk ve arzusuz bulmaktan o kadar sıkıldı ki derin derin bir göğüs geçirdi; arkadaşı neşeli ve alaycı: “Monşer, ah edeceğine dans et, bak şu Amerika güzeline, daha doğrusu, özel tabirle *American beauty*'ye...¹ Kendisine takdim olunmadınsa git Reuters² acentesine, seni takdim etsin... Zira hakikaten kadınlığın müstesna bir örneği... Hemen dansa davet et, bir valsi var ki insan hayat boyu, öyle kul köle yaşamak arzusu hissetmekten kendini alamıyor. Dünyada senin fikirlerini gerçek diye kabul ederek kalmak kadar zararlı bir hastalık olamaz, hastalık bu fikirlerin kendisinde değil, bunlara aldanmak, esir olmaktadır, nefsi bunların azabından kurtaramayacak kadar zayıf ve iradesiz olmaktadır...” dedi ve salonun öbür köşesinde, güzel sakallı bir Fransız gencinin yanında beyaz sinesiyle güzelliğin gülüşleriyle dolu bir kadına doğrularak, “Aman bizim avukatı gör bak, şimdi ne tuhaf olacak...” dedi ve küstahça bir tavırla gidip bu kadının önünde eğildi, gü-

1. (İng.) Amerikan güzeli. (Y.N.)

2. 1851 yılında Thomson Reuters tarafından kurulan uluslararası haber ajansı. (Y.N.)

zel sakallı avukat sürmeli gibi gözlerinde bir buruk kır-gınlıkla, kadının verdiği izne itaatle ayrıldı ve arkadaşı, muzafferiyet neşesiyle kadına sarılıp dansa başlarken bi-zimki kendisi yokken başka bir erkekle kendisiyle ko-nuştuğu şeyleri aynı neşeyle konuşabilen bir kadını sev-mek mümkün olup olmadığını kendisine sormaktaydı. O zaman avukatın elindeki kaptırdıktan sonra tekrar bir başkasını pençesine geçirmek için sürmeli gibi gözle-rinin cazibesine ve güzel sakalına güvenerek henüz dan-sa başlamamış olan kadınlara doğru gidişini, şüphesiz hoşuna giden birini bulamayınca, parlak parke üzerinde rugan potinleriyle ayaklarını sürüyerek dışarı terasa çık-tığını gördü.

Dans iyice kızışmıştı, herkes dönüyordu, kenardaki sandalyelerde oturan yaşlı kadınlar arasında tek tük yaşlı erkekler de vardı; birden salonun kalabalıklaştığını, her-kesin oyuna katıldığını fark etti, kapı ağızları güzel deli-kanlılar, hoş kadınlar ve bunların anaları ve babalarıyla doldu; dansın faaliyetine dayanamayarak hemen iştirak eden çiftler oluyordu; bizimki bunlara bakıyor ve şaşı-yordu.

Hiçbir zaman vals kendine bu kadar ölümler oyunu gibi gelmemişti, ortada oynayanlarda nasıl bir tahammül hali, bir imtihan ıstırapı varsa ayakta kenarda seyreden-lerde de öyle bir teftiş hali vardı. Salonun biri terasa di-ğeri otelin salonuna giden bir kenar sonundaki iki kapı-sıyla kenarın ortasında bulunan büfe kapısının önünde birbirinin omzundan bakan parlak saçlı birçok baş izdi-hamı vardı ve abiyelerin, smokinlerin parlak yakaları arasında göz kamaştıran beyaz gömlekler birbirinin üs-tünde eziliyordu. İzdiham kapılardan uzaklaştıkça ke-narlara dağılıyor, oralaradaki sandalyelere oturan yaşlı madamların aralarına sokuşuyor, direk diplerinde topla-nıyor, sıkışıyor, sıkışıyor.

Kızını valse davet eden damat tavırlı bir delikanlıya memnun bir şekilde bakan bir kadın, onun sıkıldığını, sorduğu suallere kısa cevaplar verdiğini fark ederek onu hâlâ lafa tutuyordu, her şey bu kadın için bir konuşma vesilesi olabiliyordu, elindeki saplı gözlüğü birinin üzerine yerleştirip etrafına baktıkça gözüne ilişen herkes için bir fikir beyan ediyor ve bu fikirlerin söylenişindeki eda onları bir sual haline de getirebiliyordu. Kırmızı saçlı, kırmızı yüzlü, güzel garip gözlü iki İngiliz kıızıyla oynayan *habillé*¹ giymiş bıyiksız iki İngiliz'i göstererek, "İngilizleri oynarken seyrctmek eğlenceli şey?" diyor. "Biliyor musun en iyi kim vals ediyor, şu kısa boylu bey... Nasıl diyorsunuz ona?" diye sarı elbiseli, kumral saçlı, gözleri ısırılmış da çürümüş kadar siyah bir halkayla çevrili bir kadın ile vals eden bir delikanlıyı gösteriyordu. "Kontesle vals eden bey mi... İyi dostlarımdandır," dedi ve ismini söyledi. Fakat onun asıl dikkatini çeken bir Amerikalı kadındı ki İstanbul'a geleli bir hafta olduğu halde herkesin, hatta kadınların bile şaşkın bakışlarını çekiyordu. İnce uzun boynun üstünde, zayıf beyaz göğsünün üstünden serzeniş dolu bir bakışla tebessüm eden gözlerinde öpülesi bir hayret ifadesi vardı ki bir çocuk bakışlarındaki saflıkla bir genç bakışının utangaç şuhluklarından meydana gelmiş denilirdi; uzun boylu, güzel bir delikanlıyla yalnız eller kollar teğet olduğu halde pek resmî, pek ciddi oynuyorlardı, bunları takip ederken gözüne diğer bir çift ilişti ki birinin kotrasından çıkıp başkasının arabasına binen, ondan inip bir diğerinin gönderdiği beygirlerle gezintiye çıkan ve kocasına varıncaya kadar herkesin bildiği kıdemli âşığını, boyu ile karnı arasındaki mücadelede karnının galebe edeceği son zamanlarda anlaşılan şu

1. (Fr.) Gece kıyafeti. (Y.N.)

Alman gazetesi muhabirini almış dönüyordu. İtalya demir fabrikalarından birinin burada bir memuru olan iri bıyıklı, geniş gövdeli bir delikanlı düzgün endamının üstünde pek sarı saçlarla pek iri bir başla ve bir vekilin azap hali verecek kadar iri burnuyla korkunç olan bir Fransız kontesiyle, dönerken çarpışma olmasın diye sakınır gibi, açıktan tutuşarak oynuyorlardı. Bunun arasında hoş çiftler de vardı: Asıl bir köşeyi işgal eden bir Rum bankeri familyasıydı, köşedeki sandalyeye oturmuş olan şişman madamın etrafında dostlar bir takım olmuşlardı; babaları öndeki direğin kenarına dayanarak seyrediyordu. Biri kimin çocuğu olduğu soruldukça yalnız heykel gibi, muhteşem vücuduyla hâlâ güzel olan ve şimdi aynanın altında kırışık suratlı bir Fransız kontunun omzundan kulağına söylediği sözleri dinleyen annesi gösterilen uzun boylu ince kırmızı saçlı bir güzel delikanlıyla, diğeri kendi güzel erkek kardeşiyle oynayan iki kızına bakarak yanında valsten yorularak çekilmiş, eski Yunanlı zırhları biçimi elbisesinin içinde heyecanla titreşen göğsünün hararetini yelpazesıyla serinletmeye çalışarak şimdi kendini dansa davet eden şu güzel delikanlının pek budala olduğunu söyleyen yeğenine gülüyordu. İnce uzun boylu, Cleopatra burunlu, hararetin pek kızzattığı yanaklarının üstündeki ince ve siyah kaşları, siyah üzüm gözleriyle, küçük esmer ağızlarıyla bu iki kız döndükçe babalarının önünden geçerken eğilerek ona tebessüm ediyorlar, birkaç söz söylüyorlardı. Sonra mecbur olmadıkça Fransızcayı ve kendi dilini söylemeyen, İngilizlere düşkünlüğünü yalnız bir İngiliz'in karısı olacağını ilana ve kendini isteyecek bir İngiliz sivil polisine kadar götüren beyaz gözlü şu zengin *miss*¹ vardı ki siyah

elbisesinin pek müsait göğsünden dışarıya bu kadar şüp-
he edilemeyecek bir servetle taşan sinesiyle fıkırdayarak
şu kısa boylu, kırmızı yüzlü, güzel kadınların “güzel be-
bek” dedikleri İngiliz deniz subayıyla oynuyor, bunlar
ara sıra pek sıkı dostları oldukları şu kısık gözlü *miss*’le
davetini zaruri kabul ettiği kavalyesine rast geldikçe bu
angaryanın ıstırabına gülüşüyorlardı. Bu bir *statue*¹ deni-
lecek kadar ince uzun şekilli bir vücut, bir sıcak mermer
kadar donuk beyaz göğsünün, orantılılığıyla, başının bu
muhteşem omuzlar üzerindeki kraliçelere mahsus kuv-
vetli bir edasıyla, göz kamaştıran elektrik ziyalarının al-
tında donuk beyaz görünen çehresiyle tebensümsüz,
neşesiz oynuyordu, nihayet bir kenarda duran babasının
yanına gelince, kavalyesinin kolundan sıyrılıp durdu.
Delikanlı eğilip çekilirken gözlüğünü fırlatıp atacak ka-
dar şişkin gözleriyle babası kızının ruhuna bakar gibi
bakarak sordu, genç kız bir şey söylemeyerek yelpaze-
siyle meşgul göründü, orada annesi duruyordu, kendi
kadar genç görünen, yalnız çehresinin sınırlarında bu
kadar incelik bulunmayan annesi asabi bir elle salladığı
yelpazesinin arasında hâlâ karşısındaki aynanın önünde
şu Rum kadınının omzundan ayrılmayıp ona bir şeyler
naklederek güldüren kırışik yüzlü konta, İstanbul mali-
yesinin büyük kuruluşlarından birinin mensuplarından
olan bu Fransız’a bakıyor, öfkeli görünüyordu. Bunları
gözüyle takip ederken aklına oğulları geldi, o zaman
dikkat etti ki o da haftada üç-dört kere Boğaziçi’nin es-
rarengiz bir köşesinden özel olarak gönderilen bir üç çif-
te kayıkla giderek saatlerce meydandan kaybolan ve bü-
tün incelik ve endamının düzgünlüğüyle, gözlerinin ihti-
raslı derinlikleriyle beraber dekoltesinin umulanı vere-

meyecek gibi olduğunu bildiğinden kapalı örgülü siyah göğüslü bir elbise giymiş kraliçe tavırlı, zariflerden birinin *coeur diplomatique cantinier*'i¹ dediği o güzel madamla vücut vücuda oynadıklarını gördü, bu ailenin alametifarikası olabilecek bu kısık güzellikle beraber güzel bir delikanlı olan bu İngiliz, babasının öfkeli bakışı önünden geçerken biraz bozuluyor, gençlik iddialarını bırakamayan ve hatta oğlunun gençliğiyle bile rekabete çıkan bu baba onu sıkıyordu.

Sonra birinin arabasından inip diğerinin kotrasına binen ve ondan çıkarsa başkasının getirdiği beygirlerle gezintiye giden ve bu ikramlara neyle karşılık verdiği meçhul olan bir Rum madamı kocasının yumuşak bakışı önünde senelerden beri ayırlamadığı artık herkesçe malum olan âşığıyla, şu Viyana gazetesi muhabiriyle oynuyordu.

Ve bütün bu topluluk şimdi ona Pompeii harabesi hissini veriyordu, bütün bunlar hepsi taş olmuşlar da yirmi asır sonra kendisi bir ziyaretçiymiş gibi geliyordu ve bu dansı mahvedici ve korkutucu görüyordu. Birden bir ateş gözlerini yaktı. Bugün kendisiyle buluşmuş ve görüşmüşken vedaya mecbur ettiği kadın şimdi ihtisamlı ipek fişirtıları içinde yanından geçti. O zaman kaçmak ihtiyacı duydu ve hemen arkasında olan kapıya doğru çıkarken bıyıksız sakalsız çenesi Frenk gömleği kadar parlayan bir İngiliz sefaret gemisi subayına rast geldi, o, "Nereye?" diyordu. "Uyumaya," dedi. Sonra elinden tutup bir an durarak, "Biliyor musun, dünyada uyumaktan başka güzel bir şey yoktur!" Subay pek gösterişsiz bir neşeyle onu elinden tutup zorla büfeye doğru çekerek, "Peki, fakat uyumaya gitmeden evvel buzlu

1. (Fr.) Diplomatik kalp satıcısı. (Y.N.)

bir şey içmek de şarttır!” dedi, orada ayakta durdular, bir viski soda içtiler; İngiliz’in elinden kurtulup terasa çıktığı zaman hâlâ fikrini dans ve evlilik kelimeleri işgal ediyordu; dans bu akşam kendisini iğrendirmişti, evliliğe gelince...

O zaman Galata piyasasında hatırı sayılır servet edinmiş olan babasının adı Sakızlı bir Rum olması sebebiyle Fener’de doğmasının acısını bir İtalyalı kontes olmakla çıkarmak emeline düştüğünden beri kısa boyu ve büyük karnından dolayı dans edemediğinden terastan ayrılamayan şu güzel gözlü İtalyalı kontun daimi arkadaşlığını kabul etmiş olan ve kontun daima ağzına girmiş gibi bulunan bir kızı görerek, “Evet, evlilik ve böyle bir evlilik...” dedi.

“İtalya’nın sıcak emelli, asil ve muhteşem güzel kadınlarını bırakıp adi bir Rum kızını kontes yapacak kadar hararetlenen bir adam bu evlilikten belki mesut olsun fakat bu evliliği bir matematik denklemi gibi tertip ve çözmeye çalışan bu kadın?” diye düşünüyordu. Zaten evliliğin gerçekten bir hesaptan başka bir tarafı mı vardı? Onu aşkla birleştirmek kadar budalalık olur muydu? Evlilik olsa olsa biz hastayken bakıcılık etmeye razı olacak bir kadın bulmaktan başka bir şey miydi?

Terasta biraz daha ilerlemişti ki bahçeden doğru geç kalmış olduğundan acele acele yürüyen ve geride kalmış kocasını arkasından koşturan şu iki sene evvel birbirini severek evlilikleri ve kışı beraber geçirmek için Tarabya’yı seçmeleri onun bile gıptayla bakmasına sebep olan karı-kocayı gördü; kadın beyaz kürklü mantosunu birden çıkarıp arkasına dönerek, “Rica ederim,” diye kocasına verdi ve salona koştu; şüphesiz söz verdiği bir delikanlının kollarının arasına atılıp dans etmeye koşan bu kadın iki sene evvel kocasıyla beraber oturabilmek için kışı Tarabya’da geçirmeye razı olmuş olan genç kıza o kadar

az benziyordu ki, bizimki, “Evlilik, daha doğrusu başka erkeklerin emellerine koşan bir kadının resmî yoldaşı ve mantosunun hamalı olmaktan başka bir şey olmamak gerek!” dedi.

Sonra pardösüsünü alarak, “En iyisi uyku,” dedi. Evet, ne aşk ne dans ve ne evlilik... Üçü de kendisini iğrendiriyordu, bütün insanlık için en cazip birer meşgale olan bu şeylere o kadar lakayt kalmasının sebebini düşünerek kayığına binerken, kendi kendine İngiliz şairi Tennyson’ın¹ bir mısrasını hatırlayarak, “İnsan bütün ömründe uyumaz ya, uyandığı, hatta bazı geceler, yalnızlıktan uyuyamadığı yahut şairin şikâyeti gibi yalnız uyumaktan usandığı bile olur, o halde?” dedi.

Arkadaşının dediği gibi kayığına binerek Boğaziçi ve yalı sevdası yapmak, yalıların nazlı, bayağı perileriyle meşgul olmak onu yalnız lakayt bırakmıyor, hatta iğrendiriyordu, omuzlarını silkip bunların hiçbirisinin aslında bir peri olmadığını, belki birer dev bayağılık ve çirkinlik olduklarını düşünüyordu. Bunların en iyileri bile sade görünüşte kusursuzluktan başka bir ruh meziyetine sahip değildiler, bunlar için o Göksu derelerinde, akıntı içerilerinde gezmek, rutubetlere maruz kalmak elinden gelemezdi.

Fakat bu hayatın bazı günlerinde duraklayıp mesut olanlar olduğunu düşünerek asıl felaket sebebinin herkes gibi olmadığından ibaret bulunduğunu düşündü ve başını eğerek itiraf etti ki ne Avrupa hayatında ne Türk hayatında kendisini işgal edecek bir zevk bulamamasının tek sebebi olmak üzere herkes gibi hayatı nasılsa öyle kabul edip gençlik hülyalarını ve yüksek insanlık emelle-

1. Alfred Tennyson (1809-1892): İngiliz şair. (Y.N.)

rini bu hor görülen insanlığın tembelliğine feda edemediğinden böyle acı çekmekteydi. Ve ne zaman bunu kabul edip onlar gibi olur yani bütün bugün kendini iğrendiren bayağılıklara alışırsa onlar gibi rahat ve hatta mesut olacağını teslim etti.

1315 (1899/1900)

Tarabya

SERAP

Celal Esat'a¹

Her akşam kaleminden² dönüşte vapura binerken artık âdet olduğu üzere aynı gazetecinin eline sıkıştırdığı *Stamboul*'u³ alarak vapura girdi; izdiham arasında, iskele üstünde yürürken, insanların âdetin elinde ne âciz bir oyuncak, ne zayıf, hatta isyansız bir esir olduğunu düşünerek gülüyordu.

Çünkü mesela işte kendisi, hürriyetin ilanından⁴ beri nasılsa geçen temmuzun o hareketli ve sıcak günlerinde bir-iki defa rasgele almış olduğu bu gazeteden başlangıçta birdenbire hoşlanarak her gün bu gazeteyi okumayı âdet etmiş olduğundan bugün artık onu okumaksızın rahat edemeyecek ve onun yerine diğer Fransızca gazeteleri okumaya razı olamayacak bir hale gelmişti. Bu âdet Türkçe gazeteler için de aynıyla geçerliydi; her

1. Celal Esat Arseven (1876-1971): Ressam, yazar ve milletvekili. (Y.N.)

2. Resmî kuruluşlarda yazı işlerinin görüldüğü yer. (Y.N.)

3. 16 Ağustos 1868'te kurulup 1964'e kadar yayın hayatına devam eden Fransızca günlük gazete. 19. yüzyılda bürosu Asmalımescit'te bulunuyordu. (Y.N.)

4. 23 Temmuz 1908'de II. Meşrutiyet'in ilan edilmesi. (Y.N.)

gün *Tanin*¹, *Yeni Gazete*², *İkdam*³ ve *Sabah*⁴ gazetelerini okumasa rahat etmek ihtimali olmadığını itiraf ediyordu. Ve en adi hareketlerimizde hükmünü bu kadar kuvvet ve zorlukla icra eden bu âdetin hayatımıza bağlı büyük ve mühim meselelerde ne kadar gaddar ve zalim bir hayat yürütücüsü olduğunu düşünün düşünün kamaraya girdi ve bir yer bularak oturdu.

İlk hareket olmak üzere, âdetin kuvveti hakkında meşgul olan fikriyle fark ederek gülmeye başladığı bir bilindik tavırla *Stamboul*'u açıp kıvrırarak baş makaleye göz gezdirdi. Sonra yine ikinci bilindik hareket olmak üzere içerisini açıp "Tiyatro ve Konserler" sütununa bakmak üzereyken karşısında oturan genç ve gayet güzel bir kadın dikkatini ve hayranlığını birden o kadar ehemmiyetle çekti ki gazeteyi ihmale mecbur kaldı ve belli etmeksizin gazeteyi kapayıp yanına bırakarak bu kadını incelemeye ve düşünmeye koyuldu.

Yirmi beş yaşlarında olan bu kadın, her manasıyla cazibeli güzel Rum'un o kadar nefis ve en güzel bir örneği idi ve nefsinde toplamış olduğu yüzünün ve hatlarının üstünlüğüyle kadın, hakkındaki emel ve hayaline o kadar uygun düşüyordu ki, senelerden beri hissiz kalan ruhunun en derin köşelerinde ansızın bir acı arzu zelzelesiyle çırpındı.

Senelerden beri, evlilik hayatının gereklerine uyup

1. Hüseyin Cahit'in başyazarlığını yaptığı, 1908-1925 yılları arasında yayımlanan gazete. Zaman zaman *Renin*, *Senin*, *Cenin* isimleri altında da çıkmıştır. (Y.N.)

2. Abdullah Zühtü ve Mahmut Sadık'ın başyazarlığını yaptığı, 1909-1919 yılları arasında yayımlanan gazete. (Y.N.)

3. Ahmet Cevdet'in başyazarlığını yaptığı, 1894-1928 yılları arasında yayımlanan gazete. (Y.N.)

4. Dikran Kelekyan'ın başyazarlığını yaptığı, 1889-1922 yılları arasında yayımlanan gazete. (Y.N.)

hayat zevklerine veda etmeye mecbur kaldığı zamandan beri, bütün varlığıyla en ateşli, hasretli bir arzu hissettiğini, böyle nefis ve çekici bir mevcuda ilk defa rast gelmiş olduğunu kendi kendine itiraf ediyordu. Ve karşıdan, birdenbire ruhunu zapt ve işgal eden acı verici ile baktıkça, sahip olamayacağımızı bildiğimiz, yalnız uzak bir seyirci olmak üzere kalacağımız bütün saadetlere karşı ruhumuzu altüst eden elemeler ve emellerin izdihamıyla içi sızlayarak, belki böyle güzel ve arzuya değer kadınların huzurunda bininci defa olmak üzere duyduğu bir hissi tekrar acıyla duydu: Buna sahip olan ve sonra, asıl, ah Yarabbim, asıl sevilen erkekler de mi vardı?

Lakin bu kadar mesut olmak için bu erkeklerin diğerlerinden ne farkları ve başka ne meziyetleri vardı? Şüphesiz bu saadet parlak bir meziyetten ziyade bir hayırlı tesadüfün iyilik ve hoşluk mahsulü değil miydi? Bir kadın ne kadar mühim ve ulaşılmaz olursa olsun kendini teslim edeceği erkeği her yönden yüksek meziyet sahiplerinden biri olduğundan ziyade, hayat yoluna tesadüfünden dolayı tercih ettiği aşıkâr bir hakikat değil miydi? Ve bu hakikati tekrar bir kere daha kabul ettikten sonra, hayatında bu kadar müstesna ve seçkin bir tesadüfe denk gelemeyişini tekrar içi sızlayarak itiraf etti. Zaten hayatımız âdet ile tesadüfün elinde zalim ve yırtıcı bir pençe içinde dayanıklılık ve katlanabilme yetisini kaybetmiş sefil bir hastalıktan başka bir şey miydi?

Ah Yarabbi, hayatın bütün saadetleri, bütün zevkleri bile böyle birer tesadüf mahsulü olduktan sonra... diye acı acı düşünürken on beş sene evvel, okuldan çıkıp da sonsuz emellerle, keskin arzularla, bir sürü renkli, parlak, güneşli arzularla hayatın gökyüzüne atıldığı ve ilk uçucu sarhoşluk arasında, dört taraftan hücum edip kendini teneffüsten men ve mahrum eden çevrenin baskıcı havası içinde boğulduğu zaman başlamış ve evliliğinin ilk sene-

lerine kadar devam etmiş olan yirmi ile yirmi beş yaşının arasındaki beş senelik karamsarlık buhranından kalma hızlı bir yaklaşımla tekrar kendini bu kadar kolaylıkla siyah ve matemli düşüncelere sevk ve teslim edişini gülererek karşılıyordu. Ve şu karşılaşmanın da bir âdetin eseri olduğunu düşünerek gülmek arzusunun çoğaldığını hissediyordu. Siyah veya aydınlık fikirlerin olayların sürüklemesiyle değil kendi eğilimlerimizin mahsulü olduğunu senelerden beri tasdik ve kabul etmişti. Demek bugün kendisinde, karşısında bir güzellik şaşaasının nurlarının halesiyle çevrili olarak çekici saltanatı içinde mesut ve özenli yaşayan ve yaydığı aşk ve güzellik kokusunun havası sayesinde her bakışta oldukça kolaylıkla peyda ettiği çekicilikle mest ve mağrur olan o kadar müstesna, o kadar cazibeli bu Rum güzeli karşısında hissettiği tutkunlukla beraber ortaya çıkmış bir de savaş vardı; hayatının huzurlu alışkanlığına uygun olarak iyimser ve şu andaki eğilimine uyararak karamsar olmak arasında bir savaş... Bir savaş ki ikincinin birinciye galip gelmesiyle biteceğini zannedi-yordu, hakikaten güzelliğin nuruyla ruhunu altüst eden şu güzel kadının ince huzurunda derin bir acılıkla hayatını, mazisini düşünüp ömrünü bu kadar güvenli ve rahat yaşamaya müsaade edecek her türlü lütuf ve nimetten mahrum olduğunu kabul ve itiraf etmesi, iyimserliğin tamamen hezimetle ve ruhunun tekrar karamsar ve korkutucu düşüncelerle işgaliyle son bulmuştu.

Bir kere, evvela okul hayatını düşündü, nasılsa babasının sevgisine layık olamayıp asıl annesinin gözbebeği olan çocukluk hayatında, henüz on üç yaşındayken bu şefkat dayanağından da bu kutsal kadının daha pek gençken veremden vefatıyla mahrum kalmış ve babası, altı ay sonra tekrar evlenerek kendisini bir sene sonra, yeni karısının cömertlik ve ısrarına kolaylıkla razı olup yatılı mekteplerden birine def ederek uzaklaştırmıştı.

Demek ki hayat kendisine daha ilk hamlede, bütün başka çocukların anneleri gibi babalarının da sevgisine layık olarak bu iki şefkat kucağında sıcak ve mesut ömür sürdükleri bir senedeyken, büyük ve zalim bir tekme vurmuştu; bu tekmenin zulüm ve gadrini ise o vakitten ziyade asıl bugün derin derin sızlayarak teslim etmekteydi. O vakit ise, her ne kadar büyük bir ayrılıkla günlerce ağlamış sızlamışsa da çocukluğa mahsus bir takdirsizlikle az zaman sonra çabukça lakayt kalarak, her kargaşayı sakinleştiren günlerin birbirini izlemesiyle bu yara da nasırlanarak, yalnız annesinin aziz hayali, hayatının en kıymetli fakat her gün bir parça daha silinerek gittikçe tamamen kaybolmuş bir saadetin uzak hayali gibi kalmıştı.

Bunun için mektepte geçirdiği beş sene zarfında kendini en çok meşgul eden şey, mazisinden ziyade gelecek emelleriydi. Ve Yarabbi, bu emeller o kadar çok ve çiçekli, o kadar sonsuz ve güneşliydi ki bugün bütün bunları gülmeden düşünmek imkânsızdı. Beş-on kişinin nasılsa peyda olmuş ve rasgele kendisine telkin edilmiş iyi niyetlerini teşvik meyvesi olmak üzere, kendisini büyük bir adam olmaya yani bütün saadetlere aday bulmaya kolaylık ve keyifle âdet etmiş olduğundan geleceği kendine mehtaplı geceler gibi laciverde adanmış ve bütün servet ve saltanatıyla kendini sonsuza dek işaretleleriyle tutkunu olan yıldızlı semalar gibi sonsuz, yaldızlanmış ve süslü görmekteydi.

Şimdi nasıl içi yanarak hatırlıyordu: Okulun bahçesinde, kumların üzerine uzanıp adeta âşık olduğu yıldızların parıldamalarına tutkuyla bakarak geçirdiği yaz gecelerinin serseri uçan kokuları, yaprakların kucaklamalarının fısıltıları, gündeğumlarının şiirsel saflığı, günbatımlarının kanlı, hüznü çarpışmaları, her şey onun için, derin, dayanılmaz bir aşkla hayat ve kalbini bağladığı birer güzel şeydi; bugün düşündükçe kendisinin ne son-

suz bir aşk ve his kabiliyetiyle dünyaya gelmiş olduğunu, en özel nefeslerle nağmelerin titreşimini özleyen bir saz gibi nasıl en manasız şiir güzellikleriyle tutku ve şiirin titrediğini büyük bir hayretle görüyordu.

Ve bu yüksekten uçan kabiliyet ve coşkuyla, yirmi yaşına kadar okulda kapalı, her türlü zevkten hemen hemen tamamen mahrum ve uzak olarak geçirmiş olduğu gençlik hayatında, her türlü aşk ve saadeti yalnız geleceğe yükleyerek yaşayıp tam yirmi yaşına girdiği yani bütün bu en ateşli tutku ve aşk arzularının en ziyade coşmaya hazır bulunduğu bir sırada mektepten çıkarak, bütün emellerin şevkiyle hayat âlemine daldığı zaman, ilk tesir olmak üzere uzun müddet mahpus olduğu kafesinde en sevgili bir tek emeli olmak üzere çırpındığı serbest uçuş için özlem duyarken, birdenbire bu saadete kavuşunca hevesle, sonsuzlukla gecenin sırrına uğrayarak uçamayıp kanatları âcizlik gösteren ve üzgün bir şekilde düşüşe mecbur kalan, çaresizliği içinde zulme uğramışçasına dövünen bir kuş gibi, ilk harekette sersem bir âcizlik ve yorgunluk içinde mahsur kalmış ve yaralar daha ilk temasta kanamaya başlamıştı; ve bu başladığı gibi, yalnız aynı şekilde devam etti; yani okul hayatının emel dolu gecelerinde umduğu, beklediği gibi, sevinçle uçacağını zannettiği hayatın gökyüzüne, her an, her gün başka bir yarayla ağlamaklı ve kanadı kırık, her an bir başka elemle yaralı ve ağlamaklı sürünmekten başka bir şey yapamadı.

Bugün, bu her gününü başka bir âcizlik ve bayağılıkla, başka bir elem ve sefalet içinde sürünerek geçirmiş olduğu hayatını düşündükçe bunların sebebini de anlayabiliyordu: Bir kere evvela son derece mahcup ve gururluydu; okuldan çıktığı ilk aylarda zaman geçtikçe yok olmak üzere, birkaç kişi içine girmek veyahut bir yerde birkaç söz söylemek lazım gelse, kızardığını hissederek

harap oluyor ve üzülyordu; halbuki sonsuz başarı ve saadet emelleriyle mahcubiyetin bu çarpışması kendini harap eden pek üzücü bir tesadüftü; sonra, zengin değil adeta fakirdi ve okuldan çıkıp bu gurur ve mahcubiyetle her ânı kendisine son derece azap vermiş olan müracaat ve sonsuz aşağılanmalardan sonra ancak Dahiliye Mektubi Kalemi'ne¹ kabule layık görülebilmekle ulaştığı iki yüz elli kuruş² maaşla babasının düzensiz olmak üzere ve çoğunlukla birçok sızlanmalar ve keza aşağılamalardan sonra verdiği bir o kadar miktarla ancak beş yüze varan aylık geliri, kendince gençliğinin başarısına büyük engel teşkil etmekteydi; istediği gibi giyinemez, istediği gibi yaşayamazdı, düzensiz bir surette çıkan bu iki maaşın çoğunlukla yetmediği, gençlere mahsus delice bir hafiflikle, hatta kâfi gelmek ihtimali varken bile, mesela bir aylık geçimini bir günde veya bir gecede dört rüzgâra savurduğu zamanlar, beş parasız eve dönüşlerinde yahut herkesin bir zevkle dolu coşkuyla mesirelere koştuğunu gördüğü halde parasızlıktan evde bir başınalığa mecbur kaldığı günlerde kendini kahreder, derin, pek derin ümitsizlikle harap ve zayıf kalırdı. Bütün bu hallere, son derece ihtiraslı ve tutkulu, son derece arzuya meyyallikle hasta olduğunu ilave edince ve tabii olarak bu kadar güzellik tutkunu bir genç kalbin, bir şairin sözüne göre her türlü güzelliği benliğinde toplamış olan güzel kadınlardan uzak ve mahrum geçmeye mahkûm olan hararet dolu gençliğini düşününce ilkgençlik yaşının nasıl tahammül edilemez elemeler ve ıstıraplara bir acı dilenci olduğu, karamsarlığın ne zalim bir vahşi inatla hayatını mahv ve harap etmiş bulunduğu kolaylıkla açığa çıkar.

1. İçişleri Bakanlığı. (Y.N.)

2. Yaklaşık 500 TL. (Y.N.)

Ah Yarabbi, şimdi nispeten büyük bir refah içinde geçen hayatında bu yirmi ile yirmi beş yaş arasındaki beş senelik üzücü sefaleti düşündükçe kalbi hâlâ üzüntülerden kalanlarla sızlamaktan bir an boş kalmazdı. Ömrünün yalnız saadet için yaratılmış en müsait, en hassas, en bahtiyar olmaya layık bu en güzel seneleri en alçak bir mahrumiyet içinde nasıl harap olmuştu; bütün bu mahrumiyetlerini şimdi uzun uzun düşündükçe, bu hassasiyet ve bu arzu kabiliyetiyle, bu mahrumiyetin sokaklarda aç ve serseri sürünen bir köpek hayatından yüz bin kere daha ziyade acı olduğunu kabul ediyordu; özellikle kendini en çok üzen şey, istibdat devrinin¹ en hareketli, en zalim ve en baskıcı bir zamanına rast gelen bu senelerde aydınlık gençliğinin sevk ve meyline, bütün varlık emelini teşkil eden saadetlerin beş-on hain ve gaddar köpeğin murdar keyiflerine, kirli kendini beğenmişliklerine kurban olmakta olduğunu bilmesi, adil bir idarede elbette kendi iktidarına göre iyi davranma ve gönlünce yaşatmakla vazifeli olması lazım gelen bir şefkatli hükümette bu sefaletlerin vücuda gelmeyeceği meseleleriydi.

Ve bu elemeler arasında son derece bir üzüntü ve hastalıklılık inceliğinin mevcudiyetiyle, sağından, solundan, her yandan zehirlenerek parasız ve yalnız bundan dolayı başarısız geçen ve hayatında artık bulantı veren bu senelerin kendisini ne kadar harap ettiğini kimse bilemezdi; sonra her gün birbirini izleyen bu kadar ümitsizliklere rağmen, nasıl olduğunu bilemediği bir coşkunluk feyziyle, yeniden ve oldukça bol yeşeren emel çiçeklerinin güzel kokularıyla ruhu beslenerek, senelerden beri özlediği ve beklediği o parlak, gönül alıcı aşk ve saadete nihayet bugün kavuşacağı ümidiyle, o gezintilere koştuğu, o akşa-

ma kadar üzgün ve öksüz bir bekleyişle bekleyip bekleyip de nihayet haykıra haykıra ağlamak arzusu veren nasipsiz matemle tekrar gamlanarak, yine mahrum, yine sefil ve ebediyen, ebediyen böyle mahrum ve sefil kalacağına ikna olarak dönmeye mecbur olduğu o pazar ve cuma günleri... Ah, bunlar ne kadar çoktu!

Halbuki etrafında birçok akranlarını görüyordu ki, bunlar eğleniyorlar, şen ve mutlu görünüyorlar, itiraflarında büyük başarılarından bahsediyorlardı ve onlar oldukça neşe ve muzafferiyetle başarılarından bahsederlerken bunu yalan ve mübalağadan hangisine yüklemek lazım geleceğinden tereddüt ederek, mübalağa olsa bile, mübalağa edilecek kadar mevcut bir zevk ve saadet olması lazım geldiğini düşünür ve yalnız parasızlıktan, yalnız bu kederli dertten dolayı kendinin mahrum olduğu bu saadetler için derin derin ve acı acı matem tutardı.

Bazen bu matemler arasında, kolu kanadı kırılmış olarak sefil ve alçak sürünürken coştığı olurdu; etrafında tek meziyetleri yalnız falanın oğlu veyahut falanın damadı olmaktan ibaret bulunan, bayağılıklarından, liyakatsizliklerinden başka bir hususiyetleri bulunmayan birtakım sefilin ulaştıkları servetleri ve bu servetlerin sayesinde elde ettikleri saadetleri kin ve husumetten köpürerek lanetlerdi; ekseri Köprü'den geçerken, arabalarıyla rast geldiği bu beylere koşup, "Ah alçaklar, hırsız köpekler!" diye haykırmamak için kendini tutmaya lüzum görürdü, hatta bu galeyan bazen adeta bir buhran haline çıkardı, o zaman mesela, Köprü'de durup, o arabalarıyla çiğnedikleri hayatların üzerinden başarı gururuyla hakaret ettikleri halkın arasından geçerlerken o vekiller denilen bir sürü sefilin üzerine hücum edip tokatlamak, kendi sille tokat arasında mahvolacağını, eziyeceğini bildiği halde son bir intikam içinde bu kadar bir muzafferiyetle olsun mahvolmak arzularına düşerdi.

Özellikle onun kin ve husumetle lanet ettiği, yalnız saadet hakkını değil, hayat hakkını da bu kadar lakaytça küçülten bir tevekkülle cellatlarına teslim edip sonra da hayatta bir lezzet sebebi, bir istifade hakkı bularak yaşayabilen bu miskin ve alçak halktı; zira bu baskının vücut bulmasının sebebi, bu halkın hayat hakkında arzusuz ve emelsiz yaşayabilmesinden, bu ruh sefaletinden başka bir şey olmadığını teslim ederdi; demek halkın aşağılanırcasına uyuşukluğuyla beslenen bu hunharca diktatörlük muhakkak ve meşruydı...

Ve bu canavar, bu kudurmuş diktatörlüğü meşru ve doğru olmak üzere tanımaya mecbur olması, ona felaketlerin en tamiri mümkün olmayanı gibi geliyordu; bu mücadeleler arasında bazen bütün bu üzüntülere daha ziyade tahammül edemeyeceğine karar verip ha-

yatın bu nihayetsiz kederlerinden kurtulmak için ölü-
mü ve intiharı düşünürdü ve bu intihar arzusu hayatın
titreyiş dolu bu aşk özlemi ve ruhun saadeti için o ka-
dar feci, o kadar acı bir ihtimal olmakla beraber, haklı
haksız yalnız yok olmak ve artık acı çekmeyip hisset-
memek ona o kadar derin bir rahat olarak görünürdü
ki, hemen bunu icraya teşebbüs raddelerine geldiği çok
olmuştu.

Aşk mı? Elbette sevmiş ve sevilmişti; zaten kendisi
o ateşli fitratla yaratılmış güzel ve ince ruhlardandı ki
sevecek uygun bir kadın bulamadığı zamanlar bile kalbi
sevilecek bir kadın ihtiyacıyla aşk ve tutku dolu bulu-
nurdu; gerçi ulaştığı bu saadetler, emelleri kadar yüksek
ve derin aşklardan kaynaklı değildi fakat yine hummalı
bir şevk ve arzuyla sevmekten ve yine istediğim kadar
sevilmiyorum ateşiyle yanmaktan uzak kalmamıştı; za-
ten onun varlığı ve hayali, bu şekilde, yani ateş ve tut-
kuyla sevmediği hayatının bir ânı bulunamazdı; daha
okuldayken, her hafta okula, o tatil günü rast gelinmiş ve
o dilberin hayali ruhunu sarhoş bir cazibeyle kendine
bağlamış bir yüzün hatırasından kalanla dolu ve büyülen-
miş olarak geri döner ve sonra, haftalarca bu yüzün hava-
sıyla, cilvesiyle tutulmuş olarak vakit geçirirdi. Onun için,
hayatı, tamamen aşk ve tutkudan ibaret geçmiştir deni-
lebilirdi ve bundan dolayıydı ki, o aşk namını, yalnız se-
vildiği zamanlarına ayırıp sevdiği zamanlardan ibaret
olan bütün hayatına aşk namını fazla görmekteydi. Fakat
bugün gösterdikleri meyil ve arzudan yarın pişman ol-
muş gibi, uğrayacakları elemi takdir edemeyerek veya-
hut daha doğrusu ehemmiyet vermeye lüzum görmeye-
rek verdikleri aşk vaadinden gayet kolaylıkla geri dönen
bu vefasız kadınlar arasında, aşk hayatı da zehir ve acı-
dan ibaret kalmıştı...

Nihayet büyük aşkına o vakit tesadüf etti; büyük

yani evliliğine sebep olan son aşkına... İşte hayatının en esaslı, en büyük, tek olayı bu sevda macerasıydı.

* * *

Ve şimdi kamarada, hâlâ tutkunca bakışlarını zapt etmiş, büyülemiş olan bu nefis ve müstesna Rum dilberini ruhunun en acı hırs ve emel dalgalarıyla izlerken, gözünün önüne, bugün on senelik karısı olan kadının genç ve dilber hoş hayali gelince, gözlerini kapayarak, o şiir dolu hayalin aşk hatırasıyla yarı mesut, mazisinin bu kızla ilk tesadüfünden başlayıp nihayet bir evliliğe giden bütün olaylarını hatırlamaya başladı.

Onu ilk defa olarak bir vapur iskelesinde görmüştü; kendisi vapurla daha yukarıdaki bir iskeleden gelmekteyken, bu hanım yanında diğer iki kadınla beraber, yanaştıkları iskeleden vapura binmek üzereydi ve bu siyah çarşafın ateşli kucağındaki hoş vücut birden kendisini o kadar çekmiş ve büyülemişti, mahmur yürüyüp hoş edası ve cesaretiyle kendisini bir koku bulutu içinde sararak önünden geçerken, her haliyle o kadar etkilenmişti ki, vapur geriye kalıp da çıkmak lazım geldiği zaman onu tekrar görebilmek için gecikmiş, ve hemen beraber gibi çıkmışlardı; bu kısa müddet zarfındaki çaresiz beraberlikten sonra Köprü'ye çıktığı zaman sarhoş ve hummaya tutulmuştu ve tekrar hayalî ve mahrum birkaç günlük bir aşk hummasıyla yanıp tutuşacağını düşünerek bir acıyla kalbi yana yana kalemine gitmiş, akşama kadar bütün işlerinde ruhu acı bir hastalıklı arzu ile heyecan dolu olarak çalışmıştı; akşamüstü vapura tekrar gelip biletini alarak girmek üzereyken, karşıdan yine onun gelişini görünce birden o kadar heyecanlandı ki ağlayarak feryat etmemek için kendini pek güç yendi; bu tesadüf tahammülün üstünde bir saadet vermişti; ve hanımlar önünden yine ken-

disini bir şuh koku bulutu içinde emellerle sarhoş bırakarak geçip vapura girdiler, kendisi de onları mümkün mer-tebe fazla görebilmek için uygun bir yer arayarak, münasip bir yer bulmamakla beraber, gelen gidenin girip çıkar-ken açtıkları kadınlar perdesinin arasından belki mümkün olup görürüm ümidiyle, bir yer seçip oturdu.

Zaten şimdiye kadar her rast gelip kendini şaşkın bırakan güzelliğin huzurunda hissettiği varlığının altüst eden duyuların sonsuz coşkusuyla yine ateş dolu olarak bin türlü arzuların hücumlarına mağlup beklerken, o es-nada hanımların oturduğu yerin perdesini aralık edip çıkan kahvecinin açık bırakmış olduğu yerden, onu, fa-kat bu sefer yüzünü açık olarak bir saniyede gördü ve kalbini o kadar şiddet ve coşkuyla hoplatan bu sonsuz genişlik, mevcut tutkunluğunu teyit edecek ve artıracak surette bir etki yaptı. Her an şu perdenin bir daha aralık kalıp kendisine bu lütufkâr güzellik genişliğini müsait bırakmasını temenni etmekte ve fakat bir aksilik perde-nin istediği surette açık kalmasına mâni olmaktaydı. Ni-hayet hanımın sabahleyin vapura bindiği iskeleye yaklaştıkları zaman, “Şimdi çıkacak, şimdi...” diye heyecanlarla beklemekteyken, vapur iskeleye yanaşmış olduğu halde, onun görünmediğini görünce şaşırarak hayret içinde kal-mış ve kendi çıkacağı iskeleye ulaşip da onu göremeye-rek çıkmaya mecbur olmayı büyük bir felaket diye kabul etmeye başlamıştı ki, perdenin aralıklanıp birdenbire yine onu yüce güzelliği, müstesna tavrıyla görünce heye-canından tekrar sendeledi. Nasıl, bu güzel ve genç kız demek aynı köyde oturmaktaydı? Ve şimdiye kadar aynı muhitin havası içinde yaşamış olduğu bu asil güzellikten habersiz kalmış olmasını büyük bir felaket olmak üzere kabul ederek aynı zamanda bugün bile, bu kadar geç kal-dığı halde bu kadar hoş tesadüfle vâkıf olmasına derin bir rahatlıkla minnettarlık hissediyordu ve adeta birbir-

lerine sürünerek, onun muhيتينin havasıyla sarhoş ve aydınlanmış, varlığının latif kokusuyla sarılmış kalarak iskeleye çıktılar; fark ettirmeksizin takiple ikametgâhını ve bu vesileyle kim olduğunu olsun öğrenmek merakına o kadar yenildi ki ağır ağır geri kalarak, aralarında epeyce bir mesafe bırakmak şartıyla izlemeye başladı; rıhtım boyunda yürüyorlardı ve iskelenin üstünde kendisince pek malum olan bir yalının önüne geldikleri zaman genç hanımın yanındaki kadınlardan birinin kapının merdivenlerine çıkarak kapıyı çaldığını görünce, burada tekrar şiddetle hopladı; nasıl, demek, bu hanım... Nurettin Beyefendi'nin kızıydı öyle mi?

O zaman hatıralarına dönüp Nurettin Beyefendi'nin bu yaşta bir kızı olup olmadığını düşünmeye başladı, kendileri bu köye taşınalı altı sene olmuştu, bu hanım en aşağı on sekiz-yirmi yaşlarında bulunduğundan, demek taşındıkları sene erkekten kaçmamışsa bile kaçmak üzere bulunmuştu; o halde tanıyamamış olmasını, hatırlamayışını haklı buluyordu; herhalde hakkında gerekli bilgileri almak niyetiyle ve oldukça hüznün ve esefle bu asil güzelliği o yalıda bırakıp geri dönmeye mecbur kaldığı zaman, varlığının bir tesadüf aracılığıyla yeniden ne büyük emellerin elinde esir ve tutuklu kaldığını görerek dalgın ve sersem yürümekteydi; evine geldiği zaman, her gün tesadüfleriyle kendisini mest eden latif tutku ve güzellik hayallerinden bu sefer daha farklı olmak üzere, iki kere tesadüften başka, bu yüce varlığın kendi köyünde de ikamet etmekte olmasından dolayı, kendisini daha ümitle yani daha kuvvet ve arzuyla bağlı bulmaktaydı. Ah, nasıl olup da bu hanıma erişebilmeliydi Yarabbim? Nasıl edip de bu yüksek varlığa bir tesadüfıyla ruhuna bahsettiği saadet ve arzusun coşku derecesini anlatarak bu coşkunun onların birbiri için vücut bulmuş olduklarına bir açık delil olduğunu anlatabilmeliydi?

İşte şimdi bu erişmenin hissiyatını ona anlatabilmenin imkânsızlığından kaynaklı bir hüznün ve kasvetle ruhu harap ve sıkıntı doluydu. En evvela kız kardeşinden, sonra annesinden, belli etmeksizin meydana gelen araştırmalarıyla, bu hanımın gerçekten Nurettin Beyefendi'nin gelinlik bir kızı olduğunu, isminin İclal olup gayet terbiyeli ve namuslu bir ailenin tek bir özenilmiş çiçeği bulunduğunu öğrenmişti, bütün bugünkü hissiyatıyla, bu aldığı malumatla, bu hususta son derece faaliyete uygun olan ruhu bir cezbeye uğramış bir coşkuyla hummalı kalarak, yemekten sonra hemen tekrar sokağa fırlamış, karanlıkta rıhtıma kadar inmiş, tekrar bir kere daha yalının önünden başını hasret ve tutkuyla kaldırıp pencerelere bakarak geçmiş, kendisini bu saadete yakın ve temas edecek bir yakınlığı olsun mümkün bulmayı ummayan bir saadet olmak üzere kabul etmeye kadar varmıştı. Ah, hiç olmazsa her gün uzaktan olsun bir kerelik görmek nasip ve mümkün olsaydı...

Şimdi, on sene sonra, bu kadınla beraber geçmiş on senelik bir saadet ve istirahat hayatından sonra, evvela hüznün ve kederle başlamışken, takibinde devam ederek kavuştuğu ilgi ve merak alametleriyle mesut ve neşeli kaldığını hatırlayarak, on beş günlük bir ısrarlı takipten sonra ilk mektubunu takdim edişindeki ve sonra bunun cevabına kavuştuğu zamanki ayrıntıları göz önüne getirmek büyük bir zevk oluyordu; on beş gün evvel ilk tesadüfte bütün varlığını zapt ve istila etmiş olan keder ve sıkıntıdan sonra, on beş gün geçer geçmez bununla beraber âşikça cesaretinden dolayı ulaştığı bu başarının neşesiyle ne kadar mesut ve bahtiyar olmuştu; fakat Yarabim, bu on beş gün ne büyük zorluklarla çarpışarak, ne aralıksız, ne her gün artan bir hararet ve hüsrarla geçmiş ve nasıl her an bir ihtiyatsızlıkla o zamana kadar kavuştuğu lütuflara veda etmenin kederli mecburiyetine

mahkûm olmaktan yahut nasıl her saniye, bir gün evvel gösterilen lütuf ve yoldaşlığı kurulmamış veyahut kuruntu farz ederek, bir gün sonra buna da kavuşamazsa en yüksek gökyüzü tabakalarından en sefil, bayağı bir yere düşeceğini düşünmekten titreyerek yaşamıştı: Bugün

kavuşmanın verdiği bir hafiflikle, bütün bu müşkülatı artık o kadar temenni edilen saadete ulaşmanın verdiği saadet neşesiyle ilk mektubunu aldığı saatte bütün varlığını hoş bir heyecanla doldurmuş bedelsiz sarhoşluğu hatırlıyordu.

Kadın yazılarına mahsus latif bir biçimsizlikle yazılmış olan bu mektup hâlâ gözünün önündeydi; bunda kendisinin dikkatinden uzak kalmamış olan devam eden takiplerden sonra gelen bu mektubunun büyük bir serzenişe sebep olmaya layık olduğu ve bu serzenişin ise, kendisinde rast gelinmekte olan müstesna terbiyeye bedel bir saldırganlık olmasını sırf kendi hakkında mevcut olan ilginin azalmasına mecbur bir sebep görülmesinden kaynaklı bulunduğu gayet latif ve kadınca bir üslupla anlatıldıktan sonra bu takibe geçilerek, buna da bir sebep aranıp bu kadar inat ve ısrarla devam olunan bu takibin kendisini lekelemek ihtimalinin sevgisi belli olan böyle bir zattan gizli kalmamak lazım geleceğinden bahsediliyordu. Kendisinin en hoşuna gitmiş olan birkaç mühim cümlesi ise şu merkezdeydi:

“Dikkatinizi bu kadar çekecek bir meziyeti kendim-

de görememekte olduğumdan başka sizi aydınlatmak için şu kâğıdı yazmaya mecbur oldum. Evet, beyefendi, rica ederim, dikkat ediniz ve idrakte kusur etmeyiniz; daha doğrusu, mademki aramızda münasebet kurulmasının ihtimali yoktur, bütün bu takiplerden vazgeçiniz,” yolunda birçok şikâyetlerden sonra şayet bu mektuba mutlaka bir cevap vermek hususunda ısrar edilirse, geceleri saat beşten sonra¹ rıhtımdan geçmesini ve yalının önüne ge-

lince bir sigara yakmak için gibi kibrit çakarak kendini tanıttıktan sonra kapının üstündeki pencereden hanımın uzatacağı bir tirenin² ucunda bulunacak olan iğneye mektubu geçirip çekilip gitmesini tembih ediyordu.

“Bu ne kadar ihtiyat Yarabbim!” diye düşündü. Sonra da, “Ah, kadınlık!” diye güldü. Daha doğrusu, yalnız, “Ah hanımlık!” demek lazım geleceğini düşündü. Hanımlığın hoşluklarından birisi de böyle çocukça masumiyetlerle duyguların ortaya çıkışı değil miydi?

Hemen oturarak lazım geldiği gibi, hatta lüzumundan fazla ateşli ve arzulu bir mektup yazdı; bunda şimdiye kadar kendine bir varlık sebebi bulamayan, bir kökleşme tarafı tayin edememekle mustarip olan hayatına artık maksadını belirlemeyi başarmış olduğundan ve bundan sonra kendisine hayat devam ettikçe tapmaktan

1. Bugünkü saate göre yaklaşık 23.00. (Y.N.)

2. Pamuk ipliği. (Y.N.)

başka bir emeli olmadığından bahsederek, bu yüksek emelinin lütfen reddedilmemesini istirham ediyor, ara sıra mektuplarının kabul edilmesini melekçe bir iyilik olmak üzere kabul edeceğini ilave ediyordu.

Ah şimdi, on sene sonra bile, bu mektupları alıp verdiği geceleri düşünürken, ne garip bir hatırlama titreyişleriyle sarsılıyordu; bir kere akşama kadar bu mektup alıp vermek onu bir buluşmaya hazırlanıyormuş gibi mest ve mesut ederdi, sonra bu muamele o kadar esrar ve heyecanla olurdu ki bu heyecan ve esrar onun duygulara tutkun ruhu için en leziz bir saadet gıdasıydı. Özellikle ilk gece... Nasıl titreyerek, nasıl görölmekten ve ilk adımda bütün ümitleri kaybetmekten korkarak, o her gün o kadar umursamazca içinde geçtiği bu şimdi artık yüce bir ehemmiyet kazanmış olan yalının önünde durmuştu; meğer bir hiçle, kaybetmekle son derece kederleneceğimiz bir saadet için nasıl derin bir kalp bağlılığı hissedermişiz, diye düşünüyordu; kapının üstündeki pencerenin önüne gelmiş, sigarasını yakmak içinmiş gibi bir kibrit çakmıştı; yukarıdan, pancurun arasında beyaz bir şey gördü; on saniye sonra, başından doğru bu beyaz şeyin inmekte olduğunu fark etti; işte şimdi bu beyaz şey elindeydi ve bu küçük kâğıt parçacığını, birisi rasgele şu anda buradan geçer de kendisini bu vaziyette bulursa ne yapacağını düşünüp harap ve sersem olarak ve bağlı olduğu iğneden çıkarıp titreyen kendininkini bu iğneye geçirdikten sonra, bir işaret olmak üzere tireyi bir kere çekmiş ve bu tirenin öbür ucunda hayatının tutkusu kendi tutkusuna eşlik ettiği halde mevcut olduğunu düşünmekten kaynaklı zevk içinde kâğıdının yükseldiğini fark ederek elindeki kokulu mektubu dudaklarının üzerinde sıkılamakla meşgul, oradan uzaklaşmış, doğru bu kâğıdı okuyabileceği bir ışığın hoş gölgesine sığınmak için acele etmişti; bu kâğıtta yalnız şu sözler vardı:

“Bu kâğıtçık, saflık ve samimiyetle size ‘*Bon nuit*’¹ der efendim!”

Ah bu kâğıdı nasıl buselere boğmuş, o gece nasıl dünyalara sahip olmuş gibi mesut ve şen evine dönmüş-tü. Ve bundan sonra her gece, yağmur çamur demeyip mutlaka giderek kendi mektubunu verip bir gece evvelki mektubunun cevabını almayı âdet etmişti. Devam eden bu mektuplar sayesinde, aralarında gittikçe bir teklifsizlik peyda olmaya başlıyor, münasebetlerinde büyük bir samimiyetin arttığını görerek memnun oluyordu; şimdi bütün yazdığı mektuplarda, en hararetli istirhamlarla bir şeyi, tek ve son bir lütfu rica ediyordu; kendisini görmek ve görüşmek! Halbuki gelen cevaplarda hiç bu taraf kaale alınmayarak, yalnız görüşmemek elemlelerinden bahsediliyordu, yalnız bu imkânsızlıktan şikâyet ediliyordu.

Ve şimdi hatırladıklarının arkasından bir hızla koşarak, ilk buluşma vaadini müjdeleyen mektubu hatırlıyordu. Ah, bu mektup kendini nasıl saadetle deli etmişti; bunda deniliyordu ki: “Hayli zamandır bir buluşmada ısrar ettiğinizi görerek sizi memnun etmek için bir çare araştırmakla meşguldüm ve bu çareyi bulamamaktan dolayı üzülererek bu bahsi sessiz geçirmekten başka bir şey yapamamaktaydım fakat bugün nihayet bu çareyi bulduğumu müjdelemekle bahtiyarım.” Ve buluşma yeri kararlaştırılıyordu; Kanlıca’nın tepelerinde buluşulacak, orada koruda uzun uzun görüşülecekti.

Ve ilk buluşma günü nihayet gelip de sabah erkenden yüreği çırpınarak uyandığı vakit, nasıl şevk ve sevinçle sıçramış, nasıl hemen giyinerek evinde oturamayıp, saat buluşmaya hayli zaman varken sokağa fırlamıştı

1. (Fr.) İyi geceler. (Y.N.)

ve nasıl onu beklemek için belirlenen yerde dolaşmaktan başka bir çare bulamayarak ilk saatte Kanlıca tepelelerine koşmuştu. Ve nasıl, Yarabbi, nasıl buluşma ânını kalbi sürekli saadetle çırpınarak, şevk ve heyecanla beklemişti! Nihayet belirlenen saat gelip de dört gözle yola bakmaktayken karşıdan iki çarşafli hayalin geldiğini görünce bütün vücudunu baştan ayağa titreten ne şiddetli hislerle sarsılmıştı. Hâlâ şimdi bile, o anda vücudunu zapt etmiş olan titreyişin şiddetini hatırlamaktaydı. Geleceğini bilerek beklediği bu o kadar yüce varlığın hayatında ne büyük vazifesi olduğunu ihtar etmek isteyen bir şaşkınlık zaafıyla düşecek gibi kalmıştı. Nihayet bir an oldu ki karşıdan bir hoş edayla, bir cilveli tebessümle gelen bu güzel hanım, on adım yakın bulunuyordu. Aman Yarabbi, şimdiye kadar yirmi-otuz mektup alıp vererek birbiriyle adeta teklifsiz olmuş, hiçbir surette

yabancılıkları kalmamış olan bu iki varlık için ne zor, ne garip bir andı!

Ruhların birbirine o kadar yakınlaşması ve uyuşması ve vücutların bu yabancılığı huzurunda gayet mustarip beş-on dakika geçirdikten sonra ancak birbirlerini bulabilmişler, tekrar arkadaşlık edebilmişlerdi; şimdi düşünürken bu ilk buluşmayı ve bunu takip eden buluşmaları, o zaman her birinden ayrı ayrı duyduğu saadetleri hatırlayışın hoş bir titreyişini tekrar hissediyordu. Sonra sonra birbirlerini daha yakından tanımaktan doğan şiddetli bir sevgiyle cesaretleri daha artmış, hatta buluşmaları yalının bahçesine bile nakletmek imkânı elde edilmişti. O zaman, o saadetine heyecanla koşar ve genç kızı bahçenin kararlaştırılmış bir köşesinde onu bekler bulurdu. Ve nihayet, bu deliliği, genç kızın odasında buluşmaya kadar çıkarmışlardı. Ah o gece, o kendini ne kadar dönüşsüz bir surette sevdiğini ispat için, yalındaki odasına kabul etmek cinnetini göstermiş olduğu o hayatının belki en mühim geces... Lakin ne büyük bir delilik etmişti ve şimdi bile bu deliliğini düşününce otuz beş senelik hayatında biriktirmiş olduğu ihtiyat ve akıl ve mantık hükümlerine o kadar aykırı buluyordu ki o harekete cesaret eden adamın kendisi olduğunu inkâr edemeyerek hayret ediyordu.

On gün devam etmiş olan usandırıcı bir yağmurdan birbirini göremeyerek iki âşık çıldırmışlar, nihayet tutkun ve divane, genç kızın odasına davetini kabul etmek hafifliğini göstermiş ve gece saat beş raddelerinde yalının kapısından küçükhanım tarafından içeri alınmıştı; bin titreyiş, bin heyecanla doğru hanımın odasına alınmış ve orada ilk özgür buluşmaları arasında, mesut ve telaşlıyken bir ayak sesi işitilerek nihayet birisinin gelip kapıyı vurması üzerine ne yapacaklarını şaşırmışlar, hemen ilk heyecan ateşi içinde, bir köşede bulunan ayaklı

bir aynanın arkasına saklanmaktan başka bir çare bulnamamış, içeri giren büyük hanımefendinin kendisini meydana çıkarmak için gelmiş olduğu zannıyla yorgun ve perişan, her şeye hazır beklerken gayet adi başka bir mesele için gelmiş olduğunu anlayınca, özellikle kadının dışarı çıkıp da aynı sevinçle kollarını açarak kendini bekleyen ruh arkadaşını nasıl kucaklamış olduğunu şimdi tekrar düşünürken hâlâ heyecanlanmaktan kendini men edemiyordu. Ah bu gece... Meğer bu genç kıızı, o kadar uzun uzadı mektuplarla ve sonra tekrar tekrar saatlerce hatta günlerce görüp öğrendim zannettiği bu genç kıızı tanımamakta bulunduğunu nasıl itirafa mecbur olmuştu, bu akşam onu o kadar başka, o kadar dinamik ve hareketli görüyordu ki, kendi gençlik ve aşkıyla bu dinamiklik ve hareketliliğin beraberce oldukça sakin ve akılcıca bu geceyi uslu uslu geçirmelerinin imkânsız olduğunu kendi kendine itiraf ediyordu, halbuki evvela buraya

olan daveti kabul ettiği zaman aklına gelmemiş bir şey varsa o da bu yolda âşıkça, evet fakat aynı zamanda delice bir harekette bulunup kendine bir gençlik cinneti arasında verilmiş olan bu müsaadeyi suistimal etmekte.

Halbuki kendisi kadar mahmur ve tutkulu, ateşli ve susamış bir aşk tabiatının insanı aşk ve kavuşmaya davet eden böyle bir kış gecesinin okşayan kucağında, bu kadar şartların uygunluğu dairesinde yanında kendini sevdiğini, hiçbir emelinin esirgenmeyeceğini, her hareketiyle, her tavrıyla gösteren bu kadar ateşli ve dinamik bir genç kız bulunduğu halde, kendini saklamak için zorlamaya ne dereceye kadar muktedir olabilirdi? Fakat namusluluk onun ruhunda o kadar etkili bir varlık sınırındaydı ki, bu tehlikeyi mümkün olduğu kadar susturmaya çalışarak, ilk kararları üzerine sabaha kadar yalnız ve beraber durmak münasip olamayacağını söylemiş, izin istemişti, genç kız kendinin nasıl bir tehlike içinde bulunduğundan tamıyla bir gafletle habersiz, vücudunun kokusunun, bakışının parlaklığının, gülüşünün şuhluğunun kendini seven, vücudunun haşmetinin sonsuz ve çıldırtan saadetler vaat eden servet tantanası nefisliğiyle mest ve aydınlık kalmak için her kaydı kırmaya hazır olan bir delikanlının ne derin ve yıldırım dolu fırtınalarla harap olmaktadır. Gafil, lakayt ve şen, gülüyor, konuşuyor, söylüyor, ilk defa göstermiş olduğu bu cesaretin büyüklüğünü takdirden uzak kalmamakla beraber, bu cesaretin aynı zamanda bizzat kendisini nasıl derin ve çaresiz tehlikelere maruz bıraktığını tahmin edemiyordu.

Ve delikanlı, ilk hareketinde kollarının arasında, vereceği saadetlerle beraber, hissedeceği sonsuz zevklere boğulmuş olarak kalmak emelinin girdapları arasında ruhu bir haris öfke içinde çırpınırken, onu böyle habersiz, lakayt ve hatta şen bulmakla, bir arzu taşkınlığı hissediyordu. Kendi kendine, "Nasıl, küçükhanımefendi,

demek siz keşfedemediniz ki sizi benim gibi şiddet ve elemle seven ve bir ateşli arzu içinde özleyen bir delikanlıyı uzun bir kış gecesi yatak odanıza kabul etmekte ne büyük bir tehlike vardır, öyle mi? Öyleyse bu gafletinizin cezasına layık olmuş olmuyor musunuz?” demek istiyordu ve sonra diğer taraftan, onu saadetinden dolayı pişman edip ümitsiz ve perişan, muzafferiyetin neşesiyle mest ve mağrur kalkıp gitmeyi bir cinayet saymaktan da uzak kalmıyordu ve nihayet endişelerini, sabredemeyip bir cinnete sevk etmek tehlikesini bir an samimiyet içinde itiraf etti ve ondan sonra senelerce unutamadı; zavalı genç kızın habersiz olduğu halde nasıl bir tehlikeye maruz olduğunu görüp bu tehlike gözünde olanca çirkinliğiyle belirince ne telaşa, ne kadar korkuya dalmış kaldığını, yüz ifadesini nasıl derin bir elem ve endişenin zapt etmiş olduğu unutamadı.

İkisi de itiraf ettiler ki bu fikirlerle beraber, bir daha yan yana durmak bile gayet tehlikeli bir vaziyetti; o halde delikanlı için hemen fesini kapıp sokağa fırlamaktan başka bir çare kalmamıştı ve tekrar genç kızın işaretiyle merdivenlerden inip de sokak kapısının önüne geldikleri zaman bir dakika sonra sabaha kadar saadet ve neşe içinde kalmak ihtimali varken bunu feda etmek kederiyle acı çekerek ve bir an sonra, sokakta yalnız ve sevdiğinden uzak ve mahrum kalmak azabıyla şimdiden mustarip olarak kapıyı açmaya çalışıp da onun kilitli olduğunu ve anahtarın orada bulunmadığını görünce ikisi de dondu kaldı. O zaman hanım hatırladı ki bazı geceler babası, hırsız korkusuyla kapıyı kilitleyip anahtarı odasına almak alışkanlığında olduğundan bu gece de kapı açılmayacaktı.

O zaman ikisi de “eyvah” ettiler. İkisi de çekingen ve tereddütlü tekrar yukarı çıkmışlar, genç kız eski şevk ve neşeye bedel bir hüznün ve tereddütle yaralanmış, kendi-

si eski arzuya bedel bir çekingenlikle hastaydı; fakat bu uzun gecenin samimiyete ve teklifsizliğe davet eden saatleri bu çekingenlik ve tereddüdü defte gayet başarı göstermiş, iki saat sonra, tekrar aralarında, arzulu devam eden iltifatlar başlamış ve bu iltifatlarla beraber, tekrar emelinin gökyüzünde derin fırtınalar tehdit ve öfke yıldırımlarını ışıtmekte devam ve ısrar etmişti.

Ve eğer bu zavallı ve zayıf semanın, etrafından hücum eden karanlıklar arasında ne kadar karardığını ve delikanlının ruhunu besleyen kokuların bu gençlik ve güzellik kokusu ile iradesinin ne kadar perişan ve zayıf kaldığını bilseydiniz, bu geceki bu büyük hatanın nasıl fark etmeksizin, karşı koymak mümkün olmayarak yapılmış olduğunu siz de teslim ve tasdik ederdiniz. O kadar ki, iki saat sonra çekingenlik ve tereddütten uzak bir samimiyetle şakalaşma arzusuyla bu iki âşığın üç saat sonra, aylardan beri birbirini isteyen iki vücudun nihayet birbirine kavuşmasından kaynaklı iniltilerle mesut ve muzaffer olduğunu görürdünüz...

* * *

Vapur Arnavutköy akıntısının hücum ve atılışları arasında kıvranarak Bebek'e doğru yol alırken, aşk ve evlilik macerasının hatıra sayfalarında bu raddeye gelmiş olan delikanlı, bu ayrıntıları şimdi daha iyice hatırlamak için bütün bu düşünceler arasında hâlâ aynı ateşli arzuyla kendini cezbeden Rum güzelinin karşısında ona bakmaktan kendini alamamışken, şimdi gözlerini yumup o ilk buluşma gecesinin bütün saadetine dönmüştü; o derin ve emsalsiz saadetten genç kızın hıçkırıklarla uyanması üzerine sabaha kadar kendisini teselliye çalışmak, yeminlerle, gayet samimi evlilik vaatleriyle, artık mahkûm olduğunu iddia ettiği rezaletten kendisini her türlü

fedakârlıkla korumaya hazır olduğunu temin etmek icap etmişti.

Ve bu vaadini hemen öbür gün tutmuştu; şimdi zavallı kızın kendisini sevdiğinden dolayı nefsini bir tarafa bırakmış olduğu bu utanç girdabında kendi kendine ne acı düşüncelerle âciz ve perişan kalmış olduğunu düşünerek, acilen buna çare bulmak için hemen öbür gün annesini göndermiş, genç kızın evliliğine talip çıkmıştı ve iki ay sonra, bu iki vücut, nihayetsiz bir saadet içinde birbirinin karı ve kocasıydılar.

Yalnız ne yazıktı ki bizi bir gün mesut etmeye kâfi olan bütün hayat kuvveti, bu kavuşmayı daima muhafaza edemiyordu. Mesut olamayışımızın mühim sebeplerinden birisi de bugün saadet saydığımız bir güzel hayata ulaşır ulaşmaz, evvelki kadar şiddet ve duyguyla mest ve mesut olmak kabiliyetinden uzak bulunuşumuz değil miydi? Şimdi hatırlamakla bile mesut olduğu şu aşk saadeti rüyasından uyanmak icap edip de tekrar şahsiyetine sahip olduktan sonra, karşısında vücudunun servetiyle kendisini bir saatten beri cezbetmiş olan şu genç ve latif Rum güzelinin vereceği ve vermesi muhtemel olan saadetin de bu saadet gibi ve bütün saadetler gibi yok olacağını düşünmek onu tekrar kederlendirdi. Ah, asıl engel, hem daima isteyen ve hem ulaşınca tahammül etmeyen, erişemeyeceği zannolunan saadetin huzurunda âciz kalan hayatın kendisinde değil miydi? Mesela bugün kendisini canını fedaya sevk edecek kadar karşı konulmaz bir cazibeyle şuh ve latif görünen şu kadına, belki bugün sahip olduğundan, kendisinin bu kadın hakkında duyduğu aynı arzu ve emeli başka kadınlar için duymakta bulunan bir erkeğin mevcut olma ihtimalini düşündü; bütün bu ihtimalleri göz önünde bulundurunca, hayatın hiçbir kaçma rahatlığının imkânı olmayan bir sıkıntılar hanesinden başka bir şey olmadığını tasdik etti;

bugün canını vermeye hazır olarak mesut olmak için öldüğümüz böyle güzel bir kadının yarın, güzelliğinin etkisi ve cazibesi ayrıca kölelikten kaynaklı bir itiyadın tesiriyle, kaybolduktan sonra, demek ne kadar muhteris olursak olalım, hayatımız daimi bir didişmeden, bir hır-sın acı takibinden başka bir şey olmayacaktı öyle mi?

Oh Yarabbi, ne iyi etmişti de bu ihtiras yolundan çıkmıştı ve ne iyi etmişti de evlenerek aile köşesinde hayatın sakinliği içinde ömür sürmeye karar vermişti; bu kararından o kadar memnundu ki, vapur nihayet köyüne gelip de iskeleye çıkarak evine giderken hâlâ bu memnuniyetin dalgaları arasında yüzüyordu; yalıya geldiği zaman kapıyı açık buldu; uşak kapının önünde birine bekler gibi durmaktaydı. Ona, “Ne haber?” gibi bir soru işareti herifin hürmetlice bir duruş alarak tereddütle, “Şey efendim... Doktoru bekliyorum da...” demesi üzerine merakla, “Doktoru mu? Ne doktoru o... Hasta mı var?” diye sordu.

Uşağın daha tereddütle, “Kim olduğunu bilmiyorum... Beni bir hasta için doktora göndermişlerdi... İçeride bir hasta olmalı...” dediğini işitince telaşla içeri girip şemsiyesini bir tarafa atarak merdivenlerden aceleyle birinci kata çıktı. En evvel karşısına çıkan hizmetçilerden bir kadındı, ona sordu, o da, “Şey efendim... Sizin hanım...” demekle, daha ziyade ayrıntıya lüzum görmeyerek ikinci katın merdivenlerini daha hızla atlayarak çıktı; doğru kendini yatak odalarına attı.

O zaman kayınpederiyle kayınvalidesinin ve bir hizmetçinin kalabalığı arasında karısını aradı; o, yatakta, onun gelişinden habersiz, huzursuz bir halde yatmaktaydı; hemen yatağın başucuna koştu ve oradakilere hitaben, “Ne oldu Allah aşkınıza?” diye sordu. O zaman kayınvalidesi, sesini çıkarmamasını işaret ederek, “Bir şey değil canım... Bir baygınlık... O da geçti ya... İşte bu ka-

dar... Fakat bilseniz ne kadar korktuk..." sözlerini fısıldadı; kayınpederi de çok korktuklarını gösterir bir yüz ifadesiyle kendisine bakıyordu, bu esnada karısı gözlerini açarak ve kocasını orada hazır bulmaktan kaynaklı ani bir sevinçle gözleri parlayarak hafif bir tebessümle renklenmiş yüz ifadesiyle elini uzattı ve bu kendine karşı şifacı bir tavırla uzanan eli ellerine alıp onları buz gibi bulmaktan doğan bir merakla ve serzenişli bir bakış ve sesle, "Ne oldun Allah aşkına?" diye sordu.

Karısı ise renksiz bir sesle, "Hiç..." dedi ve sonra, hafif ve renksiz bir tebessümle, "Bayılmış olacağım... Fakat merak etme, hiçbir şeyim yok..." sözlerini ilave etti. Ve kendine karşı kocasına hissettiği fevkalade sevginin seviyesiyle onu meraktan kurtarmak için belki yalan söylemeye lüzum gören bu kadına karşı birden gözlerinde sevinçli bir derin şefkatle, bir asıl bağlılık hissederek yatağının kenarına ilişti ve tafsilat istedi; o zaman, ayrıca karısına yakınlığından kuvvet ve hayat almış olduğundan kalkmaya davranan kızını eliyle yatırıp söz söylemekten bir işaretle onu men ederek gerekli tafsilatı kayınvalidesi verdi.

Hanımefendi aşağıda odasında otururken hizmetçilerden birisi koşmuş, "Hanım, hanım! Koşunuz, küçükhanıma fenalık geldi..." demiş; bu ses üzerine meşgul olduğu odasından fırlayan beyefendi ile beraber hanımefendi hemen yukarı koşmuşlar ve küçükhanımı yatağının içine uzanmış, rahatız bir halde bulmuşlar; hemen doktora bir adam saldırmışlar ve doktor gelinceye kadar gerekli tedbirlerle hasta kendine gelmiş; hanımefendi buraya kadar nakledip devam ederek merakı uzaklaştırmaya dikkat eden bir tedbirlilikle, "Zaaf işte bu efendim... Ne olacak, küçükhanımımız ağzına ne bir dirhem süt koyar ne de yemek vakitleri âdetini bozarak iki lokma yemek yemeye lütuf buyurur.. Değil mi efendim?"

İnsan aç dura dura ne olacak? Fakat bundan sonra, her gün beş yumurta ile yarım okka süt içmezse beni kendisiyle çok uğraştıracak..." dedi ve kendisine yardım isteyen bir bakışla bakarak, "Tabii siz de bu hususta bana yardımda kusur etmezsiniz değil mi?" sözlerini ilave etti. Hastanın yüzünde manasız, zayıf bir tebessüm vardı; kayınvalidesinin her fazla konuşmayı kesecek bir tavır ve surette ve itaat edilmesini bekleyen bir sesle söylediği bu sözler üzerine afaki konuşmak icap etmişti; söz, hastalık ehemmiyetli değilmiş gibi sayılarak sıradan bahislere geçmişti ve kayınpederle damat bey günün meselelerine dair konuşmaktaydılar; o kadar ki yalnız kalıncaya kadar uzun bir azap devresi içinde kalmaya mecbur oldu; içinden istiyordu ki bir ayak evvel yalnız kalsın da koşup karısının yanına otursun, onun ellerini ellerinin içine alsın, temasın sıcaklığının sevk edeceği bir ısrarcılıkla, onu muhabbetiyle, sadakatiyle temin ederek, ne olduğunu, niçin bayılmış olduğunu sorsun ve aldığı tafsilatla, o kadar sevdiği bu kadının bir tehlikede bulunmadığına emin olsun...

Bunun için, beyefendi ile hanımefendi çekildikleri vakit, hemen yatağın yanına koşarak yere diz çöktü ve yalvaran, gözyaşlarıyla dolu ses, "Ne oldu sana bakayım neneciğim¹," dedi ve aralarındaki her zamanki küçük, samimi hitaplar, minimini cümleciklerle izahat istedi; karısı bu hararet ve samimiyetle, kendisini memnun eden merakla mutlu, biraz naz, biraz onu meraklandırmamak ihtiyatıyla, hafifseyen bir tavırla, "Bir şeyim yok diyorum sana... Vallahi canım... İnanmıyor musun hâlâ... Yemin ederim ki gözlerim karardı, karyolanın yanıdaydım, yatağın içinde uzandım... Kendimi kaybetmişim... İşte bu

1. Kelime, Servet-i Fünun döneminde anne anlamında kullanılmaktadır. (Y.N.)

kadar...” sözlerini hâlâ hasta bir sesle söylüyordu; o zaman tekrar ısrarla, şimdi nasıl olduğunu sordu, buna da bir emin bir cevap aldıktan sonra aralarında peyda olan sessizlik üzerine, başucunda, pek yakın oturduğundan, hemen yanı başında yanan büyük lambanın şiddetli ışığının altında, karısının gözlerine bakarken, bu gözlerin etrafını çevirmiş olan sayısız ve küçük buruşukları gördü; bu evvela ehemmiyetsizce merakını çekerek bu kadar buruşuğun birden şimdiye kadar fark edilmez kalmasını şaşkınlıkla izlerken, yavaş yavaş karısının yüzünün bu buruşuklardan başka, varlığının tazeliğinin solmuş, bu bir zaman şevki ve gençliğiyle kendini o kadar büyülemiş çehrenin adeta bir gençlik harabesi haline gelmiş olduğunu fark etti ve o zaman, içinden, maneviyatının ta en derin bir köşesinde zehirli dişlerini acı acı hissettiği tırmalayan bir acıyla, bu haraplığın ayrıntılarını incelemeye koyuldu.

Aman Yarabbi, bu yüz, on sene evvel incelik ve nezaketiyle peyda ettiği tutkunluk bugüne kadar hâlâ aynı kuvvetle devam eden, bu bir vakit o kadar nefis ve şiir saçan, yumuşak ve latif olan bu zavallı yüz, birçok buruşuklarla, ötesinde berisinde toplanıp yaşlılığın esas çizgilerini peyda etmiş olan binlerce küçük çizgiyle, eski letafet ve gençliğin adeta acı bir enkazı haline gelmişti; gözler bir kere kendilerini zapt edip çevirmiş olan buruşuklarla harap ve soğuk bir hisle kalbi üşüten ve kendini uzaklaştıran bir ihtiyarlıkla sakatlanmıştı; sonra burnun ve ağzın etrafı, eski tazelik ve renk yerine, ne çirkin bir renksizlik peyda etmiş, ne ağlanacak bir letafetsizlikle bozulmuştu!

İçinden, derin, pek derin acı bir sesle, “Vah zavallı kadın vah!” sözlerinin sızladığını işitiyordu. Demek dün o kadar şen ve gençlik dolu olan bu kadın bugün o kadar harap olmuştu öyle mi? Ve kendisi, alışkanlığın sevgiyle karısını hemen hemen ilk günler kadar hoş ve bakmaya

değer bulmaktayken böyle gayet hafif bir sıhhat bozukluğu sebebiyle ortaya çıkan bu haraplık izlerinin huzurunda hakikati teslime mecbur kalmıştı.

Şimdi içinden derin bir merhamet hissediyordu, artık sevgiye layık olmaya mahkûm kalmasını karısı için en büyük bir felaket olmak üzere kabul ederek, bundan dolayı ona son derece acımak lazım geldiğini itiraf ediyordu; lakin bu meselede asıl acınacak, merhamet edilecek olan kendisinden başka birisi miydi?

O zaman boynunu bükerek, hayattan tek saadet ve şevkinin karşılığı olarak sahip olduğu bu kadının da bu kadar genç, böyle harap bir yüz kalmasını, bu durumun fevkaladeliğine bir zayıf delil olarak mecburen kabul ediyordu. Ah, hayatımızda hiç beklemediğimiz bir ferahlık ânında, hiç ummadığımız bir taraftan gelen bu tekmelerle sersem ve zayıf kalışımız kadar insaniyet için çöküş sebebi olan başka bir şey var mıydı?

Lakin nasıl olmuştu da bu haraplık izlerini şimdiye kadar fark etmemişti? Evet, sürekli karısının karşısında geçen günlerinde gecelerinde, böyle inceleme fırsatlarını kaçırmazdı; hatta son günlerinde onu seyrettikçe güzelliğini itirafa mecbur olduğu da vardı; demek ki diyordu, demek ki bir hastalık hayatımızın böyle gayet nazik ve mühim bir ânında rast gelmekle bizde bu kadar derin yaralar peyda edebilirmiş.

Halbuki bu kadın, ancak otuz yaşında bir kadındı; o, o zaman, hayatımızı, hayatımızın sağlığını koruma ve cildimizin özenine ne kadar aykırı, özellikle kadınlarımızın günlerce evlerde kapalı kalmaktan, havasız, güneşsiz geçen hayatlarında, kötü âdetlerimizin semeresi olmak üzere zengin ailelerde bile gıdasızlıktan ne tahribat mümkün olduğunu, velhasıl bütün milletin hayatının nasıl yalnız cehalet ve dikkatsizliğinin, ihmalinin kurbanı kaldığını düşünerek, tasdiğe mecbur oluyordu.

Ve her gün, sokakta, devam eden tesadüflerde, genç, şuh ve nefis varlıkları görüp ruhun en acı arzularıyla bunlar hakkında acı emellerle sızlayarak eve dönüştü, bunlardaki güzellik ve tazeliğe bedel, buruşmuş, ihtiyar bir hayat enkazına razı olmak mecburiyetinin üzüntüsüyle ruhu şimdiden acı duymaya başlamıştı; bir erkek için, bütün bu mahrum tesadüflerde nefisliğine ve güzelliğine tutkun kaldığı kadınlar kadar olmazsa bile onlara yakın bir güzellik hazinesinin ve sadakatin evinde kendine verilmiş latif vücuduyla kendisini beklenmiş olduğunu düşünüp teselli olamamak kadar acı ve zehirli bir hayat olamayacağını tasdik ediyordu; bütün şaşaa ve gençlik şiirleriyle bizi güzel görünüşün şaşkınlığı, varlığın kokusunun sarhoşluğunu bırakarak, ruhumuzun en derin köşelerine kadar koydukları en ateşli arzuların yığılmasına bedel, dönmeye mecbur olduğun evinde geçen zamanla şairanelik ve zevkler kaybolmuş, fenalıklara yakınlığıyla hazzın bir temasından başka bir meziyeti kalmamış olduğu halde de kanaate eğilimle bulunurken, harap ve çürümüş bir vücutla sakatlanmış bir eş bulmak felaketini hayatın en tahammül edilmez bir felaketi olmak üzere kabul ediyordu. Demek kendisi artık bu kederli hayata mahkûmdu öyle mi?

Karısı yatakta birçok sözler söylüyor, hatta birtakım sualler soruyor ve kendisi galiba bunların bazısına cevap bile veriyordu; fakat bütün maneviyatı yalnız bu meseleyle o kadar zapt ve işgal edilmişti ki ne cevap verdiği tekrar sorulsaydı hatırlayıp tekrar edemezdi.

Lakin aman Yarabbi, daha dün o kadar taptaze görünen güzel bir kadın, hafif bir hastalık arızasıyla bu kadar çabuk harap olsun... Lakin demek ki bu haraplık izleri meydana çıkmak için bir zayıflık ve hastalık esintisi bekleyen hain bir tehlikeyle mevcut olmak lazım geliyordu; demek ki ne kadar hafif olursa olsun bir hastalık esintisi

vücudumuzda bir fenalık yatkınlığının büyümesine müsaade edebirdi... Ve demek ki bu kadar haraplık izleri, bizde, gizli ve hain bir düşman gibi meydana çıkmak için bir hastalığı bekliyordu değil mi? Burasını düşünüp taşınarak, mevcudiyetlerimize karşı, hayatın asla merhamet bilmeyen ne zalim

pençelerle silahlanmış olduğunu görüyor, "Ah bu hain, bu murdar hayat!" diye haykırmak istiyordu.

Ve böyle haykıramamaktan mustarip, o kadar sevdiği karısının bu kadar harap bir vücut olmasına üzülen ve bu üzüntüyü ona anlatamayarak kederli, kalktı; bir cigara yakarak balkona karşı biraz nefes almak için duvara dayanıp Boğaz'ın gözlerinin önüne serdiği tabiat güzelliklerini, kendi kederinden başka bir şey göremediğinden, lakayt ve görmez bir bakışla seyretmeye daldı; on senelik müşterek bir hayatın verdiği tanıdık bir bakışla, rahatsız olduğunu keşfetmiş olan karısı, hasta sesiyle kendisini çağırıyor, o kadar kolay şikâyet meyyal olan hasta bir edayla yanından kaçtığından dolayı söyleniyordu; halbuki o, bütün bu acılarından habersiz kalıp yalnız kendi rahatını düşünen bu kadının başucunda oturup bu acı, zehirli düşüncelerle meşgul, her saniye bu zalim haraplığın haksız izlerini ve iftirasını görerek bin kere ümitsiz ve kederli olacağına kalkıp kaçmak, sokaklara fırlayıp elimizden bu kadar vakitsiz olarak gençlik ve saadetleri, bütün hayat kıymetimizi teşkil eden tazeliğimizi gasp eden hain hayattan şikâyet edebilmek

için تنها köşelere koşmak, oralarda saatlerce feryat etmek istiyordu.

Bununla birlikte karısının yanına dönmek ve onun zoru ve ısrarıyla daha yakın bir yere oturmak ve bir zaman o kadar gençlik saçan çehresini bugün harap etmiş olan çökme izlerinden habersiz olduğundan, kendini on sene evvelki güzellik ve cazibeden emin, yüzünü izlemeye davet eden sevişme arzusuyla daha, daha yakın bulunması için onu çekerek, iyice kendine yaklaştıran bu zavallı bir gün güzelken bugün artık hemen hemen harap olmuş kadının bilmeyerek kendi zararına, çehresini zapt ve istila etmiş olan buruşuklukları istemeye istemeye tekrar incelemek icap etti.

Lakin dünyada bundan daha sefil bir felaket, daha acı bir fenalık bulunamaz gibi geliyordu; insan için en büyük servet demek olan gençliğin, sıhhat ve tazeliğin birdenbire bu derece mahv ve perişan olup, yerine ihtiyarlığın bütün çirkinliklerinin yerleşmesini en tahammül edilmez bir felaket olmak üzere kabul ediyordu. Demek ki artık her şey bitmişti. Artık hayattan hiçbir istifade hakkı kalmamıştı!

Bundan sonra sevilmeye, insana yaşadığını anlatacak tek hayat saadeti olan sevilmek istemeye bir hak ve yetki sahibi olamazdı: İşte en acı düşünce noktası hep bu son fikrin etrafında dönüyordu, kendisi gibi dünyaya yalnız aşk ve kadın aşkı için geldiğine inanan bir adam için, hiç beklemediği bir senede, haraplık izlerinin en çok tazelik ve güzelliğe muhtaç olan vücudunun bir kısmını zapt ve istila etmesini muhtemel felaketlerin en acısı olmak üzere kabul ediyordu. Çünkü böyle bir çehreyle hangi kadına gidilip de sevgi gösterilir yani sevgi dilenilirdi? Bu çehreye en iyi bir kadının bile ancak layık olduğu muameleyi, yani alayı reva göreceği muhakkak değil miydi? Ve aşk dolu bir varlık için aşk ve muhabbete rezaletin

bedelini muhakkak yapan bu ihtiyarlık herkes için lanet başlangıcı bir hal olmamalı mıydı?

Ah, eğer kendisi de onun gibi olacak olsaydı. Ne zor bir zehirli dertle sakatlanmış olacaktı. Zamanın geçişiyle daima beraber hayatı geçirmekten kendisi kadar ruhuna yaklaşabilmiş karısının bu hale uğramasını kendine ait hususi bir kedermiş gibi kabul ederken bunun kendisinden başka ve ne kadar yakın olursa olsun elbette başka bir mevcuda ait olduğunu düşünmek birden kederlerini hafifletmeye yardım etti.

* * *

O esnada yemek için haber vermek üzere gelmiş olan bir hizmetçi, yemeğin nerede yenileceğini sormakla, karıkoca yemeklerinin odalarına getirilmesini emrettiler; yine yalnız kaldıkları vakit öteden beriden konuşurlarken, konuşmanın gidişi kendilerini aşklarının ilk haline dönmekle ikisi de yavaş yavaş ikisinin de sıkıntısını def edip yerine geçmeye başlayan bir zevk ve neşeyle hatıralarını belki bininci defa olmak üzere yâda başladılar ve birinden diğerine geçen bir sevinçle aşklarının tafsilatını dile getirirken karısı bir söz arasında, “Ne delilik etmişim Yarabbi... Gençlik bu ya...” kelimelerini söylemekle, o alay ederek, yarı acı acı, “O, şimdi genç değil misin sanki?” sözlerini söyledi; o zaman kadın, yüzünde bir acı izle, “O, elbette henüz ihtiyar değilim... Fakat şimdi o zamanki gençlik nerede ya?” dedi ve biraz sonra ilave etti: “Hepimiz de öyle değil miyiz ya? Mesela sen de o zamanki gibi misin? Nerede!” Ve bu sözlerle kocasının en acı bir yarasını dağlamış oldu.

“Nasıl, nasıl, ben de mi?” demek istedi. O da mı karısı gibi ihtiyar olmuş, çökmüştü Yarabbim? Ve ondan utanmasaydı hemen kalkıp koşarak aynaya yaslanacak,

biraz evvel karısını incelediği meraklı bakışla kendi yüzünü de incelemeye koyulacaktı; fakat kendini karısından derin bir utançla sakatlanmış bularak ve bu halini garip bulup gülerek insanların en samimi olduklarını zannettikleri mevcutların yanında bile kişisel meseleye aitlik kazanır kazanmaz ne kadar derin uçurumlar açıldığını itiraf etmeye mecbur kaldı.

Ve bir kere bu zehirle yaralanan, tutuşan kalbi, bütün bu gece karısının yanında geçirdiği müddetçe, hep yalnız kalıp da aynaya bakmak arzusuyla yandı, sızladı; bütün konuşulan sözler arasında yalnız nakarat gibi bu arzunun sesini duyuyordu. Fakat bu zorba arzunun icra edilemeyeceğini görerek yavaş yavaş kudurmaya benzer bir şiddet peyda ettiğini hissediyordu.

Ah mümkün olsaydı, gidip aynaya yanaşarak yüzünü iyice inceleyseydi ve karısının kendisinin de evvelki

gibi olmayıp değişmiş olduğunu temin eden sözlerinin adı bir mübalağadan başka bir şey olmadığını anlasa yahut o feci teminatın hakikat olduğunu anlayarak, bundan sonraya saklamış olduğu gençlik emellerinin çoğuna layık oldukları tükürüğü savursaydı...

Elbette, şüphe yoktu ki kendisi karısı kadar harap olmamıştı ve olamazdı; çünkü her ne kadar senelerden beri aynaya çok iltifattan pek uzak kalmakta bulun-

muş idiyse de elbette ara sıra, uzaktan olsun şöyle kendi çehresine bakarak incelememiş olamazdı. Şimdi, Doğululara mahsus bir tevekkül ve sabırlı uyuşuklukla, hayatını geldiği gibi kabule müsait bir hayat tarzı takip etmiş olmasının cezasını çekmekte olduğunu kabul ediyordu.

Batı'nın Doğu'ya mahsus bu bildik uyuşukluğa göre ne kadar faal, ne kadar tedbirli ruhi yönelimlerle zengin olduğunu görüp otuz beş yaşına gelmiş bir Türk'ün çehresinin halinin farkında olmayışını, bu tembel tevekkülün en parlak bir alameti olmak üzere göstermeye layık olduğunu itiraf ediyordu.

Kendi nefesine karşı bile bu kadar kayıtsız olan bir ferdin içinde yaşadığı toplumun ihtiyaçları ve yönelimlerine ne kadar merak ve bilgi sahibi olabileceğini düşünerek en aydınlık fikirli bir ferdi bu kabiliyette bulunan bir kavim ve milletin hürriyetle değil, en büyük bir hayat nimetiyle bile bir adım ilerlemeye yaklaşamayacağını acı acı tasdik ediyordu.

Ve bir taraftan kendi hususiyetinden birtakım böyle genellemelerle sonuçlar çıkarmaktayken diğer taraftan kendisini asıl alakadar eden esas meseleden ayrılamayarak düşünüyordu ki eğer bu haraplık kendi çehresini de istila etmiş olsaydı bunu hiç olmazsa şimdiye kadar mutlak fark etmiş bulunurdu ve mademki fark etmemişti, demek ki çehresi böyle her türlü acı saldırılardan sağlam ve korunmuş kalmıştı...

Bu emniyetle birkaç saniye müsterih olan ruhu, birdenbire, kaç senedir beraber ömür sürdüğü ve o kadar alakadar bulunduğu yüz güzelliğinin karşısında vakit geçirdiği halde karısının ancak bu akşam fark edebildiği bu işaretler bu kadar alışkanlıkla görülmez şeylerken, kendisini ayda yılda bir karşıdan ve yalnız âdete uyarak şöyle bir görmüş olmak için lakaytlıkla baktığı aynada bü-

tün izleri ayırmasını imkânsız bularak tekrar o merak ve endişeye kolaylıkla teslim oluyor ve bütün böyle düşüncelerle bir endişe ve ümidin takibinden oluşan hislerin tezatlığı içinde sallanıyordu.

Saat iki raddelerinde bu keşmekeş içindeyken hizmetçi gelip bir erkek misafir gelmiş olduğundan selamlığa¹ inmesi lüzumunu bildirdi.

Ve bu fırsatı ganimet bilerek kendisini odadan dışarı atıp selamlığa indiği vakit ilk işi, gelen dostunun elini sıktıktan sonra yaklaşıp aynanın karşısına geçip şöyle görünürde lakayt ve hızlı bir bakış atarak yüzünü incelemek oldu; fakat o kadar heyecanlıydı ki hiçbir şey fark edemedi ve bu fark edemediği şeyden dolayı rahatlayacağına müsait vakit bulup da uzun uzun ve düşmanca bir teftişle yüzünü inceleyemediğinden dolayı ıstırabının arttığını fark etti.

Bu gelen zat, çoğunlukla hisleri ve gözlemleri birbirine benzeyen ve daima yalnız kaldıkça en gizli duygularına dair birbirine ifşalarda bulundukları samimi bir dostuydu; o kadar samimi olduğu halde biraz evvel karısından utanıp onun yanında aynaya bakamayışı gibi, bunun yanında da ruhunu zedelemekte olan bu bahsi açmaktan kaçındı; halbuki şimdiye kadar bu aynı dostla, ilerleyen yaşının ne hain bir düşman olup bunun ihanetine terk ve vücudunu teslim etmekten başka bir çaremiz olamadığına dair birçok bahisleri olduğunu hatırlıyordu; demek o zaman bu uzak düşmandan bahsedebilecek kadar genç olduklarından hakkında konuştukları bu düşmanın bugün avucunun içinde ezildiğini feryat ederek itiraf eylemekten utanacak kadar ihtiyar ve hasta olmuşlardı; mümkün olsaydı kendisinden bile gizlemek istediği bu

1. Evlerde erkeklerin oturduğu kısma selamlık, kadınların oturduğu kısma harem adı verilir. (Y.N.)

hakikat, en samimi bir dosttan bile gizlenmek istenilecek kadar çirkin ve iğrençti!

Bahis hemen daima olduğu gibi öteden beriden doluşarak kendilerine gelmişti; dostu nihayet onun ruhunu oldukça acıyla sızlatan bu yaş meselesine geçerek yaşın huylarımızı fark etmeden ne kadar değişmeye kadir olduğunu anlatıyordu.

“Ah bilsen, bu yaş kadar ihanetini gizli ve şiddetle icra eden başka bir hayat kuvveti bulunamaz,” diyordu, “bu o kadar etkili ki buna baskı kurup üstün gelecek başka bir kuvvet daha bulmak imkânsızdır... Mesela ben, yaşın tesirinden başka bir şeye yoramayacağım garip bir toplu değişimle ahlakımda birkaç senedir peyda olup hele bu geçenlerde gerçekleşen ve baskınlaşan o kadar garip haller görmekteyim ki... Mesela bilirsin ki ben bu yaşa gelinceye kadar dünyanın belki en hayalci, en görünüş ve güzelliğe tapan bir mahlukuydum değil mi? Özelliklere kadınlara ait meselelerde en çok aradığım görünüş ve güzellikten başka bir şey değildi? Halbuki bu bahsettiğim değişim sayesinde bugün en kaba, en maddiyata düşkün bir adam oldum... Bugün bir vakitler şiirsiz tasavvura cesaret etmediğim, lüzum görmediğim kadınları şehvetten, hem de en murdar bir şehvetten başka bir bakışla kabul etmek bence imkân haricine girdi; kadın görür görmez aklımdan geçen aşk görüntüleri birkaç sene evvel ruhumun esasını teşkil eden şairane aşklar, mehtaplı gecelerde çamlar altında buluşmalar, nihayet bir sürü çocukça çılgınlıklar değil... Hayır, hiç böyle şeyler değil, belki en hayvani bir köpekçe kabalıkla, yalnız bu kadının vücudunu ve vücudunun yalnız en ihtiraslı bir kucaklama temasıyla vereceği zevkleri düşünüyorum. O kadar ki kadın hakkında iyi fikrim bile bu sebepten bozuldu, bugün kadınlarda aradığım, onlardan beklediğim maddi ve hayvani zevki veremeyecek bir kadın

bulunamayacağından olacak ki çirkin kadına rast gelmiyorum... Evet, bütün gördüğüm kadınları arzuya ve isteğe değer bulmaktayım... Daha doğrusu, evvelden bir kadına tesadüfümde, en evvel, saçlarının şeklindeki zarıflığa, gözlerinin rengindeki hoşluğa, tavır ve edasının letafet ve zarafetine bakarken ve benim o zamanki zor beğenir ruhumu hakkıyla memnun edecek binde bir kadın görmek ancak mümkün olduğundan sevmeye layık bir kadına o kadar az tesadüf ederken bugün rast geldiğim kadınlarda dikkatimi en çok çeken şey olmak üzere kalçalarına, belinin ve göğsünün yuvarlaklığına, dolgunluğuna tutkuyla ve ihtirasla bir delilik ve duyuların hezeyanıyla bakıyorum. Ve tabii her kadın bu noktadan bakılmaya değer bir şeye sahip olduğundan, bugün bütün gördüğüm kadınları arzuya değer bulmaktan uzak değilim... Ah bilsen, bazen eski ruhum galeyan ederek, bu yeni ve murdar ruhla ne acı mücadelelerde, ne acı çatışmalarda bulunuyor... Bazen kendimden bile iğreniyorum... Fakat şurası muhakkak ki bu mücadelelerde üstün gelen, bu son ve kirli, çirkin maneviyata mağlup olan ise, benim o eski genç ve hararet doluluğa ve nefisliğe meyilli ince maneviyatım... Ben, ben ki birkaç sene evvel yalnız ruhun yüceliğini ve aşkın temizliğini düşünerek onlara tapmıştım, bugün en çirkin, en murdar bir çapkından beter oldum... Ve bunu şüphesiz yalnız yaşa, yaşın maneviyata baskın tesirine yüklemekten başka bir çarem olmadığını ilaveye mecburum... Çünkü, ah çünkü o zaman gençtim, ruhum hayal ve şiire coşkunluk ile aşk ve güzelliğe susamıştı; bugün ise bütün bunların çocukluktan ibaret olduğunu, insanın güzel bir kadında, hakiki olarak, maddi zevklerden başka bir şey bulamayacağını, bunlardan başka bir şey aramanın en büyük ahmaklık olduğunu düşündüğüm için olacak ki fikrimde ve maneviyatımda bu kadar büyük bir değişim peyda oldu..."

O zaman, kendisi de aynı ahlaki eğilime tabi olduğundan her bir sözü kendi kederinden uzak kalmamış olan bu bahsin verdiği acıyla sesi titrediği halde cevap olarak, ruhunun en acı fırtınalarından bahis açmaktan kendini men edemeyerek:

“Ah, sen senelerin bizdeki değişimleri yalnız böyle manasız sayılacak kadar ehemmiyetsiz tesirinden ibaret mi zannediyorsun? Her gün, geçerken, kıymetli bir hayat servetimizi gasp ve iptal ederek geçmiyor mu? Ve bütün bütün terk edilmiş kalıncaya kadar her gün böyle bir gençlik parçası ve hayatımızı kaybederek bir gün gelecek ki artık ihtiyar, yani hiçbir lütuf ve saadete hakkı olmayan bir kokmuş, bir buruşmuş, bir çürümüş vücut olarak kalmayacak mıyız? Hatta, hatta... Bu tahribat bugün bile başlamış değil mi? Bugün sen, yine bahtiyarsın, bir kadın sende ne kadar hayvani olursa olsun bir arzu peyda ediyor, halbuki bir gün gelecek ki ruhunda bu arzuya bile kuvvet kalmayacak... Düşünüyor musun, arzusuz, adeta esas hayatımızı teşkil eden en büyük zevklere bile lakayt olarak geçirilecek hayatın manasızlığını düşünüyor musun? O zaman, her türlü hayat zevkinden mahrum ve uzak kalacağız, kalbimiz aşka, midemiz zayıf ve yorgunluktan yemeklere kapalı olduğundan ve insanlık sefaletinin bence en acı bir nasibi olmak üzere ne bulursak onunla kanaate mecbur olduğumuzdan, yalnız rahatça nefes almaya bile minnettar olarak sarılacağız... Halbuki bir müddet sonra, ciğerlerimiz de bu vazifeyi icraya muktedir olamayarak teneffüsü bile bin müşkülât ve ıstırapla almaya mecbur olacağız... Ve halbuki... Ah, halbuki sonra bir gün ve öyle bir gün gelecek ki bu nefesten bile mahrum kalacağız... Ve artık, bu her şeyin sonu olacak... Bir kere bu teneffüsten âciz kalmış olan hayat enkazıyla onun bütün kuvvetleriyle, kalbi emellerle dolu olan gençliği yan yana getirerek tasavvur edersen

dünyanın en büyük saadetine gençlik olduğunu teslim etmemek mümkün müdür? Ah gençlik, bir nefesine bile minnettar olmak lazım gelen bu kıymetli seneleri biz lakayt ve kişisel kederlerle acı çekerek avuç avuç sarf ve helak ederiz değil mi? Seni temin ederim ki en büyük cellatlık, insanı kendi hakkında gençliğinden istifade etmeden, bu güzel ve ilahî kuvveti beyhude fikirlere, beyhude fikirlere feda ederek reva gördüğü zulümdür! Düşünmeli ki her an, gençliğimizin en kıymetli bir saniyesini bizden gasp edip bizi ihtiyarlığa sevk eden bir tekmedir... Ve bu tekmelerin en zorba, en kahredici olduğu yaş ise otuz ile kırk arasındaki acı yaşıdır!"

Ve burada durarak arkadaşına sordu:

"Kaç yaşındasın sen?"

Öteki cevaben, "Otuz bir," dedi.

Bu söz üzerine derin bir göğüs geçirerek:

"Ah, sen benden dört sene daha bahtiyarsın... Ve bu yaşlarda bir senelik fark bile o kadar büyük ve etkili bir farktır ki, başka yaşlardaki on senelik farktan daha önemlidir... Çünkü mesela yirmi iki yaşındaki bir adam ile yirmi beş yaşındaki bir adam arasında pek büyük bir fark olamaz; birincide mevcut olan hayat şiddeti ikincisinde de aynı derecede, belki daha faaliyetle hükümrandır; fakat mesela otuz iki yaşındaki bir adam ile otuz beş yaşındaki adam arasında o kadar büyük ve acı bir fark vardır ki... Ah çünkü, her adam otuza gelinceye kadar daima çoğalmak üzere bulunduğu hayat kuvvetinin otuzdan sonra azalmasında hazır bulunur ve bu azalma çoğalmadan daha şiddetli bir sürat ve düşmeyle, o kadar yok olmaya müsaittir ki bu derecesinde senelerin değil, günlerin birbirinden bir farkı olduğu muhakkaktır... Çünkü uçuruma her gün biraz daha yaklaşmış olduğumuzu, haraplığın her gün biraz daha vücut kuvvetimizi zapt etmiş olduğunu görürüz... Bu acı düşüşe lakayt ka-

lanlar vardır. Onlar habersizlerdir ki ölürken bile ellerinden alınan kuvvetin büyüklük ve saltanatından gafil olarak, fark etmeksizin bunu teslim ederler; teslim ettikleri bu kuvvetin, hayat denilen dünyanın en tantanalı bir kuvveti olduğunu bilmezler... Fakat bunların yanında öyleleri de vardır ki bu hayatın en ehemmiyetsiz bir rengine bile ruhları kan ağlamadan feda edemezler... Ah, otuz yaşımıza kadar geçen senelerin bu acılardan azade, daima muzafferiyete açık ve lakaytlığa ve inceliğe hazır olması... Dünyada bundan muhteşem bir saadet olur mu? İnsan dünyaya sahipmiş gibi, hayat üzerinde hükümran olur; çünkü ancak insan gençken kadınların gülümseyişlerine ve lütuflarına mazhar olur; bütün saadetler, bütün muzafferiyetler, bütün kadınlar senindir demektir; her rast geldiğin güzel kadına kendinde bir yaltaklanma hakkı bulabilirsin; çünkü... Çünkü gençsin... Ve çünkü, ah çünkü gençlik her şey ve tamamen saadet demektir! Halbuki bir kere otuz yaşına girildi mi! Artık yakarı tahrip kuvvetine teslim etmiş demeksin... Ve bu kuvvetin uğursuz tesirinden kurtulmak mümkün değildir... Dün her iştahlı bakışını tebessümle kabul eden güzel kadınlar bugün tenezzül bile etmeyerek karşılık verirler çünkü ah, çünkü otuz beş yahut otuz sekiz yaşındasın ve çünkü, bu geçen otuz sekiz lanetli sene şakaklarını birçok beyaz telle boyamış yahut gözlerini bir kaz pençesiyle zapt ve tahrip etmiştir... Evet, şüphesiz bu uğursuz tesir bugün senin tek hayat servetin olan güzelliğini yani çehreni birtakım ihtiyarlık damgalarıyla damgalamıştır. Ve yarın sıhhatini ihlalden başlayarak seni bir gün bir çukura, bir uyku yüküne sevk edecektir... Ah, bu acı, bu uğursuz yaşa bir kere yakamızı kaptırmış olduğumuz için ne kadar sefil ve biçare olduğumuzu biliyor musun?"

Dostu bu kederlenmeye gülerek cevaben dedi ki:

“Şikâyetlerinde yerden göğe kadar haklı olmakla beraber unutmamalısın ki herkesin de bu felaketten geçmeye mahkûm olduğunu düşünmek de bir tesellidir.”

Omuzlarını silkerek, “Ne manasız ve ne lüzumsuz bir teselli!” dedi ve devam ederek ilave etti:

“Bugünü ele alalım; bugünü, çünkü geçen günlerimizden bugün artık acı olan bir hatıradan başka bir şey kalmamıştır değil mi? O halde bugünü yani vereceği saadetten istifade imkânı olan hakiki günü... Çünkü dün bizim için bir yalandan başka bir şey değildir... Ve bütün eski saadetler, yalnız yalan birtakım saadetlerdir... Hakiki saadet bugün hissettiğimiz veyahut hissetmemiz mümkün olanlar değil midir? Mesela bugün otuzu geçmiş adeta ihtiyarlığa yüz çevirmiş senin ve benim gibi bir adam ile yirmi dört-yirmi beş yaşında olan bir genç arasındaki büyük farkı tasavvur etsek ya? Elbette bu genç de birkaç sene sonra bizim gibi çökecek ve göçecektir; fakat bugün o her istediği saadete hak iddia edebilir ve bu saadete kavuşabilirken sen ve ben olsa olsa ancak hüsrân ve mahrumiyetten başka bir şeye kavuşamayız... Değil mi? Bu farkı sana daha fazla izah edeyim: Bir kere, esasen yaşın ilerlediği kadar şiddet ve susuzluğu artıran ruhun, demin itiraf ettiğin garip sefahatle, vücudunun bir kere o genç kadar... Sevimlye layık olmadığını unutmaman lazımdır ve sonra nasılsa, şayet sevimlye layık olsan bile bu saadetten, bu aşktan, bu sana lütuf ve müsaadeyle teslim olunan kadın vücudundan, o genç kadar zevk ve sıhhatle faydalanamayacağını, başarılı olsan bile o kadını, o genç kadar faydalanmış ve memnun edemeyeceğini de hiçbir vakit unutmamak lazımdır öyle değil mi?”

Arkadaşı acı acı boynunu bükerek:

“O, elbette... Bunu nasıl unutabilirim ki, acı tesiriyle bugün bile bana acı vermekte olan bir ruh halidir... Daha on gün evvel, üç aydır ulaşamadığım bir kadına kavuştum-

ğum bir tek gecede, o gecenin o kadar vakitten beri yüceltilerek beklenilmiş saadetinden istifadeye muktedir olamayarak, âciz ve zayıf kaldığımı itiraf ederim... Ah, hayatın her devresi de o kadar acıdır ki... Bir yaşa gel, artık sade görüntü ve güzelliikle yetinmeyen maddi zevklere aç olan bir ruha sahip ve bundan tatmin olmuş bulun ve bu yaşta da eline geçen saadetlerden istifade-den âciz bulun. Bu ne acı bir sefalettir bilir misin?”

“Evet biliyorum, bundan başka bir şey daha biliyorum ki o da büyük, acı sefaletlerin hayatın her yaşında kendine mahsus bir ısrar ve inatla mevcut olmasıdır...”

İkisi de birkaç dakika, gayet acı düşüncelerle dolu acıklı bir sessizlik içinde kendilerini dinlediler.

Bu sessizlikten en evvel arkadaşı çıktı, titreyen bir sesle tekrar başladı:

“Ah, hakikaten bundan on sene evvelki hayatı, o yirmi bir yaşındaki mümkün olan saadetleri düşünüyorum da... Lakin sade o yaşta yaşamak, bütün çiçeklenmiş emellerin açık ve müsait olduğu o yaşta yaşamak bile ne büyük bir saadetmiş... Ne büyük ve ne duyulmaz bir saadetmiş... Halbuki o, o kadar saadete aday olan parlak hayat yaşını kötümserce tasavvurların miskinliğiyle zehirleyerek geçirdiğimi düşündükçe... Biliyor musun? Bir kere en büyük felaketimizin sebebi ne oldu? O uğursuz zorba hükümet... Gençlik hayatımızı zehirleyen gençliğin vaat edilmiş saadetinden hiçbirisine ulaşamayarak, hatta gençliğimizden mümkün olan istifadelerimizden uzak ve mahrum kalarak, sefil ve sersem olmamızın tek sebebi o uğursuz, lanet devir oldu; ömrümüzün en saadete layık olan güzel senelerini zulüm ve kahrıyla, karanlık ve kötülükleriyle o heder etti... Öyle uğursuz bir şehirde yaşadık ki hayattan mahrumdu; hayattan, zevkten, şahsiyetten mahrumdu... Başka memleketlerde olsa sanatkârca başarılar veyahut âşık olmalarla geçecek olan

gençliğimiz burada o kahır ve haksızlık devrinde, yalnız korku ve vahşetle çevrili olarak geçti... Mahrum, her şeyden, ilahi, dostluktan, kadından, arkadaşlıktan, toplanmaktan, yani insanlıktan mahrum olarak geçen o zavallı gençliğimizin bugün matemiyile bellerimiz o kadar büküktür ki bugün nihayet, elimize geçen her şeyden istifade imkânı kalmamıştır... Hürriyet mi? Bunun manasını unuttuğum, hatta ismini bile unutmuş olduğum bir yaşa geldiğim vakit, senelerce bunu keder ve mahrumiyet içinde sızlayarak, çağırarak, feryat ederek ümitsiz ve ağlamaklı kaldıktan sonra bana verdiler... Eğer onun ezeli âşığı olmasaydım ancak bir tükürüğe layık bulurdum... Fakat öyle bir zamanda yaşıyoruz ki bu tükürüğü bile sarfa acıyorum çünkü ona o zavallı hürriyetten daha layık o kadar sefiller ve alçaklarla çevrilmişiz ki! Evet, bugün hürriyete kavuştuk fakat o kadar sakatlanmışız ki bu hürriyetten, bu hürriyetin müsaadelerinden, letafetlerinden istifade edecek kabiliyet kalmadı... Bir kere otuz iki sene gazap ve şiddetle hükümrân olan o uğursuz acı devrenin baskısı altında teşekkül etmiş olan ruhumuz için birdenbire hürriyetin bahşedeceği özgürlüklere layık bir kabiliyet göstermek ve peyda etmek ne kadar imkânsızdır... Her gün gazetelerde ve herkesin ağzında gezen şikâyetleri düşünüyorum da tek sebebin ancak burada olduğunu zannediyorum: Hiçbir ilerleme, hiçbir değişim yok diyorlar; değişim ve ilerleme ihtimali nasıl olur, çünkü bütün hayatımız, bütün emellerimiz zorbalık devrinde oluşmuş, birdenbire nasıl bir hürriyet adamı olabiliriz, değil mi ya?"

"Elbette," diye tasdik etti ve başını acıyla sallayarak ve, "elbette!" diye birkaç defa daha tekrar ederek devam etti:

"Hatta söylediğin sözlerin en gerçeği ve en gerçek olduğu için en acı ve en zehirlisi ömrümüzün en güzel

senelerini, gençliğimizin en kıymetli günlerinin istibdat devrinin zincirleri altında soluyarak geçen değersiz hayatın, başka memleketlerde, her iklimlerdeki gençlere bahşettiği müsaadelere sahip olamayarak harap ve perişan olduğuydu, o kadar acı bir hakikat ki... Bütün batınımızın en kapanmaz yarası bundan başka bir şey değildir denilebilir... Artık yaşın ilerlemesiyle yok olmaya yüz tuttuk. Hiçbir şey yapamayacak, elimizden bir şey gele-meyecek bir yaşa geldik, hürriyetimizi ancak o zaman bahşettiler... Doğduğu günden itibaren kapalı ve mahpus olduğu bir zindanda yaşayıp otuz yaşından sonra adam arasına salıverilen aptallar gibi olduk... Hürriyet öyle mi? Otuz sene esaret, bu köpekçe esaretten sonra da hürriyet... Ah, bu uğursuz zalimlere yüz bin kere lanet olsun... Biliyor musun bu hürriyetten istifade edecek kimlerdir? Bugün on yaşında olan çocuklar bile değil, bugün beşikte olanlar ancak... Daha doğrusu, annelerinin ninnileri arasında, 'Uyusun paşam ninni, büyüsün paşam ninni,' sözlerini işiterek büyümüş çocuklar değil, belki 'Yaşasın hürriyet ninni, yaşasın adalet ninni,' diye uyuyan çocuklar ancak istifade edebileceklerdir... Bizler ise, istibdadın en kanlı zamanının kötülük ve sefalet ürünleri, kahr ve cehalet ürünleri olmaktan bu hürriyetin muhteşem devrinde bile kurtulamayacağız... Ve bizim yapabileceğimiz büyük bir iş varsa o da belki çocuklarımızın olsun bu hürriyet saadetinden mahrum kalmamasını temin etmekten ibarettir..."

"Desene ki biz artık elhamdülillah-i Fatiha... Öyle değil mi?"

"Evet, elbette, hem de o kadar Fatiha ki ölülerden beter. Çünkü insan ölürse her türlü emele, her türlü arzuya yabancı kalır; halbuki yaş ilerleyip hayat kuvvetimizi tatil etmekle beraber, arzularımıza tatmin edildiklerinden dolayı daha tahammül edilmez bir hicran

ateşi vererek bizi bunların saldırılarına karşı o kadar âciz bırakıyor ki... Mesela bugün arzularım, yirmi beş yaşındaki arzularının aynıdır, diyemem. Fakat o kadar çok, o kadar şiddetli ve o kadar ateşli olduğunu ve hatta daha ateşli bile olduklarını iddia edebilirim... Özellikle bütün bu arzuların hakikat haline gelmelerinin artık kuruntu olduğunu bildiğimden o kadar tahammül edilmez bir surette acı ve zehirli ki... Her birisi varlığını kahrediyor... Diyebilirim ki her emelim bir başka yaradır ve varlığım en kıymetli emellerimden oluşan, sonsuz yaralarla doludur... Çünkü daha emelin ilk okşayıcı kanadını hissederken, bu şartlar dairesinde bunun da mümkün olmadığını tasdik ederek, hemen onun içinde yeni bir mezar hazırlamak lüzumu karşısında bulunuyoruz; mezar, mezar, mezar... Bütün mezar, sade mezar..."

Dostu acı acı gülerek ilave etti:

"İşte benim son ahlak değişimimi senin tesirine dayandırmam da bu noktadan değil mi ya? İhtiyarlar için en süslü bir emel olmak üzere on iki-on üç nihayet on dört yaşında genç kızların makbul olduğunu elbette bilirsin! Şimdi bir zaman garip bulduğum bu emelleri anladığımı itiraf ederim... Hayatın zaman ve mekânda toplanması tek zevk ve saadeti olan aşktan mahrum ve bize tenezzül edip iltifata boğanları pek adi bulup sevgiye layık bulamamaktan, sevgiye layık bulduklarımızın bize tenezzül edemeyecek bir mevkide bulunmalarından kâdinsız geçirdiğimiz hayatımızın gençlik emellerini mezara kadar aynı ihtiras fakat daha ziyade elemle sürüklemeye mahkûm kalacağımız açık değil mi? Her yaşın kendine göre, ona has eğilimleri var: İnsan gençlikte güzellik ve nefisliğe tutkunken yaş ilerledikçe görünüşü terk ve feda ederek esas maksada tenezzül ediyor ve nihayet, düşse düşse, bütün süslemelerden ari olmak üzere, zevk olsun da ne kadar hayvani olursa olsun diye o sefil-

lik derecesine iniyor... Bu hal de gösterir ki sefil ve hayvani birer varlıktan başka bir şey değiliz ve yücelik yalnız görünenin ziynetinden ibarettir... En şairimizi, en uçarı, güzellik düşkünü, güzelliği arzulayan şairimizi kazısak altından ilk atalarımız olan maymun cenapları, en hayvani çirkinliğiyle, meydana çıkıyor.”

* * *

On beş senedir birbirini severek hemen her gün hissettiklerini söylemekten birbirlerine benzemiş ve bu benzerliği, birinin başladığı bir cümleyi diğeri aynı fikri eda etmek üzere tamamlamak derecelerine vardırmış olan bu iki dost arasında sohbet bu raddeye gelince çoğunlukla yaptıkları gibi daha fazla sohbeti uzatıp dönüşü imkânsız olacak acılara ulaşmadan ayrılmaya razı olarak, arkadaşısı izin istedi ve kendisini uğurlamak için kapıya kadar beraber giderek kapı kapanıp da yalnız kalır kalmaz hâlâ eski fikrinde ısrarlı olduğundan hemen selamlık odasına koştu; ille çehresini inceleyerek zannettiği kadar her şeye veda etmek mecburiyetine gelip gelmediğini anlamak istiyordu; fakat misafir çıkar çıkmaz kendisinin de hareme gideceğini zanneden uşak lambayı söndürmüş olarak odadan çıkmaktaydı, o zaman tekrar lambayı yaktırmaktansa yukarıda karısını belki uyumuş bulup rahat rahat çehresini inceleyebileceğini düşünerek yavaş yavaş yukarı odasına çıktı ve ihtiyatla kapıyı açmaktayken içeriden onun sesini işiterek içeri girdi; demek ki o daha uyumamıştı...

O zaman canı sıkılarak geldi, karısının yanında oturdu; o şikâyet ediyordu, o kadar hasta olduğu halde bir dostu için o kadar müddet kendisini yalnız bırakmasını serzenişle kabul ediyordu; kendi kendine “Bir bu eksikti,” dedi; onu da uyutmak maksadıyla soyundu, geceliği-

ni giyerek lambayı söndürüp yatağına girdi; karanlıkta karısının söylediği sözlere tamamen muhalif fikirlerle meşgul olarak susuyor, onun uyumasını bekliyordu.

Evet, işte kendisinden genç olan karısını bu hale getiren seneler acaba kendisini ne kadar harap etmemişti?

Ah, biraz sonra aynaya bakıp kendisini cellatça bir dikkat ve teftişle inceleyip de bu incelemeden sağlam ve tatmin olmuş, gençlik dolu çıkabilseydi ne kadar acele bir arzuyla tekrar hayata sarılacaktı: Kendisini bugüne kadar dalmış olduğu uyuşukluk uykusundan dolayı suçluyor, miskin, hareketsiz buluyordu; düşündü ki hatta bozguna uğramış, ihtiyarlığa ve çürümeye meyilli ve harap bir yolda mahkûm bulsa bile, bugünden itibaren hayata sarılıp yaşamak, birkaç sene içinde bütün uyuşuklukla geçmiş senelerin acısını çıkarmak lazım gelmez miydi? En büyük kabahatini şimdi biraz geç olmak üzere görüyordu: Evliliğini. Bunun verdiği rahata gömülüp hayattan başka bir şey istemeye lüzum görmemiş, miskin ve aşağılanmış sürdüğü bu hayatı bir ömrün bütün emellerine ve taleplerine kâfi bulacak kadar adi davranmıştı, o güzel ve gençlik dolu olarak ziyan edilmiş olan senelerin acısını çıkarmak için yarından itibaren tekrar zevk ve safa âlemine dalacaktı...

Bu kararı verir vermez, buna iki mühim mâni olduğunu gördü ki bunların birincisini gayet kolaylıkla küçümsemekle beraber ikincisi huzurunda mağlup ve sessiz kalmaya mecbur oldu; bu mânilerin birincisi, herkes tarafından bu kadar bir yaşa geldikten sonra bu zevk teşebbüslerinin ahlaksız diye kabul olunabilmesi ihtimaliydi; fakat bu ihtimali hakikat farz etmekle beraber gayet büyüklükle küçümsedi; saadetsiz çürümeye mahkûm bir ihtiyar olarak geçireceği senelere bir aşk saniyesini bile bin kere ve coşkuyla tercih edeceğini kendi kendine itiraf etti; ah bunu herkesin sağına soluna, kendi şahsi

kabiliyetine ve eğilimlerine göre sıfat ve meziyet veren ne kadar büyük bir intikam baskısıyla kabul ederdi; bu baskı meselesi de bizzat kendi saadeti olduğundan bugün adeta hezeyan haline gelmişti, kendi kendine, “Köpekler!” diyordu; bütün bunların başkasının hayatına, başkasının arzusuna kendi arzularıyla hükme ne hakları vardı ve ne hakları olabilirdi?

Ve sanki her birisi ayrı ayrı bütün başkalarına buldukları kusurlara belki benzemekle beraber onlardan daha kötü kusurlardan tamamen soyunmuşlar gibi, sağlarına sollarına savurdıkları çekiştirmelerle hüküm sürerlerken, çoğunluğun göreceğinden oldukça itinayla gezilmeye lüzum gördükleri acı kötülüklerin ve aşağılanmaların kaynağı değillermiş gibi bu baskı ve üstün olma davalarını göz önüne getirerek tekrar, “Köpekler!” diyordu. Sade saldırmasını, havlamasını bilen bu yaratıklar güruhuna bundan daha uygun bir isim bulamıyordu; herkes yalnız mesul olduğu nefesine karışsaydı de diğerlerini kötülüklerinden ve saldırılarından olsun korunmuş bulundursaydı... İşte o vakit topluluk şerefli bir insanlık olabilirdi; yoksa bu kavga ve sefil ihtiras içinde her biri sağına soluna dış salan bir köpek sürüsünden başka bir şey olamıyorlardı...

Hem öyle bir köpek sürüsü ki, birbirlerine karşı göstermekten utanmadıkları nefret ve kin, menfaatperestlik ve kendini beğenmişlikle her gün daha karanlık bir sefalet girdabına düşmekten, aşağılık bir çirkinlik içinde yuvarlanmaktan uzak kalmıyorlardı ve, “Ah başkalarını kusurlu görenler, asıl kendi şu hareketlerinin en büyük bir kusur olduğunu olsun teslim ve itiraf etselerdi,” diye düşündü.

Huzurunda mağlup ve sessiz kalmaya mecbur olduğu diğer mâni ise bu zevkler hayatına kendini vermek kararının bu şehirde icrasının mümkün olmadığıydı ve burada, darbesiyle başını sersem eden mühim bir mâni

karşısında bulunuyordu; bu mâni ise şehrimizin belli başlı bir zevkler hayatı olmamasıydı; ya tenezzül edemeyeceği kadar bayağı kolay zevkler yahut üstleri arasına giremeyeceği kadar yüksek olan kibarların hayatı arasındaydı, arafta kalmış gibi hüsranlı bir hal içinde bulunmaktan başka bir çare olmadığını kabule mecbur bulunuyordu; şehrin hayatında, hürriyetin ilanından beri tek değişim, her fırsatla ötede beride verilen manasız konferanslardan, heveslice istilasına maruz kalmış muhtelif sahnelerde birbiri peşi sıra izlenen daha manasız milli oyunlardan başka bir şey değildi; demek ki, bu taraftan da hüsrân muhakkaktı.

Bir aşk... Ciddi, süslü, seçilmiş bir aşk... Elbette onun asıl ve en aziz emeli buydu fakat bunun da bu şartlar dairesinde, ne büyük bir bahtiyar tesadüfün tertibinin çocuğu olabilmesi lazım geldiğini düşünerek eğer aşka ulaşmak için yalnız arzu kâfi gelseydi, her köşede bir başka aşka kavuşmak muhakkak olduğunu tasdik ediyordu; zaten bu aşk bahsinde de o şart asıl, tenezzül edemeyeceği kadar bayağı veyahut kendisine tenezzül etmeyecek kadar yüce olmak şartı arasında, bunun da imkânsız bir arzu olduğunu kabul ederek çaresizlikten kudurmuş gibi, "Ay ne yapmalı?" diye kendisini yiyordu.

O zaman hülyaya kendini teslim ederek istediği gibi bir hayal köşkü yapıyordu. Yirmi dört-yirmi beş yaşlarında, genç ve latif bir kadın tasavvur ediyor, hayattan beklediği bütün emeller ve saadet temennilerinden nasılsa mahrum kaldığından bu emeller ve temennileri yalnız bir aşkta bulmaya karar vermiş olmak üzere hayal ettiği böyle bir kadınla bir aşk tertip ediyordu ve bu kadının acı mahrumiyeti içinde dikkatini çekmiş o kadar nazik ve nefis bir müstesna ruhu vardı ki, bu nezaket ve nefisliğin bu derecesine karşı kapılmış ve hayran kalmaktan başka bir şey yapamıyordu.

Ve onun buselerine, okşamalarına dalarak geçireceği ömrün lezzetine doyamayarak ihtiyarladığının farkında olmayacağını düşünürken, ihtiyarlıktan yine akli fikri esas maksadına geri dönmüş olmakla, karısının uyumuş olduğunu görerek rahat rahat kalkıp merakını gidermeye karar verdi. Fakat bu merakını halletmenin zannettiği kadar rahat rahat yapılamadığını anlayarak canı sıkıldı; karısı uyanıp da kendisini büyük lambayı yakmış ve aynada yüzünü incelemekte bulunmuş görürse ne kadar garip bulacağını ve bu garipliğe ne cevap bulup vermek mümkün olduğunu düşünerek herhalde ihtiyat için ona sezdirmeden yataktan kalkabilmek için teşebbüs etti ve aksi olarak başka vakit çoğunlukla bir ses çıkarmayan karyola daha ilk hareketinde gıcırdamaya başlayınca endişeyle karısının hareket edip etmeyeceğini kontrole lüzum görerek yataktan sıyrıldı ve kibriti çakarak mumu yaktı. Karısı gözlerini kapamıştı; tabii sessiz ifadesiyle bütün tahribatının izlerini göstermekte olan bu kadını çehresine bakıp habersiz, sakin, hemen hemen mesut bularak derin bir gıptayla onu düşündü; iki adım atıp masanın üzerinde bulunan büyük lambanın şişesini çıkararak, mumdan tutuşturduğu kibritle lambayı yakarak şişesini taktı; birdenbire odayı aydınlatan bu hakikat kıvılcımı önünde kendinde şimdi derin bir korku hissederek hareketsiz kaldı.

Evet, şimdi gençliğinin idam hükmünü verecek olan bu incelemeye cesaret edemiyordu. Yarabbi, umduğundan çok haraplık görecektense ne kadar zayıf ve perişan kalacağını düşünerek kendisini bu kedere kendi eliyle teslim etmekten bir korkuya yenilmek üzere olduğunu hissederek son bir gayret ve azimle ne olursa olsun diye karar veren zayıflara mahsus tereddütlü cesurca bir dayanıklılıkla aynaya yaklaştı; fakat lambanın arkasında kalması iyice gölgeye batmış bıraktığından mecburiyetle lambaya

sarılıp bir hamlede aynanın önüne koydu ve büyük bir dikkat ve heyecanla çehresini incelemeye koyuldu.

En evvel dikkatini gözlerinin etrafına çevirmişti; henüz pembe olan ve oldukça taze yanaklarının üzerinde, gözlerinin etrafında, ilk bakışta fark edilmezken dikkat üzerine görünen gayet belirsiz binlerce izin kazmış olduğu buruşuk çizgiler yüreğini parçalayarak bütün varlığını altüst etti; gözleri açık ve adeta dururken pek belli olmayan bu çizgiler, biraz büzmeye teşebbüs eder etmez o kadar çokluk ve belirginlik peyda ediyordu ki, bunları belli etmeyecek, hiç olmazsa bu derece göstermemek için gözlerini asla büzmemek lazım olduğunu acıyla kabule mecbur oldu; sonra asıl gözlerinin köşelerini ve oradan alınının sağ ve sol cephelerini, çehresinin bu kısmının cildini o kadar harap olmuş, o kadar sarkmış, elastikiyeti mahvolarak, buruşuk, iğrenç bir ihtiyar derisi halini almış bulduğu gibi, kaşlarının üzerinde birbiriyle birleşmek üzere derin birer hat peyda olmuş olduğunu da fark edince, "Eyvah!" feryadı varlığının en derin köşesinde o kadar keder ve acıyla çınladı ki hayat devam ettikçe bu acının ruhuna açtığı yarayı unutamayacağına inandı.

Heyhat! Demek ki bu kadar iğrenç ve sefil bir enkaz haline gelmişti de bundan da haberi yoktu öyle mi?

O zaman boynunu bükerek yaşı için pek acele ve mevsimsiz bulduğu bu haraplığı, cildinin esasen pek gevşek, pek hafif olduğuna yorarak, başkalarının kırk-kırk beş yaşlarında bile muhafaza edebildikleri tazeliği otuz beş yaşında kaybetmiş olduğunu itiraf etti.

Ve sonra incelemesinde devam ettikçe gözlerinin ifadesine, çehresinin gözlerine ait manasına bir yaşlılık çirkinliği gelmiş, eski zarafet ve inceliğin yerini zapt etmiş olan bu çirkinliğin bu çehreye adeta iğrenilcek bir sakil ifade vermiş olduğunu da fark etti ve bu o kadar acı, o kadar acıydı ki hıçkırmaya hazır, aynadan ayrılarak,

en hassas noktasından yaralanmış gibi acı bir hezimet içinde bir koltuğa düştü.

Demek Yarabbim, bu kadar, bu kadar harap olmuştu? Ve demek artık bu çehreyle, artık genç bir adam olmaktan ziyade, adeta nefret edilecek bir ihtiyar, adeta iğrenç bir gençlik enkazı olarak kabul edilmeye daha layıktı öyle mi?

Ah, bu o kadar acı, o kadar kabulü acı bütün maneviyatı sarsarak onu kahreden o kadar müthiş bir hakikat kuvvetini alıyordu ki şiddetli bir humma içinde, darbeleleriyle dimağını tahrip eden şiddetli bir nefret gibi, “Demek, demek artık her şey gerçekten bitti öyle mi?” sözlerini tekrar ediyordu.

Evet, demek bütün felaketlerin üzerine bu uğursuzluk gelmişti ve demek artık her şey gerçekten o kadar bitmişti, değil mi? Bütün o kadar senelerdir hayatını işgal etmiş olan o emellere, o ümitlere veda etmek lazım geliyordu öyle mi? Halbuki bugünkü ruhunda bu ümitlere, bu emellere evvelden daha ateşli bir ihtirasla bir acı bağlılık hissediyordu; şimdiye kadar nasılsa yaşayabildiği bu emellerden, bu ümitlerden mahrum hayata bundan sonra tahammül etmenin mümkün olduğunu itiraf ediyor ve bu itirafla boynu bükülerek, “Halbuki artık bu mümkün değil... Bu çehreyle hangi bir kadının huzuruna çıkıp da aşk ve kavuşma dilenilebilir?” diyordu.

Şüphesiz senelerden beri bütün tecrübeleriyle ve sair bilgilerle kabul etmiş, inanmıştı ki sevilmek için insan güzel olmayabilirdi ve aşk güzellikten çok çehrenin bir zevk ve meyilde uzlaşmasından ibaretti. Evet, elbette, sevilmek için insan güzel olmayabilir fakat hiç olmazsa mutlak bir surette genç olmak lazımdır; demek artık kendisi, ki bu çehreyle artık bir genç sayılamazdı, sevilmeğe katiyen mahkûm sefil ve pejmürde bir vücuttan başka bir şey değildi, değil mi? Ve birkaç sene sonra bü-

tün bütün buruşarak, belki kırk yaşında, uğursuz bir ihtiyar çehresiyle aşığılık ve talihsiz bir varlık olarak kalacaktı öyle mi?

Bu hale karşı içinden derin bir isyan kabarıyordu ve istek ve iradeyle buna hiçbir çare bulunmayacağını zannetmeyerek, mücadeleye hazır, teşebbüs için acele, kendini her tehlikeye dayanıklı bularak memnun olmak arzusunun galibiyetini hissediyordu.

Tekrar bir daha kalkıp o mevcut fikirlerle aynada kendisini bir kere daha inceledi; en gücüne giden şey gözlerini zapt etmiş olan o çirkin ifadeydi; bütün çehresinin ifadesini zapt etmiş olan bu çirkin örtü hiç beklemediği bir hayat cilvesiydi; birkaç sene evvele gelinceye kadar dikkate değer, güzel bir adam olamamakla beraber tamamen çirkin ve zarafetten uzak bir adam olmadığını herkes tekrar ederdi; bugün artık bunun bile tarafından haksız bir iddia sayılacak bir düşkünlük mevkisi olduğunu görmek onu son derece üzüyordu. Demek o bütün gençliğini, bütün zarafetini böyle kaybederken ve yalnız kaybetmekle kalmayıp onun yerine kalın ve kaba bir ifadenin hükümrân olmasına da habersizce müsaade ederken, kendisini yine evvelki kadar zarıfbilmekte ve o emniyetle yaşamaktaydı, şimdi bu emniyetine acı acı gülmek istiyordu.

Ve bu kadar kuvvet ve zulümle bütün varlık kuvvetimize hücum eden, bizi tırnakları arasına alıp didikleyerek kanımızı emmekten zevk bulan bu uğursuz, bu canavar hayata iyi diyenler de vardı öyle mi?

Ah, herkesin o kadar iyi olduğu bu hayata, özellikle kendi hayatına nasıl tükürmek ihtiyacıyla ruhunun sızladığını herkese nasıl anlatabilecekti?

Hayat mı? Lakin bu tesadüf ve âdet gibi iki körkütük zincir esaretiyle ayağı bağlı, sefil, lanet ve alçak bir kuvvetten başka bir şey miydi? Âdetin kötülüklerinden kurtulursak mutlaka tesadüfün zulüm dairesine gireriz

ve tesadüfün kötülüklerinde ise âdetin zulüm dairesine girmek için kendimizi kurtarırız ve bu iki kör kuvvetin arasında istek, irade ne kadar adi, ne kadar manasız bir sözden ibaret kalmaz mı?

Sonra hayat vücutlarımızı bütün kötülükleriyle ve zulümleriyle, zehirli dişleriyle kemirmekten zevk bulan sessiz, hunhar bir canavardan başka bir şey midir? Biz kendine ne yapmışız, bu bilinmez; denilebilir ki onun asıl husumeti bizim mevcudiyetimizdedir ve bu mevcudiyetimizin bütün müsaadelerini, meziyetlerini ve lütuflarını birer birer bizden çekip çıkarmaktan sefil ve alçak bir zevk duymaktaymış gibi, her an bizi bu müsaadelerden, bu lütuflardan mahrum bırakmaktan başka bir şeyi emel etmez ve bu maksatla uğursuz etkisini icra etmekten bir an uzak kalmaz... Hayatın bu yırtıcı, rahatımıza, kanımıza, benliklerimize kadar düşman olan açlığından başka hakiki ne vardır?

Hayat, iyi, öyle mi?

O zaman bir tesirle, kendisinin de dişlerinin kurbanı olduğundan dolayı bu kadar fena bulduğu ve fena olduğunu iddia ettiği bu hayatı, son birkaç senenin âdetine uygunluğundan iyi bulmuş olduğunu itiraf etmeye mecbur oldu; hatta bu geceye kadar şimdi o kadar hunhar ve yırtıcı bulduğu hayattan memnun değil miydi?

Çünkü ah, çünkü hayat her gün geçişiyle bizi törpüleyerek, daha doğrusu, tesadüfün arz ettiği taraflarımızı sanki rendeleyerek belirlenemeyen bir şekle koymaya çalışan ve bütün zalimlere has bir sefil ve alçak riyakârlıkla kanımızı emmekten başka bir emeli olmadığı halde tarafsız ve lütufkâr olarak tanınmaya önem veren bir zalim kuvvet değil midir? Ve hayatından memnun olması yalnız bu uğursuz, zalim kuvvetin aşındırdığı ruhunun zayıflığından ve hafifliğinden kaynaklı bir his değil midir?

Hayatından memnun? O mu? Bu mümkün müydü? O daha ilköğrenliğinden beri hiçbirine ulaşmaksızın hayatından neler, ne sonsuz saadetler istemişti? On sene evvel, evliliğinden önce, geçirdiği on senelik aşağılanmış ve mahrum ömrünü düşünerek, bugünkü kanaatini, bugünkü memnuniyetini onunla mukayese edip başını göğsüne eğerek itiraf etti ki bugün on sene evvelki gencin rast gelse tanımayacağı, hakaret etmek isteyeceği çirkin bir mahalle beyi olmuştu ve o, o kadar nefis ve müstesna ruhlu genci, o kadar sanata, o kadar yüceliğe düşkün olan genci bu hale getiren bu on sene o hayatın uğursuz kuvvetinin üzerine yığıldığı günlerin birbirini takip etmesinden başka bir şey değildi.

Demek hayatın bu zulmü ve zorbalığı yüzünden, gençliği bütün nurlu rüyaları, bütün duygulu emelleri, bütün emellerinin güzelliği, bütün yücelikler, sade bir seraptan başka bir şey değildi. Ve bütün bunların adı bir serap olduğunu kabul edecek bir yaşa gelmek, sefaletlerin en acısından başka bir şey değildi.

Evet, elbette, adı bir mahalle beyi olmuştu; çünkü hayatından bu kadar memnun olabilmek için ne yapmıştı? İnsanın saadete alışık ruhunun miskinliğinden, bulduğuna alçakça bir kanaatten ve âdetin baskısından başka bir şeye borçlu değildi; ömründe ilk gençliğinin coşkun hararetinde temenni ettiği gibi müstesna bir kadın tarafından derin bir aşkla sevilmiş miydi? Daha bir şeye benzeyecek zannettiği ilk aşkında budalalığından adeta mecburi bir evliliğe razı olmuş, hayatını böyle zalim bir bağla bağlamış ve o evliliğe bütün gençlik emellerini, bütün hayatını defnetmek zaaf ve aczini göstermişti; kuluçkasına gömülmüş ve bir kadına, bir tek kadına hayatını vermişti; öyle bir kadın ki İstanbul'da her köşede bunlardan yüzlerce belki binlerce mevcuttur ve bir işarete on tanesi koşarak bir telaşla cevap vermek âdetine

mağlupturlar... Hani onun sonsuz arzusunu bütün kadınlar teskin edemeyeceklerdi?

Daha sonra, ortaya mühim bir eser mi koymuştu? Şahsiyeti, ferdiyeti gösterir bir eseri mi vardı? O, evet, gerçi kaleminin kâtiplerinin itibarlılardan ve bu miskin itibara tükürmek arzusuna mağlup olurdu; bütün bu sahip olduğu hürmetler liyakate değil, mevkiye ait değil miydi? Ve bu mevkiyi kim kazanmamıştı? Ve kim kazanamazdı? İstibdat devrinde de üç-dört köpeklikle kendi mevkisinin bin kere üstünde olan daha şanlı, daha saltanatlı mevkilere ulaşmak bir iş miydi?

Ve böylece ruh miskinliği önünde âciz, alçak bir sızlanmayla dururken, ruhu miskin olmasaydı başka ne yapmak ihtimali olduğunu düşünmeye başladı; etrafında ne kadar ruh sahibi arkadaşları vardı ki bunların hepsini de pek iyi tanımaktaydı ve bunların hepsi zorba hükümetin devam ve inat eden zulüm ve gadrine kendi gibi kurban olmamış mıydı? Şurası da muhakkak değil miydi ki, bugün burada zorba hükümetin zalımlığı namı altında tecelli eden hayatın kahredici kuvveti başka yerlerde başka bir isim alıp başka bir renge girerek daima, daima aynı zulüm ve saldırıyla hüküm ve nüfuz etmekten uzak kalmamaktaydı? Ve güya her tarafça şahsiyetin bütün kuvvet ve kabiliyetiyle görünmesine senelerden beri müsait olan Avrupa'da en mühim dimağlarına hayatın fenalığından, ömürlerinin değersiz sürmesinden ve iflas etmesinden başka sızlanarak neden şikâyet etmekteydiler?

Hayır, daimi olan şey, her yerde, hür Avrupa'da olduğu gibi zorba Doğu'da, zorba Doğu'da olduğu gibi hür İstanbul'da da, her yerde, hayatta emel ile hakikatin mücadelesi, hunhar, kahredici, yırtıcı ve arada yalnız insanları ezen, kahredip kurban eden çarpışmasıydı; evet yalnız o bakıydı ve yalnız o, ve her vakit o üstün geliyordu.

Ve hepimiz bu kuvvet ve zulmünü her günkü fer-

yatlarımızda kabul ve tasdik ettiğimiz hayatın elinde sefil ve miskin bir oyuncaktan başka bir şey olmadığımız halde yine onunla uğraşmak, onu kendi irademize, kendi emellerimize uydurmak uğraşısıyla savaşırsınız; halbuki o, hiç sesini çıkarmayarak, nasıl olsa galip geleceği ve baskı altına alacağını bilmekten kaynaklı bir emniyetle, daima günlerini üzerimize yığa yığa merakımızı, kibrimizi, şahsiyetimizi bile baskılar, sanki boğar; bizi âdet gibi, tesadüf gibi irade ve şahsiyete mâni kuvvetlerle çevirip baskılayarak ruhumuzu bu kuvvetlerin elinde alçakça bir tevekkülle teslim olmaktan başka bir şeye müsaade etmez. Mesela on gün evvel aşağıladığımız ve küçümsediğimiz bir hayata sevk eder. Fakat bunları o kadar zeki bir idareyle, o kadar maharetle, his ve fark ettirmeden yapar ki ne olduğumuzdan habersiz kalarak, zıddımız oluruz, on gün evvel başkasında görüp beğenmediğimiz hareketleri on gün sonra, bir tesadüfün tertibi olan birkaç kere tekrar edilmekten kaynaklı bulunan âdetin elinde habersizce tekrar ederiz. Fark etmeden, hissetmeden tekrar ederiz. Demek o da esasen memnun olmamak üzere doğmuş olduğu bu hayatından bu şartlar dairesinde ve bu kör tesirler altında memnun ve kani olmuştu.

Ve sonra, saadetlerimiz mi? Oh, nasıl bunların hepsine birden tükürmek, nasıl hepsini birden lanetlemek arzusuyla ruhu yanıyordu; bunların en parlağını düşünecek olsa hırsından titriyordu. Saadet, bu da neydi? Evet, bu nasıl bir şeydi? Bu devamını istediğimiz, değişmemesini temenni ettiğimiz bir hayat halinden başka bir şey miydi? Halbuki âdetin elinde saadet manası verdiğimiz hallerde parlaklığını, hoşluğunu kaybettiği halde fark olunmuyordu; zaten saadetin en parlağı, en can yakıcısı bile geçişinden sonra hoşluğunu ispat eden, geçişi esnasında ise günlerin birbirini izlemesi arasında fark ve yüceltme imkânı bulunmayan firari, yok olmaya meyyal,

solmaya, uçmaya meyyal, letafeti ele geçmemesiyle, dokunulması mümkün olmayan yahut geçmiş yahut tekrarı imkânsız bulunmuş olmasıyla ayakta duran bir ruh halinden başka bir şey miydi?

Halbuki kendisinin bu şartlar dairesinde bile büyük bir saadeti yoktu. O halde hayatından bu kadar güçle memnun olacak nesi vardı? Hangi bir emeline kavuşmuş veyahut ulaşmış mıydı? Büyük ve parlak, her şekilde şan ve şeref için bir iş mi yapmıştı? Aksine köpekçe ve miskinlik içinde, sabah akşam kalemine gidip dönmekten başka harekette bulunmamış hayvanca bir alçaklıkla yaşamaya mecbur olduğu hayatını, geldiği, olduğu gibi, onu değiştirme ve süsleme ihtiyacı bile hissetmeksizin kabul kanaatinden kaynaklı bir âdetle güzel ve hemen gıptaya değer bulmuş gibi değil miydi? Bunda bir hakkı mı vardı?

İşte böylece ara sıra dönen geçmiş ruhunu hunhar bir zulümle intikam için maneviyatına hücum eder görüyor ve onu haklı bularak, ruhunu bu hücumun haksız zehrine karşı müdafaaya bile gücü yetmeyerek son derece acı çekiyordu.

Kendi kendine hitapla, "Ah koca hayvan!" diyordu. "Demek ki hayatından o kadar memnundu. Öyle mi? Fakat rica ederim, bu hayatın nesinden bu kadar memnun olduğunu bildirir misin? Sefaletle alışmaktan başka bir şeyin mi var? Hayatının gökyüzü nasıl bir güneş muvaffakiyetiyle aydınlandı? Sersem, alçak, miskin hayatını olduğu ve geldiği gibi kabulden kaynaklı bir alışkanlıkla bu hayatı kabule layık bulmadık mı? Sen ki bir zamanlar dünyanın bütün saadetleri ruhunu ikna edemeyecek, bütün güzel kadınlar aşklarıyla arzunu teskin edemeyecek zannediyordun. Halbuki işte senin gibi miskin ve alçak bir varlık seni pek kolaylıkla memnun etti. Öyle değil mi? Ne kadar, ah ne kadar adi bir ruhun varmış değil mi?"

Bu vicdan muhasebesinin acılığı altında, bir ses çıkaramayarak somurtmuş oturmuştu; en çok kendini üzen şey ise bu sözlere susturucu bir cevap bulup veremeyecek kadar haklı buluşuydu ve kendini o kadar alçaltan bu düşüncelere hak verdikten başka, bir düşmandan intikam almak ister gibi kendisine işkence etmek, işkenceye layık bulmak arzusunu hissediyordu.

Evet, şüphesiz, gayet parlak zannettiği bir gençlik hayatı sürmüştü; özellikle bu parlaklık, onun emellerinin ihtişamından peyda oluyordu ve bu emelleri hakikaten o kadar tantanalı, o kadar süslüydü ki dünyada en ihtişamlı olmak üzere gösterilebilecek emellerin bunların yanında pek sönük kalması muhakkaktı.

Ah, ne oldu, şimdi bu emeller neredeydi? Bütün bu emellerin yerine yalnız çirkin bir hayat hakikati, bütün renksizliğiyle, bütün manasızlığıyla yerleşmişti. Lakin bu gençlik, bütün bu emellere bu kadar süs bahşeden bu sihirli gençlik ne olmuştu?

O zaman boynunu bükerek bütün bu parlak hülyaları, bütün muhteşem emelleri doğuran gençliğin sırf bir yalandan ibaret olduğunu tasdik ediyordu: Serap, serap... Bütün gençlik emellerinin güzellikleri, bütün vaat edilmiş ve beklenen imtiyazlar ve seraptan başka bir şey miydi? Hem feci hem kanlı bir seraptan başka bir şey miydi? Ve hayat, miskin kollarında en parlak ömürleri, en müthiş kaderleri bile nasıl tembellik ve alçaklığa alıştırarak mahvediyor, nasıl herkesi en sefillikte en ulvilerle birleşip yığılarak doldurdukları o büyük işkence çukuru-na sevk ediyor, sürüklüyor, merhametsiz, ayırmaksızın nasıl hepsini birden o bayağılık çukuruna tekmeliyor, böylece, itiyor, atıyordu.

Kendini kimseye benzetemediği, herkesten yüce, herkesten temiz ve yüksekte uçan bulduğu o gençlik hummalarını şimdi düşündükçe bütün varlığını teşkil

eden güzellik emellerinin, bir zamanlar o kadar takdire değer bulduğu meziyetlerin boş, sefil ve yalancı birer h lyadan, adi bir vehimden ibaret olduğunu tasdike tekrar mecbur oluyordu.

Aşk mı? Ah, bütün bu emellerin, bu h lyaların haşmet ve saltanatına dair yalan yere yemin eden büyük fakat en hayvani emeller kadar adi ve alçak bir diğer emelden başka bir şey miydi? Bir zamanlar, aşkı bütün hayatını şaşaa ve tantanasıyla aydınlatmaya kâfi debdebeli bir kuvvet zanetmiş olduğunu düşünerek senelerin insanı yalnız günlerin geçişiyle ne hale getirdiğini, en şaşaal  bir aşkı bile ne sefil ve zevksiz bir alışkanlık haline koyduğunu düşünüyordu. Bugün on sene evvel bütün hayatının genişliğini sarmış olan o büyük aşkı her gün beraber yaşaya yaşaya her gece beraber yata yata artık manasızlığa inmiş olan en hayvani, her türlü yücelik titreyişinden arınmış bir zevk duyduğu karısından ibaret kalmamış mıydı? Ah, o uğursuz zincirlerini ağır ağır sürükleyerek hayatımızın mazisini teşkil etmiş ve düzenlemiş olan âdet, o ruhumuzu o kadar geri dönüşü mümkün olmayacak kadar zapt etmiş ve etkilemiştir ki bugün bunun zulüm ve kahrını, miskin baskısını gördüğümüz halde yine hâlâ itaatten başka bir şey yapmak ihtimalimiz yoktur.

D n, elbette daha parlak, daha tantanal  ve daha yücedir, çünkü d n gençliktir, d n dinamik ve ateşliyidik, d n kalbimizde darbelerle dolu bir hayat nefesi, ruhumuzda sonsuz saadet emelleri hissetmekteydik; fakat bugün... Bugün artık emele cesaret etmeye muktedir

olamıyoruz; çünkü üzerimizden otuz beş sene geçmiştir ve bizi çiğneyerek zalim adımlarının haber ve baskısıyla bizi kana bulaşmış bırakarak, geçmiş gitmiştir; bugün artık öğrendik, artık aldanmayacak kadar acıyla öğrendik ki hayatın bütün güzelliği, o ümitler, arzular doğuran haşmeti, bizi geleceğimiz hakkında cazip yalanlarla aldatan gençliğin birkaç aydınlık gününün yalancı vakitlerinden başka bir şey değildir; ah şüphe yok ki bugün de hâlâ, hâlâ aldanmak ihtiyacıyla ağlamaklı ve gözü yaşlıyız fakat o otuz beş senelik hayatın tecrübelerinin kütle-si, bizi müthiş hakikatiyle, merhamet etmeksizin tokatlıyor; sanki, “Sefil, hâlâ mı aldanacaksın?” diyor ve yine hâlâ bu arzuların acı yolunda, kana bulanmış, sürünmekten başka bir şey istemediğimiz halde, bu tokatların altında eziliyoruz ve utanarak hıçkırıklarımızı sefaletimizin karanlığında gizlemeye çalışıyoruz...

Ve hayatları en parlak muvaffakiyetlerle donanmış adamların bile, arzularla hakikat mukayesesinde aynı mahrumiyet derecesinde ağlamaklı olduğu da o kadar gerçek, dünyada en kuvvetlilerin en zayıflar gibi, hayatın olaylarının seline boyun eğmiş olmaktan başka bir şey yapmayı başaramadıkları da o kadar muhakkaktı ki etrafına bakarak bütün hayat kendisine kimisi ölmüş, kimisi can çekişmekte olan kahrolmuşlar ve yaralılarla baştan ayağa dolu bir savaş meydanı gibi görünüyordu.

Öyle bir savaş meydanı ki otuz beş senelik hayatının yorgunca devam eden mücadeleleriyle kendisi de yaralı ve altüst olarak orada bulunuyor ve acı ve sıkıntı içinde başını kaldırıp etrafındaki boğazlama vahşetini, can çekişme dehşetini görüyor, sanki inleyenlerin sonsuz ve şikâyet eden iniltilerini işitiyordu.

Karısı, şüphesiz lambanın ışığından uyanmış, başını kaldırarak uyukulu bir sesle:

“A? Bey? Ne oldu sana ayol? Niçin kalktın da kendi

rın birini kızdırıyor, diğeri okşuyordu, birkaç saniye bütün bir hayata hükmetmek üzere bu iki maneviyat arasında dehşetli, merhametsiz bir mücadele oldu ve nihayet ruhu ne kadar hareketli ve savaşı olursa olsun, hayatın seline ve olaylarına uymaktan başka bir şeye muktedir olamayacağını bilerek kendini zayıf noktasından zapt eden mahalle beyine mağlup olduğunu, iradesini evvela yavaş yavaş fakat sonra baskı ve zorbalıkla o adi ve miskin şahsın istila ettiğini gördü; kendi kendine, tükürürcesine bir alçaklıkla, “Evet, gömül, koş gömül ba-yağılığa, miskinliğe tekrar gömül...” diye kendini aşağılayarak ve fakat on senelik âdetin zorundalıklarıyla başka türlü bir harekete muktedir olamayacağını teslim ederek uysal bir miskinlikle gitti, yine karısının yanına uzandı; karısı, “A, bey, lambayı söndürmedin ayol! Kalk söndür de öyle yat Allah aşkına!” demekle bu kadar fedakârlığı bile yine rahat bırakmayacağını görüp tekrar hiddetle kalkarak:

“Mademki başka türlü hareketin ihtimali yoktur, mademki ben de herkes gibi ister istemez hayatın seline ve olaylarına bağlı ve boyun eğmiş olmaktan başka bir şey yapamayacağım, demek güçlüyü de zayıf gibi itaate mecbur eden hayatın genel kanununa uymaktan başka bir şey yapmamış oluyorum,” diye gerekli bir teslimetle sığınmaya mecbur kalarak lambayı söndürdü ve etrafını birden istila eden karanlığın yoğunluğu gibi biraz evvelki faaliyetinin, hayatında sonsuza kadar karanlığa rehin olduğunu ve şu bozguna uğramış hareketiyle adi bir yatağa değil artık ne yaparsa yapsın çıkmaya asla muvaffak ve muktedir olmayacağı müebbet bir miskinlik mezarına girdiğini acı acı itiraf etti.

Ve bütün insanların ayaklarının altında mutlak kendilerini çekip defnetmek üzere açılmış olan bu hiçlik çukuruna, bu manasızlık mezarına girmeye herkes gibi

kendisi de ezelden mahkûm değil miydi? Evet, bütün dünya zaten er geç başka bir şey mi yapabiliyordu?

Ve bugün tekrar genç olsa bile bu gençliği bu hayatta ve bu şartlar dahilinde ne yapmak ihtimali vardı? Medeniyet merkezlerinde bütün hayat güzellikleri arasında tantanalar, debdebeler ve saltanatlar içinde günlerini geçiren en büyük dimağların bile şikâyet ettiği hayatın bu hiçliğinden yalnız onun kurtulması mümkün müydü? Özellikle bu kadar şaşaayla yüceltilmiş ve yükseltilmiş olan hürriyetimize rağmen yalnız idarecisizlikten, hâlâ sanatsız, servetsiz ve hayatsız kalan ve hayatsız kalacağı muhakkak olan bu sefil memlekette yaşayacak olduktan sonra, tekrar genç olup da yeniden bu gençliği, ne kadar yaldızlanmış, ne kadar süslenmiş olursa o kadar beyhude, o kadar manasız olan arzularla bir gün yine mutlaka hepsinin renksizliğini, asılsızlığını, hiçliğini tasdik ederek mustarip olacağı sonsuz arzularla lüzumundan, tahammülünden fazla yükleyip yine hakikatle pençe pençeye, kanlı bir savaşıla çarpışmaktan mustarip olacak değil miydi?

Ve bu kederlerle biraz evvel iğrenerek girdiği bu hiçlik çukurunda, miskinliğine gömülmekten, miskinlikten teselli beklemekten başka bir çare olmadığını, iradesiz, arzusuz ve emelsiz yaşayabilmekten büyük saadet mümkün olmadığını itiraf ederek son teselli olmak üzere, "Mademki hayat ve gençlik herkes için de bir seraptan başka bir şey değildir..." diye düşündü ve bu kahır ve acı dolu tesellinin uyuşukluğu arasında ölüme en çok benzediği için bütün bu acı hakikatlerle savaş içinde yaşayanlara göre saadete en çok benzer olan uykuya daldı gitti...

Evet, mademki hayat ve gençlik herkes için de seraptan başka bir şey değildi.

Mart, 1325 (Mart/Nisan 1909)

Büyükada

GARAM-I ŞEBAB (GENÇLİK AŞKI)

1

Vagondan indiğim zaman evvelden gönderdiğim emir gereğince bizim Reşit'in çantamı almak için bana doğru geldiğini gördüm.

Köye üç seneden beri gelmemiştim; bu üç senenin iki buçuğu seyahatte geçmiş, geri döneli henüz iki ay olmuştu. Bu zaman ramazandı. O iki ay da İstanbul'da geçirildi. Fakat baharın taze güneşi boğazlara, adalara parlak gülüşler döktüğü zaman hevesim o kadar oldu ki bu sene Büyükdere'ye gitmek niyetinde olan aile büyüklerimi dinlemeden köydeki köşke kapanıp تنها ve sakin ova içinde beni birçok zamandır meşgul eden o büyük eserimi yazmak fikrinden vazgeçemedim. Zira öyle bir hayat coşkunuğu içindeydim ki büyük şeyler ancak gençliğin bu yakıcı anında yazılır diyordum.

Birçok seyahat etmişim. Medeniyet âleminin bütün ihtişamlarını, bütün güzelliklerini ve nefisliklerini görmüş, insan fikrinin güzelliğinin yüceliği namına yarattığı nefislikler karşısında şaşkın ve hayran kalmıştım. Şiir ve aşk namına yapılan tablolar, heykeller, büyük servetlerle vücut bulan köşkler, bahçeler, ormanlar, zaten dolaşmaya hazır olan ruhuma şiddetli bir yücelik ferah-

lığı vermişti. İşte böyle şairane bir hayat buhranıyla bu yüksek sahilde, ormanlar içindeki köşkte, denizin, gökyüzünün, dağların heybeti karşısında o büyük manzumemi yazmak istiyordum.

Bunun namı “Asr-ı Zerrin” mi olacaktı yoksa “Garam-ı Şebab” mı? İşte burası hâlâ kararlaştırılmış değildi; fakat esas katiyen çizilmişti. Gençlik, evet, manzumem bir gençlik eseri olacaktı. Yüksek ilhamlı, yüksek emelli doğmuştum. Bulunduğum yüksek coşkunlukla şairane uçuşlara meyilli fikirlerim bu eserin umduğum gibi olacağına beni ikna ediyordu. Güzellik ve ihtişam arasında hayatın çirkinliklerinden, bayağılıklardan uzak olarak yaşamak için şiddetli ihtiraslar karşısında zayıftım. Fevkalade bir his inceliği, bir emel yüksekliğiyle büyütülmüştüm. Bu nihayetsiz denizlerin çabuk öfkelenen haşmeti, bu pak semaların âşıkça saf mavilikleri, bu lacivert derinliklerin silsile halindeki parıltıları, bu yüce âlemlere başkaldıran ve göğsünü arz etmiş heybetli, vahşi, karla örtülü tepelerin bulutlar, dumanlar arasındaki vahşet bulaşmış haşmeti göğsümde ne volkanlar kaynatıyordu! Bu manzaralar karşısında yalnız masum bir gençliğin ciddi bir saflık eğilimiyle kendimi başka âlemlerde bulurken ufacık bir şey beni miskin hayatıma iade ederdi. Bütün güzelliklerin en nefislerine yorgun bir tutkunlukla yaratılmışsam kabahat benim miydi, diye haykırdım, bu sakın ufuklarda, yüksek bulutların örttüğü dağlar arasında çivit rengi denizlerin dalgalanan sinesinde, nihayet her yerde beni kemiren bu güzellik sisi neydi?

Bazen düşünürdüm, benim belirli bir hülyam var mı derdim, arar, hayalen tasdik ederdim; lakin etrafımda bulamazdım. Bazen bütün bu hayalle, keyfime göre tertip edilmiş saadetlere, bütün yüksek emellere sahip, ulaşmış olduğumu da düşünürdüm ve o zaman bilmem neden hiçliğin alçalmış ve kahrolmuşu olarak ölmek isterdim.

Bu gençliğin, şiirin, hülyanın, aşkın verdiği ihtiraslar buhranı içinde, bazen tebessümleri, kirpikleri, aşk koruyucu bakışları, bütün can vericilikleri, bütün ruh okşayıcılıkları hayal ederdim; bütün ümitlerim, bütün emellerim, bütün hülyalarım güzellik, saflık, nefislikti. Kim, şu aşk dolu hummalı devremi, kalbimdeki köpürmeleri, ruhumun coşkunluklarını kim, kim anlayacak diye ferat ederdim. Hassas, sevdalı, şair, hikâye sever, hülya se-verdim: Gençtim.

Kadınlar... Lakin benim için kadınlar gördüğüm birçok hafif mahluklar değillerdi. Kadın benim bütün hülyalarımın etrafında uçan bir saf ve gülümseyen ruhtu ki mislini ancak gençliğin saflığı arasında evliliği düşündüğüm, duyguların fevkalade inceliği içinde karımı tasavvur ettiğim zaman, cisimlendirirdim; ötekilerden nefret ederdim, çirkin bir şeyden nefret eder gibi nefret ederdim; onlardan, adi münasebetlerden, kirlenmiş bağılıklardan, bu sefaletlerden, bu kötülüklerden nefret ederdim. Güzel... Peki, yalnız güzelliğine hayran olmak için... Fakat temasıma layık bir kadına rast gelmemiştim. Yüce, kahraman, asil, nefis kadınlar arıyordum.

Gerçi hayatım aşk dolu vakaların bir devamından ibaret geçmişti fakat hepsi son derece platonik, masum ve pak birçok şairane ilişkilerden başka bir şey olmamıştı; bunlar şimdi bana kaçmaya hazır, belirsiz, hayalle karışık, dağılıverir, çözülür, tozla karışık birer belirlenemeyen şekil gibi geliyordu: Birçok tebessümler, işte bu kadar... Zira her tebessümün günlerce esiri olur kalırdım. Oh bu tebessümler, beni şair eden işte bu tebessümlerdi.

Bütün güzellere esir, bütün güzelliklere tutkundum; bütün güzelliklere bağlı, bütün güzelliklerden büyülenmiştim; hep yüce, hep yüce bu daimi arzu biraz beni öldürür, ihya ederdi; hiçbir güzel şeye rast gelmezdim ki kalbim kederlenmeye meyille bağlı ve alakadar kalmış

olmasın; evvela güzelliğe düşkünlüğün hayaliyle bir vücut hayal ediyordum. Bunu o kadar süslüyordum ki bütün hayal kuvvetim, bütün tasavvurlarım yoruluyordu, sonra buna âlemler, dünyalar, semalar, denizler, bahçeler, ormanlar arayarak bir malikâne yaratıyordum. Orada âşıkça musikiler, hüznü şiiirler, parlak gündeğumları, kederli günbatımları, hafif rüzgârlar, kokulu yağmurlar, nur dolu mehtaplar, şevk saçan şeyler arasında bir hayat tanzim ediyordum. Sonra kendim bu nurun gökyüzüne ait gündeğumundan ayaktan dudağa tutkun olarak yükselmek, fakat heyhat...

İşte bunun için bir kır köşesinde bu unutulmuş köye çekilmek istiyordum; hiç olmazsa diyordum, hiç olmazsa saadet hülyaları manzume şeklinde cisimlensin; zannediyordum ki yazdığım hayalî saadetlerle kendim mesut oluyorum, zira gerçektir ki bazen büyüklüğü nispetindeki zorluk beni üzerek bu eserden vazgeçmek fikrine düşerdim. O zaman tutkunu olduğum bir güzelden ayrılamamaya benzer bir imkânsızlıkla yine bağı kalırdım. Onu düşünerek meşgul olduğum zaman ise bir kavuşma lezzeti hissederek yaşırdım.

Henüz mayıstı; bahar her tarafa renkler, kokular, çiçekler, gençlikler saçmış, sema nurlar, şiiirler, gülüşler dökmüş ve kucak kucağa olmanın hoşluğu, taptaze tabiatın ahenkli nazlılığından olan kaside dilberi bir mutluluk nağmesiyle şiiirler okuyordu.

Katara bindiğim zaman akşamüstüydü; güneş batmaya yakın bir yükseklikten süzölüyor, İzmit'in üstünden bir yağmur bulutu kalkıyordu; deniz durgun, hareketsiz, güneşliydi; bütün yol müddetince seri bir şekilde uçan taze manzaraları, yeşillikler çiçekler arasında, dalga dalga çayır kenarlarında, köşklerin bahçelerinde, kır yollarında yeldirmeli dağınık sayfiye hanımlarını katarın seri öfkesiyle beraber gülüşerek, haykırışarak koşuşan çocukları,

bayırlar üstünde rengârenk toplanmış seyirci kadınların, erkeklerin kümelerini, elinde bayraklarıyla işaret veren memurları, mendil sallayanları, siperlerin arkasında bazen rast gelinen arabaları, bütün bunların üstünde süratli mecnunca bir deveranla oynayan fırlayan evleri, manzara-ları ağaçları, dimağa bir uyuşturuculuk veren bu uçuşları görüyordum. Bunlar bende neler uyandırıyor! Bütün kışın kasvetle karışık yağmurları, renksiz günleri, yıldızsız semaları beni bu şeylere, bu kır güzelliklerine tutsak et-mişti.

Birdenbire yağmur yetişti; büyük darbeler saçan damlalarla süratimizi kamçılıyordu; bu bir sağanaktı, adalar ve denizin bir kısmı yok oluş hararetinin kaldırdı-ğı denizler, güneşin dalgalanmaları altında kırmızı leke-lerle boyanıyordu. Marmara uzakta, orada durgun, bay-gın, güneşli serpilmişti.

Şimdi bağların arasından geçiyorduk; tozlar kalkı-yor, yeşillikler yıkanıyor, kuşlar gizleniyor, bağcılar ıslanı-yordu. Kâh sahilden kâh bir geçitten geçerek yağmurun renkli damlaları altında yıkanan bağların altında yıkanan bağlar arasında kalıyorduk; birdenbire açılan manzara-larda adaları birer dev gibi, somurtmuş, cansız, güzel bi-rer dev gibi öyle bulanık bir soğuk havayla çevrili farz ediyorduk; bazen ufak dalgaların yaladığı kum sahilleri-nin üstünden geçiyorduk.

Birdenbire yağmur dindi, şimdi adalara doğru geçi-yordu; deniz delilik saçan bir damlalar dansıyla düzeltil-mişti.

Köye yaklaşıyorduk, uzaktan kümeler, yeşil tepeler görünüyordu; tarlaların rengârenk çiçekleri nazlı esinti-lerin uçuşlarıyla etrafa kokularını döküyorlardı, kuşlar dinen yağmurdan korunmak için cıvıltılarıyla kıyametle-ri koparıyorlardı, katar dönüşünden döndüğü zaman bü-tün köy ayaklarımın altına serilmiş göründü; şimdi dura-

ğa girmek için yol kesilmiş, ağır ağır ilerliyorduk. Köy duraklarına mahsus bir yarım hareket arasında Reşit'i görünce memnun olarak ilerledim.

Köyün tek yolundan yürüdüm; köylü çocuklar yarı vahşi bakışlarıyla oyunlarını bırakarak susuyorlar, tek tük kırdan dönen köylüler selam veriyorlar, orada yalakta tarladan dönen davarlar sulanıyor, ileride ağaçlar arasında denizin yüksek sahilinde bizim köşkün kulesi ve kanatları seçiliyordu. Biraz muntazam olan bizim yola girerken yandaki yükselmiş çayırın parlak dalgalanmaları üzerinde bütün köye hâkim tepede yeni bir köşk gördüm. Bu kuleler, taraçalar, yüksek pencerelerle, açık mermer merdivenleri, oymalı kapaklarıyla bir nefis mimari eser gibi etrafa bakış atmış, şuh, latif ağaçlara, çiçeklere boğulmuş zarif bir köşktü; kıblenümaları¹, kırmızı tuğlaları, çiçekli oymaları etrafını kuşatmış, yüksek duvarlarla çevrili bahçesinin sanatkârca tertip edilmiş yeşillik demetlerinin coşkulu kucağında öteye beriye, pencerelere, balkonlara kol uzatarak sanki köşkü kucaklamış salkımlar, kırmızı, mor, beyaz, sarı, pembe çiçekli meyve ağaçlarıyla pek ruh açıcı bir manzaraydı; işte iki kişilik kısa, mesut bir hayat ancak burada geçerdi.

Geçtim; bir dakika sonra bizim köşkün avlusundaydım, uykuya ve sakinliğe boğulmuş olan bu koca köşk içinde bir garip tereddütle korktum; bilmem neden bahrın tazeliğiyle ferahlamış fikrime bir dağınıklık gelmişti.

Bizim eski kalfalardan Niyaz Kalfa kocasıyla burada bekçi gibiydiler; beni güler yüzlü bir surette karşılıyorlardı; kalfa pek geveze bir kadın olduğundan kendini zorla susturarak daireme girdim, yemeğimi bir buçukta²

1. Kible yönünü gösteren, kullanılacağı yere göre ayarlanmış pusula. (Y.N.)

2. Bugünkü saate göre yaklaşık 19.30. (Y.N.)

emrederek balkona çıktım, gecenin gölgelerinin istilasının mavi dumanları içinde uçuşan altın rakslarına, uykudan şaşırılmış kalmış denizin safa kucağına karşı duyguların hücumları içinde dolaştım.

Her şey hazırlandığı zaman yemeğe çağırdılar; Ni-yaz Kalfa da bir taraftan yetiştirebildiği kadar söz tufanı yağdırıyordu. Ben susuyordum; bazen gülüyor, bazen de sadece bir tebessüm ediyordum. Üç senelik hayatı, her türlü fazlalıkları tafsilatıyla beraber bir saatte anlattı, bütün köyün tarihçesini dinletti; burada “bizimki”nin kahr-amanlıklarını, nihayet şuradan buraya atlayan, sonrayı evvele getirip başı ortada zikreden dağınık, esassız, kadınca, birbirini tutmayan düzensiz birçok sözlerle şimdi unuttuğu bir noktayı, diğer bir bahsi anlatırken hatırlayarak yaptığı dehşetli araya girmelere, “İlahi, şey” gibi daima tekrar eden, rahatsız ettiğinden, verdiği darbelerden korunmak için beklenen ve boşa çıkmayan korkutucu darbelerle beni yordu.

Yemekten sonra sigaramı yakarak bahçeye çıktım, önümüz yüksek bir sahildi. Birçok dolaşık çiçek kümelelerinin ayırdığı yılankavi yollar arasında ağaç demetlerinin altında gezerek kenardaki bahçe kanepesine dayandım; aşağıda, heybetli, yüksek, bayırın altında vahşi taş ve kayaların siyah kümeleri iki taraftan çıkan burunların karanlık kucağında, duruş şekliyle orada burada yarı fark ediliyor, bayırı kaplamış yabani otların arasından inen çoban yolları karanlık içinde kayboluyor, Samanyolu’nun nurlu, yıldızlı, dalgalı gölgeleri etrafında parıldayan yıldızların altın dalgaları mavilikler içinde titreşerek hafif ziya gölgeleri, gülümseyen ışıklar serpiyordu.

Beyaz dumanlar içinde bunalmış ufuk, denizin aydınlık ışıklarının akisleriyle yıldızlı yüzeyi, ada kıtalarına belirsiz, hayalle karışık uzaklıklarla karmakarışık, karanlıkların altındaki gölgeler içinde titreşen ışığın akseden çiz-

gilerine birer göz atış gibi açılıp kapanan bu ışık noktalarının bütün siyah gecede yırttığı titrek gülümseyen nurlar... Bütün bunları sükût içinde izlemeye dalmış, seyrediyordum. Birdenbire kâinatın büyüklüğü karşısında soğuk bir terle titredim, astronomi derslerinde fikrime gelen ani yücelik beni mahvederdi; şu anda olanca astronomi bilgim bir anda beni dünyanın sonsuz göğüne döndürdü, bütün insanlığın hayal gücü bende toplanmışçasına bir noktadan bütün gizli yaratılmışı görür gibi bir garip titreyişle haz aldım.

Marmara aksedici kucağında yıldız parıldamalarının titreştiği, uyurcasına durgun sakinliğiyle beraber ara sıra derin bir hüsrânın ahı gibi uzayan bir yavaş teneffüsle umumi bir kabarma dalgası halinde heyetiyle yükselip kabararak sahillere taşıyor, sonra ağır ağır dökülüp çekilerek yeniden taşıyordu. Köylere mahsus akisler saçan avazlarla bozulan gecenin derin sakinliği içinde ağır ağır birbirini takip eden bu ahenkli, coşkulu, şelaleyle karışık köpürtülerle teneffüs eden deniz dimağımı ısrarlı birer yorgun raks içinde sallıyordu. Böyle saatlerce sakinliği dinledim.

2

Takip eden günlerim bir sakin, hoş hayat içinde geçti. Muntazam bir yeknesaklıkla işliyordum; şehirlerin hayat şamatasından kaçıp gömüldüğüm bu ova köşesi tabiatımın sakinliğe meyilli olan isteğini dindiriyordu. Artık salonların, bahçelerin, piyasaların gürültülü şaşaa-sından bıkmıştım. Burada köye ait bir sadelik hayatı içinde o velvelelerden uzak yaşamak mesut ediyordu.

Her zaman erken kalkıyordum. Kahvaltıyla gelen yeni bir kuvvetle işe başlayıncaya kadar iki saat geçerdi; o zaman alışılmış bir şevkle çalışırdım; not aldığım def-

terlerim önümde, manzumemin taslağını yapıyordum; geceden tertip edilmiş mısralar, evvelden toplanmış bin fikir ayrıntısıyla birleşerek sayfaları dolduruyordu. Saat dörde kadar yazıyla meşgul olur, ilk katarla gelen gazete-lere, dergilere daldardım, bunlar beni bir saat kadar meşgul ederdi. O zaman gezmeye çıkardım; bahçede, sahilde, kırdan, tarlaların bahçelerin köylerin arasında bazen çitlerden atlayarak, bazen hendeklerden sıçrayarak, ara sıra daha uzayarak gölgelerde gezer, geri döndüğüm zaman öğle yemeğimle meşgul olurdu; yemekten sonra bir-iki saat Niyaz Kalfa ve kocası Rasim Çavuş'la konuşur, yine yazıma dönerdim; Niyaz Kalfa'yla konuşmak dinlemekten başka bir şey olmadığından yeni olayların nakledicisi olan bu kadıncağzı beni namaz vaktine kadar meşgul eder, ezanı duyunca hiçbir şeyin men edemediği bu noksanlığını orada bırakarak hemen seccade başına koşar, saatlerce meşgul olurdu. Dünyada bu kadın kadar lüzumsuz, fazla sözler söyleyecek kimse olamazdı.

Korucu Rasim bir Pomak'tı¹. Bana hâlâ bilenmemiş ağzıyla çatal pütal söylediği sözler ava, biçime, köye ait olurdu. Sonra yine işe oturarak üç saat kadar çalışırdım; sonra yine gezmeye çıkardım. Bu gezintiler esnasında kırların doyulmaz güzelliklerine dalarak yaşırdım. Adam boyunu bulmuş çayırın rengârenk dalgalarını tepelerden seyretmek kadar hoş bir şey bulamazdım; rüzgârın güpür güpür estiği bu zamanlarda bu denizin safa dolu dalgaları, orada burada toplanmış sürülerdeki koyunların kuzuların dağınık bir dalga gibi daima şeklini değiştiren kümeleri, uzakta görünen denizin yayılmış güneşli örtüsü, devreden ufuklarla, set set dağlarla çevrili, serpilmiş ovanın genişliği, her şey beni saatlerce meşgul ederdi.

1. Rodop Dağları, Kuzey Bulgaristan ile Aşağı Trakya ve Makedonya bölgelerinde yaşamış Slav bir halk. (Y.N.)

Tepedeki köşkün süslü güzelliği bu köy sadeliği yanında garip bir tezat teşkil ediyordu; burası en yüksek bir mevkiydi; bazen denizlerin gazaplı olduğu günlerin şekliyle denizin, gökyüzünün, çatlayan, boğuşan, gürleyen dalgaların, hücum eden beyazlıkların şimşekler saçan hücumlarıyla sahili döven kayaların arasında korkunç iniltiler, akisli gürleyişlerle vahşi bir ahenk besleyen kudurmuş suların üstünde saatlerin geçişinden habersiz dalar kalırdım.

Rüzgârın öfkeli bir gürlemesiyle arkadaki tepeden estiği günler kokulu, akıcı, hoş bir havayla sarhoş olarak oradaki tepelere uzanır, sevdiğim şairlerin şiir külliyatlarını açarak düşüncelere daldım. Köşk boştu, bazen rüzgârın darbeleriyle şiddetle kapanan bir kapağın, bir kapının gürültüsü, bazen bahçede boğuşarak koşuşan kedilerin haykırıışları, denizlerde rüzgârın iç açıcı ahenklerinin verdiği ninni tesirini ihlal ederdi. Burası hiçbir vakit rüzgârsız kalmaz bir mevkiydi. Bir sıra söğütlük yolu vardı. Öğle sıcaklığının ezici ağırlığı altında bile gölgeli, serin, uyku verici gelirdi.

Burası artık gözlemevim olmuştu. Bir garip inatla kalemimden usandığım zaman hemen buraya gelir, rahatına düşkün bir şekilde yuvarlanarak saatlerce... saatlerce düşünürdüm. Bazen bu küçük köşkün burada inşa edilmesinin sebebini düşünürdüm, kapanmış kapaklar arkasında bir karanlık havaya mahkûm olmuş bu yüreğin mutlak bir sevda yuvası olmak üzere yapıldığına inanır, narin hanımlar, sevdalanmış beyler hülyalarına daldım.

Bir gün bu köşkün tarihini dinledim. Nedim Bey namında bir beyinmiş; üç sene evvel, bir sonbaharda, bir gün gelmiş, haftasına bina başlamış. Dört ay nihayetinde inşaat bitmiş, o zaman yorgancılar gelmişler, bir ayda gerekli olanlar tamamlanarak öbür senenin nisanında kabul ve oturmaya hazır bir hale getirilmiş ve bir mayıs günü,

göç olmuş. Bu adam, genç, güzel, ağırbaşlı bir adammış; yanında genç bir kadın, şüphesiz karısı, birkaç hizmetçi, uşaklar, arabacılar, her şey... Bütün yaz oturmuşlar, genç bey haftada üç gün İstanbul'a iner, o geceler gelmezmiş, sair günler karısıyla arabalarda, sandallarda, yayan yahut hayvanla beraber gezerlermiş, herkes yeni gelin güveyi demişler. Kadın, bekçinin teminine göre, güzel, hem pek güzelmiş, "kahraman" bir kadınmış, geceleri köşkte çalgı sesleri, kahkahalar, zevk ve eğlence, piyanolar, sabaha kadar... Bey İstanbul'a indiği zaman kadın akşama kadar görünmez, kâh akşamüstleri yalnız ve kederli, benim sevdiğim, oturduğum bu söğütlükte dolaşır, geceleri kahkahalar ve ahenk sesleri işitilmeyip yalnız beyin geleceği gün ufak bir arabayla durağa giderek onu, kocasını beklermiş. Lakin kahvede iş başka türlü söylenmiş, İstanbul'daki subay oğlundan haber almış "muhtar"la Berber Hüsnü bunların fena olduklarını... söylemişler, meğer genç kadın kocasını bırakıp kaçmış, bu beyle sevişmişmiş, bu havadis büyüyerek bütün etrafa yayılmış, her yerde parmakla gösterilir olmuşlar, bu halde kışa kadar oturmuşlar. Ve kışın kadın iki ay kadar yalnız kalmış, bey artık görünmemiş, ramazanda da kadın İstanbul'a geçmiş, köşk o zamandan beri döşeli dayalı boş kalmış. Geçen sene hanım bekçiye geleceğim diye haber göndermiş, sonra nasılsa gelememiş. Bu sene bekçi hâlâ bir emir almamış. Bunu anlatan köylü kendi fikri olmak üzere diyordu ki ta beyin gidişinden bir hafta evveline kadar pek iyiymişler. Bugün ilk defa olarak hızlı hızlı bir söyleniş işitmiş, bu beymiş, sonra kapıyı çekmiş çıkmış, iki gün sonra yine bir atışma olmuş, sonra İstanbul'a inmiş, bir daha gelmemiş, işte bunun için bekçi de bunların karıkoca olmadıklarına inanmış, kadın yalnız kalınca "gün günden" o kadar bozulmuş ki bekçiyi bile acındırmış. "Ah beyefendi, bir görseydin," diye yana yakıla anlatıyordu.

Ben orada, bu kadının aşkının ayağının altında büyümüş otların içinde, kokulu, coşkulu, rüzgârlı bir gün, birçok tarlaların, bağların, bahçelerin, ötede beride serilip gitmiş davarların, uzakta, orada burada kümeleri fark olunan köylerin, bu taraftan güneşli denizin, ufuklarda seçilen mavi dumanlı dağların, şuradaki ada silsilelerinin, silsile halindeki tepelerin hâkim bir noktası olan burada bir köylü ağzından nakledilen bu sade hikâyede öyle büyük bir aşk hikâyesi tasavvur ediyordum ki bütün emellerim safaya dalmış kalıyordu, bu bahtiyar yuvada, şu köy âleminin feyizli bahar sinesinde bir senelik aşk mesutluğu, unutmış, unutulmuş, yalnız geçen bu hayat beni günlerce meşgul etti. Bütün hülyalarım uyandı, artık bu hayat gözümde ulvi, sonsuz bir tapma olarak cisimlendi. Tarihin büyük, âşık kahramanlarını düşünüyor, bunlardan birine, en âşığına bu esrarlı kadını takdim ederek hikâyeler uyduruyordum. Kocasını, ailesini terk etmek için böyle bir kadının ne kadar şiddetli bir tutkuyla sevdiğini mübalağa ediyor, bin tahammül edilmez acı ve azap içinde kaç seneler çırpındıktan sonra bir güzel gün, yorgun, artık daha ziyade karşı koymaktan yorgun, âşığının kollarının arasına nasıl düştüğünü tasavvur ediyordum. Geride bırakılmış kocasını kaale almayarak, devam eden mesut aşka gıptalar ediyordum. Büyük vakalar düşünerek hikâyeyle karışık kocalar, ihtiraslı, gamlı karılar, aşkını kalbinin mezarına gömmüş ulvi âşıklar yaratıyordum; genç bey gözümde ulvi, asil, bahtiyardı, bu kadın birçok karşı koymadan sonra perişan, zayıf kalan bu kadın, gençliğin hülyalarında taptığı latif, kahraman mahluklardandı... Mayıs böyle geçti, haziran giriyordu. Kırlar hazirana mahsus bir renk almış, başaklar sararmakta, kütükler olmuş, bütün tabiata üzgün bir tazelik gelmişti; bir hafta İstanbul'a indim, Büyükdere'de ailemin yanında bulundum, geri döndüğüm zaman eski hayatıma yeniden girdim. Genç beyin

güzel sevgilisi hakkındaki humma buhranı sakinlemişti. “Garam-ı Şebab” ismi konmuş olan eserim Firdevsi’ninki¹ gibi yirmi bin beyitten oluşmuş değildi, buna pek uzaktı, beş bin mısradan ibaret olarak tertip ediyordum. Dört devreye ayırmıştım ve bunları ara sıra söğütlükte yüksek sesle okur, fikirlerin ihtişamı arasında büyüklüklerle titredigimi hissederdim.

Zihin yorgunluklarıma uymak için vücudumu da yormaya çalışıyordum, bazı müsait günler sandalda saatlerce uğraşır, birçok zamanımı hayvan üstünde geçirirdim. Bedenimi idman için saatlerce yorar, civarı tamamen gezerdim.

Bir defa demiryolunu takiben bir hayli yürüdüm, bir yarın içinde tek ve تنها bulunduğumu görüp korkarak geri döndüm, sahil boyundan geri dönmeye başladım. Burası suların çoğaldığı zaman sular altında kalan bir kumluktu, bu sahil boyunca uzanıyor, serilmiş kum yüzeyi denizin ufacık dalgalarının ani hücumlarıyla köpükler bırakarak ıslanıyor, bir anda yeniden kuruyarak yine ıslanıyordu. Marmara ayaklarımın altından yükselecek kaybolup gidiyordu, ben yarla denizin arasında تنها ve sessiz kalmış, kumların üzerinde, oraya buraya biriken yosunların yumuşaklıkları içinde serilen rengârenk deniz kabuklarının, çakılların berrak dalgalar arasındaki hareketlerini, billuri huzmeleri seyrede ede yürümekten hüzünlenererek, durup kabukları inceleyerek, acayıpliklerine hayret ederek ilerliyordum. Birdenbire ileriki burundan ada müşterilerini sahiplenmiş Şahin çıktı, ben orada denizin içinde, suların hücum eden civelere, yorulmaz köpürtüleriyle mahsur, su yüzeyi yosunlu ve si-

1. Firdevsî (935-1020): Samaniler ve Gazneliler dönemleri İran edebiyatının önde gelen şairi. Burada söz konusu edilen eser *Şehname*’dir. Ancak eser 60 bin beyitten oluşmaktadır. (Y.N.)

yahlanmış bir taşın üzerine çıktım, vapur dalgalarının sahile hücum edip beni ıslatmasından kaçınıyordum; şuh, mahrem terennümlerle işveli suyun içinde Şahin'i seyre koyuldum.

Vapur hıncahınç doluydu, köşkün üstü rengârenk elbiseleriyle yığılmış bu insan kümeleriyle taşmıştı, orada karınca gibi kaynayan bu kadın erkek insanların git-tikleri gürültülü yerlerden azade, uzak olarak kendimle ve yalnızlık içinde bulunduğumdan içten bir hazla titredim. Bu anda tepeden bir kadın sesi işittim.

Yar müthiş bir yükseklikle, dik kayalıklı bir eğimle yukarıdan bakıyordu, orada burada çıkmış otlar haziran güneşiyle sararmış, etrafa taşmıştı, rüzgârın hiddetlenmeleri önünde sallanan bu otların dalgalanmaları arasında bir kadın şemsiyesi fark ettim, bir yeldirme eteği rüzgârın sevgiyle uçuşuyordu, çabuk çabuk söylenen, kelimeleri fark olunamayıp sürekli, belirsiz, doğaüstü bir ses gibi gelen bir söz silsilesi gülüşlerle kesiliyordu; gülüşerek konuşuyorlar, Şahin'i seyrediyorlardı; orada bulabildiğim sarp bir çoban yolundan fırladığım zaman iki kadının ta ileride, çayırın çiçekli dalgalarının arasında kıvrılan ince bir yolda, bellerine kadar gömülmüş ilerlediklerini gördüm. Birisi az ileride leventçe bir gidişle, tayin olunmaz hoş bir ahenkle, yürümekten ziyade kaymak denilecek bir hareket yumuşaklığıyla ilerliyordu. Arkasında boz bir bornoz vardı, boynuna gelişigüzel dolanmış başörtüsü rüzgârın önünde çırpınarak hırçın bir el gibi omuzlarını şamarlıyordu.

Şemsiyesi elinde karmakarışık vazifeler yapıyordu, kâh başakları hırpalıyor kâh bir serseri dönüşle havayı kamçılıyor kâh kendine dayanak ediyor kâh hâkimce bir diklikle ileride bir şeyi işaret ediyordu.

Bir kadının yürüyüşünden halini anlamakta hiçbir zaman yanılmadım. Sanki o yürüyüşte şairane güzel bir

dil vardır ki bana tatlı bir hoş ahenkle çehresinin, vücudunun asilliklerinden haber okur. Gerçi meçhul kadın geniş bir bornoz giymiştiyse de ilk tesir bana narin, zayıf bir vücut hissi veriyordu. Yürüyüşünde bir serbestlik, şiddetli, cesurca bir ahenk vardı. Bundan ahlakına geçerdim, o zaman bu leventçe yürüyüş bana sabırsız, kararsız bir kadın haber veriyordu; bazı hareketlerinde bir ağlamaklı bir rehavet, bir bilmem ne hissediyordum, bu ara sıra üzgün, gamlı, yavaş olduğuna hükmettirdi. Öteki kadın, şüphesiz bir hizmetçi, geriden gidiyordu.

Orada sahildeki yolun kenarında durdular, Marmara'nın muhteşem günbatımının gözüne karşı, düşünceli, sessiz izlemeye daldı. Güneş orada batan ateş küresini, kan rengi ovanın zemininde birbirine yığılmış, karışmış bulut dağları arasında karanlıklara boğularak iniyordu; ta karşıda, son ada postası, renklerle karışmış parlak derya üzerinde, yardığı köpüklerle dalgalarla beraber bacasından dumanlar savurarak Kınalı'ya yaklaşıyor, akisler, renkler içinde karanlıklar, siyahlıklarda parlayan kanlı nurlar yaratarak bu gölü sessizliğe, gölgelere, sislere boğuyordu. Güneş süzüldü, son bir çarpışmanın can çekişmesiyle şafağa bulaşmış ufukların güneşli, ateşten hattı içinde gömüldü, söndü. Şimdi akşamın esmerliği sönmüş, solmuş kırmızılıkları yutarak narin bir rüzgârla neşelenen denizi istila ediyor, dermansız nefesler koşuyordu.

Başımı çevirdiğim zaman tepedeki kırmızı tuğlalı köşke çıkan yokuşun üzerinde yeşillikler arasında onların fark olunur olunmaz şekillerini gördüm. Demek Nedim Bey'in güzel hanımı geri dönmüştü.

O zaman hayal humması yine başladı. Şimdi kendisi Nedim Bey'den ayrılmış ve yalnız kalmıştı. Bu kadar fedakârlığa karşı terk edilmiş, mağdur görerek acıyordum. Hayatımızda, aşk hayatımızda, aşkımızın mesutlu-

ğunun hâlâ hayat dolu olduğu yerlerde kalpte nasipsiz olarak yaşamak kadar acı hiçbir şey yoktur. Çocukluk hayatımızın geçtiği yerlere birçok zaman sonra, yaşadık-tan, sevdikten ve mustarip olduktan sonra tekrar dön-mek bile ne kadar acı vericidir! İşte bunun için bahtiyar-lığına süslü bir beşik olmuş köşkte hayat sürmek kadar acı veren bir şey göremeyerek mustarip oluyordum; gamlı, pişman, kederli olmalıydı.

Bir sabah yine gezintiden dönüyor, sahilden kumla-rın üzerinden dalgın dalgın yürüyordum; birdenbire bir köşenin yanında karşıma iki kadın çıktı.

Sabaha mahsus hoş bir ihmalle, perişan bir kıyafetle giyinmiş birisini o olmak üzere keşfettim, bir anda çehre bana fevkalade hoş göründü. Kumraldı, saçlar başörtüsü-nün lakaytlıkları arasında parlayan bir taç gibi çıkıyordu, ilk görüşe mahsus tuhaf bir açılma arasında, gözler, kaş-lar, dudaklar, beyaz solgun çehre, her şey bana hoş geldi; hayat bu çehreyi tahrip edici ayağıyla çiğnemiş, bu sima-yı soldurmuştu, gözlerinde, simasının ifadesinde bir aşk hüznü ifadesi vardı.

Yoldan çekildim, elinde hamam gereçleri olan bir hizmetçi kadınla geçtiler, ben orada durarak arkaların-dan uzun uzun baktım.

Her şeyden evvel kalbimde derin bir yara açılmıştı, bu sevmiş ve mustarip olmuş güzel kadının aşkından do-layı kötülenmesi beni yaralamıştı. Oh, her şeyini, her şeyini, kocasını, ailesini, ihtimal çocuklarını... Evet, ken-di aziz çocuklarını bir aşk mağlubiyetiyle terk ettikten sonra, şimdi böyle, mahrum, kahrolmuş, yalnız yaşıyor, en acı verici hüsrân ve ayrılık acısıyla kimsesiz, terk edil-miş, yalnız... Ölümü bekliyordu. Yahut, diyordum, belki Nedim Bey gerçekten kocasıydı, belki ölmüştü, belki ha-kikat anlatılanlar gibi değildi, zira her ne olursa olsun bu asil bakışlı, sevdalı gözlü nefis, zayıf mahluku terk etmek

insanlar için uyuşması mümkün olmayan bir fedakârlıktan, imkânsız bir iktidardan başka bir şey olamazdı.

Denize giriyordu. Bu bütün hayallerime fevkalade bir süs, hülya saçan bir neşe serpiyordu. Bir cisimleşmiş nur gibi, bir ışıklı direk gibi suların şuhlukları içinde, heyecan kanadıyla çırpınarak, köpüklerin dans eden öpüşleri arasında *Venüs'ün Doğuşu*'na¹ nazireler yaparak yüzdüğünü görmek kadar safa veren hiçbir şey olamazdı.

Böyle hayallerime süs serpen bu vücudun sıcak havasıyla hayat dolu olarak ağır ağır geri döndüm.

3

Bundan sonra bütün meşguliyetim bu meçhul ve soluk çehreli kadından ibaret oldu. Günlerce, akşamlara kadar tarlaların, bağların arasında, kıyılarda, yarların hisli yollarında dolaşır ve onu görmek için uğraşırdım. Ve ara sıra görebilirdim.

Bende fevkalade nazik bir tereddüt, onda nihayet derecede bir kaçınma ısrarı vardı, ikimiz de adi adamlara yakışacak her türlü hareketi benliğimizin yüceliği için bir yara bilirdik. Bunun için öyle rast geldiğimiz yerlerde, önümüze bakarak geçerdik ve ben onun vücudundan yayılan sevdanın sıcak kokusuyla aşk sarhoşu olarak saatlerce yorulmaz yürürdüm. Her gün rast gelmek hemen bir âdet sırasına geçmişti. Sevdiği yerleri öğrenmiştim, arardım ve bulurdum. Maksadım görmekten başka bir şeydi, ondan sızan mahremliğin şuh kokusunu koklamak için arardım. Biçim vaktiydi, her gün orada rast gelirdim; açılır kapanır sandalyesine oturarak köylülerin tırpanıyla baş aşağı olan mağrur başakları izlemeye giderdi. Ben

1. *Venüs'ün Doğuşu*, İtalyan ressam Sandro Botticelli'nin 1482-1486 yılları arasında tuval üzerine temperayla çizdiği tablodur. (Y.N.)

orada toplanıp, bağlanıp yığılan bu yığıntıların gölgesinde dururdum ve oradan ayrılır, muhtelif taraflara gidecek bilmem nasıl, bir üzüm bağında, bir bostanda, bir kuyu başında tekrar buluşurduk. Bu tesadüfleri tertip ettim fikrine düşerek itham etmesi beni üzerdi, bu anda yolumun üzerinde rast gelirsem her bir şeyi unutarak hale kanaat eder, ikimizi de sıkan bu garip, ansızın tesadüflerle mesut olurdum... Şimdi iyice tanıyordum, ilk defa bana ortalama bir zayıflıkta görünmüş olan vücudu hemen semizdi, çehresinde daimi, bezenmiş bir tebessüm parlıyordu. Gözleri bir gülüşün bitmez kaynağı gibi ışıklar, nurlar, şevklerle dolu gelirdi. Ara sıra titrek bir diklikle kalkan gözlerde korkulu bir mahmurluk rengi, dudaklarda belirsiz bir tebessüm titrekliği, o kadar kaçmaya hazır ki bir gölge zannolunur, bazen bütün simasında öyle bir ağırbaşlılık ki büyüklüğü tepetaklak eder. Umduğum kadar mutsuzluk yerine umulmadık neşeyle görüldüğü anlar olurdu, çehresinde gözyaşının merhametsiz izleri, hasta bir ürpertiye ait yorgunluk titreyişi vardı. Fakat bütün simasında hepsine hükümran cilveli bir gülüşün gölgesi vardı ki ona bir aşk olgunluğu, işveli bir renkle karışık gamlı bir ağırbaşlılık veriyordu.

İşte böyle, ne vakit başladığından habersiz olarak hayatım için mutlak bir vazgeçilmez ihtiyaç şeklini verdiği bu soluk benizli kadın için günlerimi meşgul ediyordum, yanımda masum, genç bir kız gibi değil, sevgi dolu bir eş gibi kalıyordu.

“Garam-ı Şebab”ı terk etmiştim. Birinci devre henüz tamamlanmadan onu öyle bırakmış, ona hitabeler yazmaya başlamıştım. Ona “Marmara’ya Karşı”, “Ey Aşk Yıldızı”, “Bir Sen Varsın” gibi aşk duygularının coşkunluktan ibaret küçük manzumeler yazıyordum. Bunlar bütün gençlik hararetimin tutkulu aşkımla akıntısından ibaret ateşli, sevdalı sonelerdi.

Geceleri de çıkarak köşke yaklaşıyordum, söğütlükte saatlerce dalgınlıkla durur kalırdım, bazen sandala binerek köşkünün altına kadar sokuluyordum. Burada belki şairane masum sevdama hoş eder, hülyalarla bekler ve geç vakit geri dönerdim. Sabahlara kadar köşkün etrafında, penceresinin altında beklediğim geceler oldu.

Bazen piyano nağmeleri işitilirdi. Yahut utlar, kanunlarla coşkulu ahenkler çıkardı... Bir gece, temmuz başlarındaydık, ay, saldıran, gazaplı bulutların dövdüğü karanlıklarla örtülü, az çırpıntılı deniz, danslarıyla sandalımı sallıyordu. Yukarıda panjurlar, camlar açılmış, pencereden dışarı coşkulu bir ahenk tufanı fişkırıyordu.

Bu bir piyanoydu ve o ses Mozart'ın *Don Juan*'ından¹ "Ah pencereye gel..." serenadını okuyordu.

Bilmem ne kadar sonra, birdenbire bırakarak pencereye yaklaştı. Ve beline kadar sarktı; ben Mozart'ın usta-musikisinin tesiriyle susmuş kalmıştım. Şimdi, bakıyor zannederek orada bulunduğumu görürse bana fena der diye ezildim. Lakin ayı hâlâ bulutlar örttüğünden karanlık engel olmuş olmalı ki hâlâ, "Ah pencereye gel..." diye mırıldanarak, öyle ayakta, ileriye, Marmara'ya, o sonsuz akisli sema içinde bir baktı; arkadan taşan coşkulu zeminin ışığı üzerinde resmettiği hoş şekilli vücudunun bütün düzgünlüğünü, omuzlarının, göğsünün dolgunluklarını gösteriyordu, saçlarının ışıklı kümesi başının hareketleriyle hayalle karışık şekiller alıyordu. Elle-riyle belini tutarak şairane, ağırbaşlı bir heykel gibi bir müddet durdu. Ayın bulutlardan sıyrılışını seyrediyordu. Mehtap etrafından gölgelerin siyah örtüsünü bozup kaldırdığı zaman karanlık içinde beyaz çehresi yarı fark olu-

1. İspanyol yazar Tirso de Molina'nın bir çapkın ve baştan çıkarıcı olan Don Juan'ın efsanelerine dayanan metninden Mozart'ın uyarladığı iki perdelik libretto. (Y.N.)

nuyordu. Birdenbire hafif bir öksürükle sinesi sarsıldı, aşağıya sarktı, sonra kararsız bir kanatla uçan bir kuş gibi perdelerin arkasına gizlendi.

Bir gün sonra hayvanla bir gezintiden dönüyordum, duraktan çıgıklarıyla uzaklaşan katarın öfkesinden ürken hayvanın üstünde öndeki durak hademesini gördüm, benim için gelmiş mektup ve gazeteleri gösteriyordu. Mektuplara bir bakış atıp önemsizliklerini anlayarak köşke bırakmasını rica ederken diğer elinde renkli bir kâğıda sarılmış bir kitap gördüm ve sordum, tebessüm ederek, “Komşunuz içindir,” dedi ve her hafta bir *Nesim-i Edeb* geldiğini söyledi.

Kaşlarımı çatarak tebessümünü soğuttum, ilerledim. Bu bir resimli edebiyat dergisiydi; o halde komşum edebiyat fikirleriyle aydınlanmıştı; bu hal bana büyük bir saadet ümidi bahşetti. Niçin bu asil, genç, güzel, ağırbaşlı kadına kendisi için yazdığım, göstermeye çekindiğim şiirlerimi, niçin takdim etmeyecektim; birdenbire bu fikre o kadar kuvvet verdim ki öbür gün ilk katarla İstanbul’a atladım, sarı benizli hanımefendi namına yazdığım sonelerim yanımdaydı. Bütün bunların neticesi şu oldu ki bir gün sabah katarıyla gelen dergiyi titrek bir hummayla yırtarak ilk eserini açan bir acemi yazar gibi perişan bir halde imzamı aradım; evvela gençlerden birinin, bir yeni hikâyecinin resmiyle edebî anlayışı hakkında fikirler vardı; sonra “Marmara’ya Karşı”, “Bir Sen Var-sın”, “Ey Aşk Yıldızı” manzumelerim geliyordu.

O gün akşamüstü sahilde rast geldiğim zaman her zamanki sakin, muhterem çehresinde kaçmaya hazır bir tebessüm, bir alay var gibiydi. O zaman mağlup, mahcup, süratle geçtim. Arkamdan yanındaki kadına hızlı hızlı bir şeyler söylediğini duydum. Sesinde bazen hissiz bir tokluk, bazen çekingen, hoş bir ahenk ve iltifat olurdu, yüksek boyunda, beyaz, sevdalı çehresinde öyle şey-

ler vardı ki tayin edilemezlerken benim gönlümü alır veya uzaklaştırırlardı.

Günler geçti; *Nesim-i Edeb* şiirlerime dair eleştiriler yazmıştı, bunlar edebiyatçıların bazı eleştiri cümlelerine dairdi. Her nüshaya diğer şiirler yetiştiriyordum.

Ona gelince rast geldiğimiz yerlerde yine o sağlamlık, yine o saygın nezaket hüküm sürüyordu. Her gün gözümde bir kat daha aziz, yüce olan bu vücudun yüksek huzurunda şimdi alçalmıştım. Artık köşkünün etrafındaki söğütlükte dolaşamıyordum. Ara sıra rast gelmekten de çekiniyordum.

Çünkü şimdi artık yaptığımdan utanıyordum, bu hareketimi nezakete aykırı bularak beni gözünden düşürdü diyordum. Bunu mühim bir rahatsızlık sayıyordum. Rast geldiğim yerlerde mütevazı, hakir davranıyordum.

Hiçbir belirli fikrim yoktu, gözümde o kadar yüce, o kadar muteberdi ki bir rahatsız edici bakış atmaya benliğimin yüksekliği müsaade etmiyordu, hayatımın kanunu bunu azarlıyordu. Bu kesindi, benimki sessiz, harareti nispetinde suskun, gizli, görülmekten çekinen, göstermekten uzaklaşan, şairane, samimi bir aşktan başka bir şey olmayacaktı. Bana birkaç parça şiir bırakarak bu köy aşkı bu senemi en platonik bir heyecan içinde geçirecek ve bir acı hatıradan başka bir şey kalmayacaktı. Buna emindim. Ve garip bir hazla mesuttum, zira bütün meşguliyetlerin en latifi en platonik olanıdır.

Bu esnada meydana gelen hal olmasaydı zannedirim ki hakikat de farz ettiğim gibi çıkacaktı: Bir gün akşama kadar ötede beride serserice gezmiştim, tozlara bulanmış bir kıyafetle tarlaların arasından dönüyordum. Kışın oradan akan bir dere üzerine atılmış köprücüğe yaklaştığım zaman öbür taraftaki harman yerinde orada burada yığılmış dev ot yığınlarının, yüklü gelen öküz

arabalarının yanında, rüzgârın savurduğu o toz yağmuru altında onu ve yanındaki kadını tanıdım; şüphesiz harmanı seyretmeyi pek seviyordu; zira birçok defalar onu burada görürdüm. O kadar alışmıştım ki ilk bakışta benliğinin kırılğanlıklarını keşfederdim; bugün yine fevkalade neşeli olmalıydı, öyle şemsiyesine dayanmış dalgın dalgın tebessüm ederek bir şeyler anlatıyordu. Cilveli gamzelerini fark ediyordum.

Köprünün siperlerine dayanarak durdum, uzaktan izlemeye başladım. Harman scyri manzarası... Orada burada arabadan boşanmış öküzler dalgın dalgın dolaşıyorlar, ara sıra bir kümenin yanından düvenin geçtiği görülüyordu.

Yüksek yığınların üzerine çıkmış adamlar demetleri aşağı atıp başkalarını yayıyorlar, arabaların üzerindikiler bir taraftan yığın yapıyorlar, bir zarif hanımefendi bir garip izleyişle seyre dalmış, bağlar, bahçeler, köyler, arkasında dağlar, güneşin kırmızılıklarıyla kızarmış bir akşam seması... Birdenbire dönüp köprüye doğru geldiklerini fark ettim; güle güle başını arkasına çevirip kendini takip eden kadınla konuşuyordu.

O zaman fevkalade bir şey oldu, oradaki öküzlerden bir-ikisi delice bir gazapla kavgalaşmaya başladılar, bir saniye sonra dehşetli bir süratle köprüye doğruldular, arkadan adamlar hem koşuyorlar hem, "Hanım, hanım, savul, savul!" diye haykırıyorlardı.

Bir anda kendisinin tehlikeyi görüp sarararak oraya buraya bakındığını gördüm, köprüden başka kurtuluş çaresi yoktu. Halbuki hayvan oraya hücum ediyor. Orada bir kulübecik var fakat kapı kapalı, o zaman zor icap etti, bu kulübenin kapısını devirmek lazımdı, bilmem nasıl oldu fakat kapı da zaten kuvvetli olmadığından kilit kırılarak arkasına dayandı. Onu kolundan çekerek içeri aldım, kapı zor kapandı, azıcık sonra hayvanların birisi

yetişmiş tosluyordu. Kapının kırılmak, parçalanmak tehlikesi vardı. O sırada olanca kuvvetimizle dayanıyor, haykırıyorduk. O, sapsarı, titrek, baygın, dayanıyordu.

Harmancılar yetiştiler. Azgın öküzlery bin müşkülatla götürüyorlardı, artık kurtulmuştu. O yorgun, hemen bayılmış, alnında ter damlalarıyla bana dönüp o gözlerle, o korkmuş güzel gözlerle bir dakika kadar baktı, dudakları titriyordu, sonra, bu sabit bakışlı gözler birdenbire yaşlara boğularak bir şeyler söylemek istercesine düştü bayıldı.

İki gün hiç görünmedi. Şüphesiz rahatsızdı; zaten görünmemek istiyordum, bilmem nasıl garip bir his beni çekingenliğe sevk ediyordu, ona görünmek, bir teşekküre borçlu olduğunu anlatmak gibi olacaktı, buna asla razı olamazdım. Bir gün yelkenle adalara geçtim, friřka¹ bir poyraz önünde akşama kadar volta vurarak günbatımına doğru bizim sahili tuttum, ta uzaktan gelirken yelkenin aralığından sahildeki yüksek tepede ayırklar içinde iki beyaz şey seçiyordum ki bunlar herhalde o ve arkadaşı olmalıydı. Reşit'e sandalı bırakarak karaya çıktığım zaman tek yolun üzerinde onları bana doğru gelirler gibi gördüm. Birdenbire dönüp oradan kaçmak kadar münasebetsiz bir hareket olamazdı; o kadar yakınlaşmışlardı ki... O halde kayıtsızca ilerledim... Karşıdan çehresinde tebessümle karışık bir belirsiz renk var zannediyordum, başını arkasına çevirip bir-iki söz söyledi, sonra pek yaklaşınca ilerleyerek hafifçe titrek bir sesle dedi ki:

“Sizdiniz değil mi efendim? Fakat anlayamadım, bana o kadar büyük bir hizmetten sonra üç günlük bir şükran yüküyle yormak... Siz olmasaydınız mahvolacağımı düşündükçe...”

1. (İt.) *fresca*: Yelkeni doldurmayacak kadar hafif esen rüzgâr. (Y.N.)

Şimdi o tehlikeyi görmüşçesine titrer gibi, "Aman Yarabbi!" diye mırıldandı.

Öyle, akşamın esmerliği içinde, batmış güneşin hü-zünlerinde, kesik kesik, yavaş yavaş, yarı heyecanla, anlamadığım bir minnet borcuyla söylüyordu. Bütün trajedi kahramanlarının insani övünmelerine başvurmadım, teşekkürlerine bir-iki sıradan estağfurullahtan sonra selamladım, ayrıldık.

Öbür gün rast geldiğimiz zaman tanışıklıkla karışık bir tebessümle selamlayıp, "*Bonjour*¹ şair efendi," dedi; bu hafifçe eğilen, güzel gülümseyen baş, bu aydınlık gözlerin mahmurluğu, hıc bu hitap bcni o kadar neşeye mağlup etti ki ne yapacağımı bilemeyerek saatlerce dolaştım. Bu "*Bonjour* şair efendi," nakaratların bir yankısı gibi kulağıma aksediyordu.

"*Bonjour* şair efendi!"

Evet, demek istiyordu ki: "Şiirlerinizi okudum. Bunları benim için yazdığınızı da anladım, teşekkür ederim." Evet, bana bunu söylemek istiyordu, sanki teşekkür ediyordu. O gülümseyen çehre, o hafifçe eğilen güzel baş, o mahmur gözler, her şeyde tecelli ederek bu günbatımına mahsus hüznünlere batmış kır yollarında artık sararmış çayırları çiğneyerek koşarken, evet, her şey bana, "*Bonjour* şair efendi, *bonjour* şair efendi!" diye mırıldanıyordu. Ah, aman Yarabbi, onu ne kadar seviyordum, bütün aşk maneviyatımı bir semavi dönüş halinde ona yöneltmek için zannediyordum ki o yüce, mukaddes, tapılası bir puttur ve sonsuz eserler içinde onun yüce huzurunda, esirce bir bağla ona bağlı olarak sürüklenmek... Oh, bu saadet, diyordum.

Uzaktan sarhoş dalgalarıyla kumları yalayan denizin

1. (Fr.) Günaydın. (Y.N.)

müebbet, sevinç verici coşkusu o aynı ahenkte devamla, “*Bonjour* şair efendi, *bonjour* şair efendi!” diye mırıldanıyordu.

Bu gece o kadar his mağlubu oldum ki birçok zamandır gitmeye cesaret edemediğim söğütlüğe kadar sokuldum; kokulu, aydınlık bir geceydi, ilerledikçe sessizlik içinde bir kanunun nağmeler döken ahenkleri, hafif hafif, bir esinti üflemesiyle geliyormuşçasına, parça parça fark ediliyordu. Bütününü köşkün altına gittiğim zaman artık ahenk tamamıyla anlaşılmaya başladı, Bayati¹ yapıyordu. Az sonra bir ses, onun sesi içe işleyen bir inleyiş titreyişiyle takip etti.

Yüksek sahilde, aşağıdaki şelalelerin bin velveleleriyle boğulmuş sükût içinde, orada bir ağaca dayandım, odaya göz gezdirerek daldım. Kanun kararsız bir elin keyfine kalmıştı, fasıldan fasıla, mesela şimdi suzinake² geçiyor, bir şeyler mırıldanıyor, şimdi yegâha³ dönüyor ve dengeledikten sonra hemen nihavende⁴ atlıyordu.

Bundan sonra evvelki gibi gündüz rast geliştikçe tebessümlerle selamlaşmak âdet gibi oldu. Geceleri köşkünün dibinde ya piyanosunun ya udunun ya kanununun yahut teneffüs ettiğim o şuh kokulu vücudunun sarhoşu olarak dolaşırdım. O şüphesiz orada benim vücudumu hissediyordu. Ve sanki öbür günkü tebessümüyle bu sessiz, masum aşka teşekkür ediyordu.

Bazen piyanoya geçer, o Avrupa dâhilerinin üstatlık

1. Klasik Türk müziğinde uşşak dörtlüsüne buselik beşlisi katılmasıyla yapılmış eski bir makam. (Y.N.)

2. Klasik Türk müziğinde bir basit makam. (Y.N.)

3. Klasik Türk müziğinde yegâh perdesinde karar eden, inici seyir özelliğine sahip bir makam. (Y.N.)

4. Nihavent, buselik makamı dizisinin rast perdesine göçürülmesiyle elde edilmiş, buna göre dizisi, rast perdesindeki buselik beşlisine neva perdesinde kürdi ve hicaz dörtlülerinin eklenmesiyle oluşmuştur. (Y.N.)

eserleriyle beni derinden etkiler ve parçalanmışlıklar içinde bırakır, bazen Doğu'nun o inleyen, ağır, keder karışmış besteleriyle hüzne dalaradı.

Bir gece şevkli bir valsle saatlerce piyanoyu hırpaladıktan sonra birdenbire gölgeleriyle keşfettiğim bir asabiyet ve kararsızlıkla pencereye yaklaştı, panjurları açtı, dışarı bakmaya başladı; ben büzülmüş, vücudumu göstermemeye çalışıyordum; biraz kaybolup sonra yine göründüm.

Acaba ne yapmak istiyordu? Benim orada olduğumu bildiği için mi yapıyordu?

Şimdi bir şey keşfetmiş gibi, bulunduğum yere sabit, dikilmiş bir bakışla dikkat edip ürkek bir sesle, "Kim o?" dedi.

Kalbim şiddetle çarpıyordu, bir kadının penceresinin altında bulunmak töhmetli bir hareket olur, ihtimal bu gücenmesine sebep olabilirdi... Sustum. Bir-iki dakika bekledikten sonra güler yüzlü bir edayla tekrarlayarak, "Siz misiniz efendim?" dedi.

Artık daha ziyade sessizlik olmayacaktı. Kendimi göstererek, "Evet, benim!" diye mırıldandım.

Hafif bir gülüşle, "O," dedi, "siz misiniz, orada ne yapıyordunuz?" Sonra birdenbire, "Beni bekler misiniz?" dedi, pencereden ayrıldı.

Bir-iki dakika sonra karşıdaki demir parmaklıklı kapı açıldı, arkasına bir yeldirme, başına bir örtü almış olarak görüldü. Karşı karşıya geldik. Yorulmuş gibi asabi bir gülüşle soluyordu, başörtüsü içindeki çehresi etkileyici bir güzellekle bütün servetlerini arz ediyordu.

Evvela orada vücudumu yabancı bulur gibi görünüyordu. Etrafı kuşatan gönül okşayıcı, kokulu havayla, bu canımı besleyen, tesir eden temas kokusuyla mecalsiz, birkaç gezi vesilesi beyan ettim. Burası o kadar güzel, o

kadar manzaralıydı ki buraya geldiğim geleli pek severdim, “Daima gelirim,” dedim. Beni gezmeye davet eder gibi bir hareketle ağır ağır ilerleyerek sahile yaklaştık. Öyle uzaktan uzağa gece ufukları içinde yıldız parıltısıyla yarı aydınlanmış deryanın parlaklığına karşı bir gece perisi gibi dalgın seyredişten sonra fısıldarcasına, “Evet, burası pek güzeldir,” dedi. Sonra tafsilata girmek ister gibi gizli bir işaretle devam etti:

“Burada niçin bulunuyorsunuz? Geçen seneler yoktunuz zannediyorum. Kâgir köşktesiniz değil mi? Yalnız mısınız! Başkaları da var mı? Bu sene hanımefendiler yoklar? İstanbul’a hiç inmiyorsunuz. Buna dikkat ettim. Yalnız bir kere...”

Yarı gülümser bir çekingenlikle devam etti:

“... evet, bir ay evvel bir kere indiniz. Ben hep dikkat ederdim.”

Bu kısa kısa sözleriyle, cevap beklemeden dökülen bu sözlerle devam ediyordu, şimdi birdenbire dedi ki:

“Bir şeye çalışıyorsunuz zannedirim. Şairsiniz, Memduh Bey değil mi? Şairlik sizden kahramanlığı çekip çıkarmamış... O, mübalağa demeyiniz, hayatımı size borçlu olduğumu hiçbir vakit de unutmayacağım. Siz ne kadar lakaytça omuz kaldırırsanız kaldırınız... Siz olmasaydınız... Aman Yarabbi!”

Şimdi heyecanla sustu. Sessizce yürüyorduk, uzaktan akseden köpeklerin havlamaları kâh sevinçli kâh gazaplı oluyordu.

“Size bu kadar bir hizmet etmekle ne kadar bahtiyarım,” diye mırıldandım.

İşitmemiş göründü, yine daldığımız sükütu birdenbire bozarak dedi ki:

“Sizi buralarda تنها, yalnız, serseri gördükçe bir gün beni bu kadar büyük bir tehlikeden kurtarmaya alet olacağınızı nasıl bilirdim?”

Eğilerek, “Keza ben...” diye mırıldandım. Süratlice bir soru edasıyla söylemeye başladı:

“Avrupa’dan yeni gelmişsiniz, gazetede okudum. Ah, gerçek... Şiirlerinizi de okudum, o, lakin siz gerçek büyük bir şairmişsiniz. Bunlar beni o kadar etkiledi ki... Sizi tebrik ederim.”

Teşrifata uyarmışçasına eğilerek gülümseyen gözleriyle bana bakıyordu.

“Oh, o, ‘Bir Sen Varsın’, bu ne kadar ulvi düşünülmüş... İlk okuyuşta bunların sizin olduğuna hükmettiğimi garip bulmaz mısınız; çünkü... Bilmem nasıl anlatabayım? Sizde bir şey vardı ki gezdiğiniz bütün yerlerde etrafınızda bir hale gibi sizi ayırt ediyordu, sanki, ‘Ben bir şeyim...’ diye şairlik ilan ediyordunuz.”

Eliyle şuh bir hareket ederek sözümü kesti. Gülecek, “O,” dedi. “O, tevazu istemem. Büyük doğmuş adamlarda bu kadar tevazuyu hiç sevmem. İnsan yüceliğini bilmelidir. Emin olunuz ki sözlerimde abartı ve büyülenme yoktur. Ben yalnız aklımın zayıflığıyla hissettiğim gibi söylüyorum,” dedi ve tekrar etti: “Sizi tebrik ederim, ileride büyük bir şair olacaksınız.”

Ben, “Teşekkür ederim...” diye mırıldandım. Köşkün kapısına gelmiştik, birdenbire ayrılır gibi “*Bonsoir!*”¹ dedi, bu darbe beni titretti. Uysal, boyun eğdim, eğilerek, “*Bonsoir...*” dedim.

Ağaçlar arasında bir hayal gibi süratli adımlarla kaybolduğuna baktım.

Beni büyüleyen dış görünüşünden başka gülüşünün ince edasında hoşluklar, iltifatlar dalgalanan seri konuşma tarzı, cümlelere verdiği sarhoş bir yavaşlıkla beraber nihayetlerini kâh şikâyet dolu kâh teslim olmuş bir soru süra-

1. (Fr.) İyi geceler! (Y.N.)

tiyle bağlayışydı. Zannediyordum ki bu ısrarlı söz seli bütün benliğimi emellerinin esiri edip bana nüfuz ediyordu...

Öbür gece, farkında olmaksızın yine söğütlüğe yöneldiğim zaman şu maceranın beni nerelere kadar götüreceğini düşünmeye daldım. Bu düşünce bende öyle bir hastalıklı hassasiyet uyandırdı ki bu gece köşke hiç yaklaşamadım. O da birkaç gece sırayla bir hayat izi gösteremedi, yalnız gündüzleri rast gelirsek o gülümseyen selamla kanaate mecbur oluyordum.

Bir hafta sonraydı. Bir gece söğütlüğe gittiğim zaman onu orada buldum. Beni görünce ileri gelerek, "Bu akşam hava ne kadar sıkıntılı..." dedi. "İçeride oturamadım," diye ilave etti.

Eliyle semayı, ufukları, uyuyan Marmara'yı gösteriyordu.

Gölge dolu, yıldız döken lacivert sema altında Marmara'yı uykuyla karışık bir sakinlik sarmıştı. Esner gibi bir hareketle, "Pek sıkılıyorum," diye mırıldandı. Sonra yine o seri tarzla dedi ki: "Siz sıkılmaz mısınız? Öyle... Yalnız... Aylarca yalnız... Adalar, Boğaziçi şimdi ne kadar hoştur!"

Sanki bu söz bir hüsrana ahıydı.

Ben, "Yalnız yaşamayı çok severim..." dedim.

Güldü; bu gülüşte bilmem nasıl bir şey vardı ki merhamete yahut alaya işaret ediyordu.

"Yalnız mı? Sever misiniz? Gerçek mi? Fakat şüphesiz, yapyalnız değil. Değil mi? Zira... Pek gençsiniz, şüphesiz evli değilsiniz."

Bu son sözü biraz sürükler gibi söyleyip bir-iki saniye düşündükten sonra devam ederek, "Evli olamazsınız," dedi.

Şimdi dura dura söylüyordu.

"Henüz pek gençsiniz. Acaba yanılıyor muyum? Yirmi iki? Yirmi üç?"

Ben sadece, "Yirmi beş..." diye cevap verdim.

Devam etti:

"Yirmi beş! O... Henüz pek gençsiniz."

İşte, böyle, her saat artan bir mahremiyetle günler, haftalar geçtikçe çoğalan, durmadan çoğalan şairce aşkımla onu bir kederli tapışla yüceltiyordum. Devam eden bu gece buluşmalarında birbirimizi daha iyi tanıyorduk. O ise her halinde başka bir surette cilve gösteren bu bin şehrin karşısında perişanlığımı görmez gibi davranıyordu.

Bir sabah, bir ağustos sabahı, her şeyin bir ferahlık içinde yeni açılmış goncalar gibi bir tazeliğe gülümsediği bir gündoğumunda sandalıma atlayıp sahilde dolaşmaya başladım. Deniz yarı dalgalıydı, sandalda bir yorgun dansla sallanıyordum. Kâh süratli süratli açılıyor kâh durarak dinleniyor kâh ağır ağır sahile yaklaşıyordum.

Orada, o köşkün sahilindeki kayaların arasında birçok martılar, bu denizin parlak ve latif mahlukları oynayıyordu: Beyaz, hafif gül renkli tüyleri, çırpınan kırmızı ayakları, titreşen ıslak yumuşak kanatlarıyla uçuşarak, süzülerek, yükselerek, işveli meyillerle oynayıp kovalaşarak sevinçli gümbürtüler çıkararak küçük dalgalara yaklaşıyorlar, birkaçı bir dalgaya hücum edip konmak, karpışmak isteyerek haykırışa haykırışa birdenbire tekrar yükseliyorlardı.

İçlerinde artık kanatları, sorguçları kararmış, irileri, kartları vardı, sonra körpeleri de vardı ki süt gibi beyaz, hayat dolu, heyecanlı bir şiir gibi dalgalı, ışık dökerek akıyorlardı: Bu dans dansa cilveli kanatlar arasında bir kendinden geçiş safasına dalmışken birdenbire yukarıdan o sesi işittim:

"*Bonjour* şair efendi," diyordu. Başımı kaldırdım, orada, tepede ileri çıkmış bir kameriyede onu gördüm, sabaha mahsus bir elbiseyle başına bir tül almıştı. Gü-

lümsüyordu. Selam verdim; güneş mahrem öpüşleriyle oraya buraya oynak ışıklar döküyor, güneş ışınları yaprakların aralarından sızıyordu.

“Martılarımı mı seyrediyorsunuz? Pek güzel değiller mi? Ben pek severim. Ne kadar şairanedir! Ah, gerçek, şiirlerinizde bundan bahsedersiniz değil mi?”

Bunu vaat ettim. Güneş mavili ışıklı ipleriyle koycağızın bir kısmını parlatıyordu. Ben kürekler elimde, hafif sandalım dalgaların dalgalı ve renkli keyfine uymuş, taşlara atılmaması için uğraşıyordum. Gözlerim çardağın kollarına uzanmış ve çiçekleri zemin üzerinde latif bir morluk tebessümleri yaratmış bir salkımın mahmurluklarıyla çerçevelenen o aziz vücuda bakan garip bir mevkideydim. Her zaman akan dilim bu huzurda bir garip surette hareketsiz, dilsiz kalıyordu.

“Lakin,” dedi gönül okşayan bir şiveyle, “lakin yukarı gelmez misiniz? Marmara’ya karşı şairane bir kahvaltı ederdik. Bundan daha şairane ne olur! Martılarımı buradan da seyredersiniz. Hem yüksekten daha latif görünüyorlar.”

Ben, “Memnuniyetle...” dedim. “Lakin müsaade etmelisiniz ki evvela sandalımı bir yere bağlayayım.

Başıyla hafifçe işaret etti. Orada kıyıya sandalı bağlayarak karaya atladım, çıktım, beni bahçenin süslü parmak kapısı önünde karşıladı. Sanki sıcak bir sevda yuvasına giriyordum. Etraf huzurdan, renk ve kokudan, bahardan ibaretti. Bana işaret ediyordu, yazın sabaha mahsus ruh okşayan tazeliği, güneşin devamlı safalı harareti sakın bir hoşluğa dalmıştı. Yalnız birkaç haşeratın anı vızıltıları... Eğik yollardan, yeşil semalar altından yürüdükten sonra sahil boyuna geçtik. O bana birçok sözlerle çiçeklerini methediyor, denizin letafetini abartıyla anlatıyordu. Çiçeklerini çıldırırçasına sevdiğini tekrar ediyordu. Nihayet sadece, “Burada mesut bir hayat geçer,”

dedi. Oradaki kır kanepesine dayanarak ve bana güzel bir yer göstererek devam etti.

“Evet, pek mesut,” dedi. “Şiirlerinizde o kadar güzel açıkladığınız bu tenhalık içindeki adalar, bu semalara, bu manzaralara karşı Marmara, bu kadar uzakta görünen yüksek dumanlı dağlar, hepsi insanın saadetini tamamlamak için en tantanalı manzaralardır!”

Düşüne düşünce, gözlerini süzerek, ağır ağır söylüyordu.

Ben, “Evet, burası bahtiyarlık için hazırlanmış denilir,” dedim.

Bana dikkatle bakarak tasdik anlamında dalgın bir kederle başını salladı.

Oraya buraya güneş sızıyordu, martılar feryatlarıyla kıyamet koparıyorlar, hırçın hırçın kovalaşarak oynuyorlardı.

“Martılarınız pek şuh,” dedim.

İri güzel gözlerini açıp sorarcasına gözüme bakarak:

“Değil mi, her sabah bir-iki saatlik hayatımı bu şuh kuşların muhabbetiyle sarf ederim; günümün en güzel saatleri bu saatlerdir.” Bir keder rengiyle dolu gözlerinde bir gülüş nuru parlayarak tekrar etti: “Martılarım için şiirinizi ihmal etmeyeceksiniz ya!”

Ben tebessüm ederek temin ettim; o zaman bir mahremiyet hali vermek ister gibi yaklaşarak yavaşça, anaç bir dikkatle hayatımı nakle davet etti; bir annenin hallerini andıran himayeyle tafsilatına kadar talep ediyordu. Başını koluna dayamış, benim sözlerimi, gözlerine suskun bir dil vererek, ara sıra başını sallayarak, şaşırır gibi boynunu bir hoşlukla uzatarak, gülümseyerek, şevkle dinliyordu.

Şimdi yeniden kendisini en ufak teferruatına kadar tetkik ediyordum. Boynunun hareketlerinde öyle gamzeler, öyle şuhluklar vardı ki...

“Gerçek, bu hafta dergide bir şeyiniz yoktu,” dedi.

O zaman tembelce davrandığım için mazeretimi beyan ettim.

“O,” dedi, “affolunamaz bir noksanlık! Bilir misiniz ki sizin bu rahatınıza düşkünlüğünüz bizim gibi tutkunlarınızı ne kadar zarara sokar. Ben nefsimce, her hafta en aşağı iki parça şiirinizi okumak isterim.”

Vaat ettim ki her hafta iki parça şiir takdim etmeye çalışacaktım; o zaman, her zaman sarı renkli olan benzi-ne hafif bir renk gelerek pespembe oldu. Gözleri nemli bir tebessümle bulandı; tereddütlü bir edayla dedi ki:

“Nasıl bir kadın olursa olsun, bu pek samimi ve ulvi şiirleri ilham edebildiği için bahtiyardır!”

Bir coşkuyla ayağa kalkarak:

“Sizin için, yalnız sizin için yazdım. Zira sizi ilk gördüğüm zaman bütün güzellikler, bütün bahtiyarlıklar, bütün lütuflar namına yaratılmış nur dolu bir vücut olduğunuza inandım. Her bakışınız, her hareketiniz bir mana, bir şiir, birer büyüklüktü. Bütün gençlik emellerim sizin için bir aşk deliliği haline girdi. Sizi farkında olmaksızın, bilmeyerek, mecnunca bir aşkla sevdim. Yemin ederim ki aylarca, siz, vücudunuz bence ilahî bir imkânsız temenni gibi kaldı. Gözümde parlak bir ilahe gibi dokunulmaz ve ulaşılamaz bir yüce ruh oldunuz. Bütün gecelerimi sizi düşünerek ağlaya ağlaya geçirdiğim için severdim. Birçok günler benim hayat güneşim gibi sızsiz kalırsam öleceğime yemin ederdim.”

Sessizce dinliyordu. Ben şikâyetle devam ediyordum. Sanki mesut dinliyordu.

“İhtimal, kadınlık haysiyetinize dokunuyorum, ihtimal şerefınıza dokunuyorum fakat yalvarırım beni affediniz. Ne kadar perişan olduğumu görüyorsunuz. Benimki gibi bir aşk, bu kadar ulvi bir aşk bir kadın için bir hakaret olamazsa da... Yine beni affediniz.”

Ayağa kalkıp yavaşça, “Oh, zarar yok,” dedi ve bir-iki adım atarak hafif bir tebessümle, “bilakis,” dedi, “bilakis teşekkür ederim,” sözünü yavaşça ilave etti. Döndü, gülümseyerek, “Şiirler hakkındaki vaadinizi beklerim,” dedi. Ve ağaçların arasından görünen ve birçok defa yanında rast geldiğim bir kadını çağırarak, “Memduh Bey’e yolu gösteriniz,” dedi. Sonra perişan tavrıma bakıp cilveli bir şiveyle, “Yine görüşürüz değil mi efendim?” dedi.

Kendisini selamlayarak kadını takip ettim, dışarı çıktım. Güneş hararetinin ağırlığıyla bütün ovayı ezmiş, öğleye mahsus derin sessizlik etrafa yayılmıştı. Öylece biçilmiş otların arasından ayrıldım.

Şimdi bin kat şiddetli bir ihtirasla onu istiyordum. Bir ihtiras, bir kadına karşı gençliği sarsan, altüst eden muhteris bir titreyiş, bir sönmez ateş bütün vücudumu şiddetli iltihap içinde yakıyordu. Gençliğimle eğleniyor gibi davranıyordu. Bu beni biraz sıkıyordu. Ne yapmak istiyordu? Güneş dikine ateşleriyle ensemi şiddetle yakıyor, fesimin altında beynimi kaynatıyor, beni terletiyordu, üzerimde ezici bir ağırlık vardı. Birkaç avaz, yalnız orada bir harmancının ara sıra çıkardığı aynı ahenkteki naralar, içerlerde, dağların arasında akseden, uzaktan, pek uzaktan akseden bir şimendifer çığıltısı çınılıyordu.

Ta şurada yolun üzerindeki köprüden geçen yüksek, havaleli öküz arabasının acı acı inleyişi, arkada o dinlenme, kavuşma yerinden gelen martıların coşkulu feryatları... Yalnız bu!

İki gün bir daha kendisine rast gelemedim, o şevkli, gülümseyen uğurlayıştan sonra bu kayboluştan bir mana anlayamıyordum, şüphesiz darılmıştı ki görünmüyordu, taşkınlığın benden aldığı o sözlere pişman oluyor, onsuz kalmanın benim için ne can yakıcı olduğunu anlıyordum.

Üçüncü günü beni siyahlar giymiş olarak kabul etti. Küçük salonuna aldı; burası sade, nefis bir zevkle döşen-

miş bir odaydı, her köşede bir kadınlık, her hücrede bir mahremiyet, her yerde bir şuhluk vardı ve ocağın yanı başındaki alçak bir kanepede, yastıklara gömülmüş, hafif hafif tebessüm ediyordu.

Bana az bozulmuş göründü, gözlerinin etrafı daha siyahlanmış, çehresindeki aşkın hüznü başka bir ağırbaşlılık vermişti. Gösterdiği yere oturarak rahatsızlığımdan dolayı ne kadar endişeli olduğumu söyledim. Sadece, “Bir şey değildi,” dedi. “Malum ya,” dedi, tebessüm etti. Bu güzel kadının hususi sohbetinden, bu sıcak teklik köşesi içinde, onun bütün mahremiyetleriyle, bütün nefislikleriyle nemli olan bu ıtırılı havayla mesuttum.

Bu zengin, kurkumral saçların teşkil ettiği kümeye şaşkınca bakıyor, hayran oluyordum. Ensenin iki tarafına gelişi güzel süslenerek kaldırılmış bu yığın beni cezbediyordu, bir saçın bu kadar dağınık şekline bu kadar latif bir cilveli dil vermek maharetini alkışlıyordum.

Hafif bir sesle dedi ki:

“Vaatleriniz tutulmuştur inşallah?”

Gülümseyip kalkarak şiirlerimi takdim ettim. Bunları zayıf parmaklarının arasında tutarak başlıklarına baktı, iade etti.

“Şimdi oturunuz,” dedi. “Şuraya, hayır, oraya değil, şu koltuğa... Tamam, şimdi söyleyiniz, okuyunuz, sizi dinliyorum. Bana öyle gelir ki şiir, şairi ağzından okunursa ruh dolu olur.”

Okumaya başladım; bunların birisi “Ah, Ey Muğber!”¹, bu küskünlüğün hüznü ve elemiyle yazılmıştı. Acı bir aşk şikâyetiyle okuyordum. O da sessizlikle, kederli bir surette dinliyordu; bittiği zaman diğerini okuttu. Diğer “Vuslat Perisi”ydi, bu o itirafın aşkıyla yazıl-

1. “Ah, Ey Kırın”. (Y.N.)

mıştı. Bitirdiğim zaman onu daha arzu dolu, daha “genç” buldu. “Öteki matemli,” dedi.

Hasta, kederli bir sessizlik içindeydik. İndirilmiş perdelerin arkasından güneşin kırmızı renk dalgaları oynuyor, yarı kafeslerden denizin güneşli lacivert yüzeyi görölüyordu. Yavaş yavaş canlanan yavaş bir hareket, gözlerinde berrak bir ciddiyet rengiyle birdenbire vaziyetini değiştirip, “Bu iki gün zarfında sizi pek çok düşündüm,” dedi. “Sizi ve son sözlerinizi... Uzun uzun muhakeme ettim, aman Yarabbi, ben bilememişim... Bir gence karşı ne kadar emel verici olacağımızda hata etmişim. Şimdi şunu anlatmak istiyorum ki yanıldığım için korktum zira ben beni bana sahip olmaktan ziyade namuslu bir kadın diye sevmenizi daha ziyade isterim.” Ağlamaklı bir gülüşle, “O, emin olunuz...” dedi. “Doğrusu birçokları yaptığım bu şeyleri giymek istediğim kisveyle uyuşmaz bulurlar! Fakat siz ki şairane yüksekliğinizle insan kalbini tanımak iddiasındasınız, siz de tasdik edersiniz zannederim ki hakiki namus eğer hayal ve kuruntudan ibaret olmayıp da bir kişi, yalnız bir kişiyi sevmek, yalnız onun olmaksızın ben bu hususta müsterih olabilirim. Çünkü yirmi sekiz senelik hayatım yalnız bir kişinin aşk ve muhabbetiyle dolmuştur. Fakat heyhat ki hayat daima güllerden, kokulardan, neşelerden ibaret geçmiyor, onun da dikenleri, karanlıkları, feryatları var. Ben ki bu hususta tecrübe sahibiyim, bana inanınız beyefendi ki saadetimiz, saadet dediğimiz hülya bu karanlık hayat rüyasının bir geçici nurudur. Bir çılgınlıkla gösterdiğim hafif bir lakaytlığın sizin için, genç, hararetili, kanatsız bir şair için ne kadar büyük vaatlerle dolu olduğunu sonradan gördüm; sizin için belirsiz, hayal okşayan, şiirli, daha ne bileyim... Hülyalı bir vücut olmak isterdim, sizin hayatınız gibi genç bir hayatta oynamak istediğim vazifeyi pek nazik, pek ince, pek güç, pek dikenli olduğu halde pek

ulvi, pek şairane, nihayet... pek çılgınca buluyordum. Bu benim gibi bütün hikâyeyle karışık kadınlar için en aziz hülya, en mukaddes bir emeldir.” Derince bir göğüs geçirerek devam etti: “... Fakat biz... Zavallı hülyalı kadınlar! Bahtiyar etmekten başka hiçbir şey düşünmediğimiz halde hemen daima aldandığımız için çok çekiniyorum.” Biraz doğrulup rica eden gözleriyle gözlerime bakarak, “Söyleyiniz,” dedi, “söyleyiniz... Bana itaatkâr, her emeli-me razı, her arzuma razı olur musunuz? Bunu kabul ediyor musunuz? Vaat ediyor musunuz?”

Birçok yerlerde sözünü kesmek istemişken bana merhametli bir tebessümle eliyle işaret ederek müsaade istemişti. Fakat bu sözlerin nihayetlere doğru aldığı ifade tarzı beni o kadar kendimden geçiriyordu ki nihayetinde ağlarcasına bir taşkınlıkla, “Bütün hayatım sizin içindir, bütün ömrümü size veriyorum,” sözlerini söyledim. Yalvarır gibi ilave ettim: “Beni esiriniz ediniz, isterseniz beni öldürünüz... Şikâyet etmem, yemin ederim ki mesut olurum.”

Matemli tavrını terk edip güler yüzlü bir çehreyle, “O,” dedi, “o, yok, bir Kleopatra¹ olmak istemiyorum,” diye ilave etti.

4

Bundan sonra geceleri düzenli buluşmaya başladık.

Mehtap vardı; ayın ışıklarına karşı başörtüsü içinde birer ışıkl damla gibi parlayan gözleri simasının beyazlığı ve dudaklarının gülümseyişinin can veren çizgisi karşısında mahmur, mesut kalırdım. Marmara’nın nihayetsiz ufuklarına doğru resmedilen kıymetli servi, çırpıntı-

1. VII. Kleopatra (MÖ 69-MÖ 30): Antik Mısır’ın son Helenistik kraliçesi. (Y.N.)

ların yarattığı mehtaplı dalgalar, semanın titreyen tebesümüleri, her şey kalbe bir açıklık, ruha bir ferahlık verdiği zaman sakin durmak benim için dehşetli bir azaptı. Yalnız ayrılırken cilveli bir vedayla süzülürdü.

Bana coşkulu bir dille şiirden, edebiyattan bahsederdi; edebiyatımızın yeni şiirler namına nesi varsa hemen cümlesini okumuş ve en nefislerini ezberine almıştı.

Birkaç parça vardı ki bunları pek sever ve daima okurdu. Gençler arasından birkaç şairi beğeniyordu. Hele bir tanesini taparcasına severdi. Bunun başlıca şiirlerini daima okurdu.

Bazen doyulmaz bir aşk sefasıyla saatlerin geçişinden habersiz olurduk. Ben Musset'lerden¹, Prudhomme'lardan², Lamartine'lerden³, şiirin büyük üstatlarından parçalar okurdum. Bu ulvi şiirleri tutkuyla dinlerdi.

"Şiiri," derdi, "şiiri bütün ruhumu hiçbir şeyin yetiştiremeyeceği yüksekliklere, büyüklüklere yükselttiği için severim, zira öyle zamanlar oluyor ki bu miskinlikten, bu matem dünyasından çıkıp başka âlemlere, daha saf, daha yüce his âlemlerine gitmek için ruhun bir kati ihtiyacı oluyor. Ve buna ancak şiirle ulaşabiliyoruz."

Şimdi "Garam-ı Şebab"ı biliyordu. Bunu pek sevmiş, beni tamamlamaya teşvik ediyordu. Bu teşviklerle, bu sonsuz derece mahremiyet havasına, insana nüfuz edişleri vardı, öyle samimi bir edayla hitap ederdi ki aşka dalmış olarak boğuluyorum zannederdim. Çehresi bana bir tecellinin saf aynası gibi fikirler, ilhamlar verirdi.

Astronomiyi pek seviyordu. Daima semaya bakarak bana sualler sorardı ve çocukça fikirlerle sorulan bu basit

1. Alfred de Musset (1890- 1857): Fransız yazar. (Y.N.)

2. Sully Prudhomme (1839-1907): Fransız şair. (Y.N.)

3. Alphonse Marie Louise Prat de Lamartine (1790-1869): Fransız yazar, şair ve siyasetçi. (Y.N.)

suallerin ne mühim esaslar üzerine kurulu olduğunu görerek bilimsel izahata girişmeden anlatabilmek için güçlük çekerdim. Bu zaman esnasında adeta bir astronomi dersi yaptık. Hayal gücü geniş, hafızasının kuvveti ziyadeydi. Söylediğim şeylerin bazılarını unuttu zannettiğim zaman birdenbire söyler ve beni şaşırtırdı. Bazen dersin gidişinden meselelerin ilerleyerek mesela ayın yüzlerini, ay ve güneş tutulmasını, güneş manzumesini tarife kadar varırdım. Masumane, şaşkın, inanmaz görünürdü.

Hayatına ait en ufak bir ima bile gösteremiyordum. Sevilen kadının hayatının tamamen cahili olmak bilmekten daha ziyade sakinlik verir, derdim...

Zira aşkın derin kuvveti büyük bir acılar membası teşkil eder: Hayatımızın ıstırapları sevdiğimizin hayatına erişmemiz derecesinde şiddetlidir ve bu öyle bir şiddettir ki bilinmezliğin verdiği sade merak ve endişeye göre tahammülsüzdür.

Tavırları, sözleri, fikirleri itinalı bir terbiyeli fikir ve cismanilik gösteriyordu; bu aşk veren sözlerin tesiriyle her gece mest, şaşkın kalırdım; saatlerce söylediği halde yıllarca dinletmek arzuları vardı; benim bazı hallerime, "Bir şair, başka ne olur?" ve, "Oh? Bu şairler daima böyle," diyen gülüşleri vardı; aya karşı bu gerdanın aldığı renkleri bir kavuşma sefası içindeymiş gibi izlerdim.

Gülüşlerinde öyle cilveli bir koku uçuculuğu vardı ki bana bir musikinin danstan dansa akışı gibi, sarhoş edici bir tesir ve arzu verirdi. Kâh yavaştan yavaştan şarkılar okuyarak kâh şiir külliyatlarını karıştırarak kâh eleştirilere, meraklara dalarak geziyorduk. Pek tatlı bir sesi vardı. En zor besteleri okumakta öyle ustaca bir maharet gösterirdi ki musikide bir sanatkâr terbiyesi aldığına işaretti; okurken tavırlarındaki güzellikler, sesteki edalar, simadaki ifadeler, gözlerin kâh mahmur, dalgın olarak uykulu kalması kâh hülya ufuklarına gömülmüş arzu

dolu durması, her şeyi insanda başka büyülenme uyandırıyor. Doğrusu bu masum münasebetin duyulmaz lezzetleri, ulvi ruhanilikleri vardı fakat gençlik ihtirası hapsedilmiş, basınçlı bir buhar gibi beni sarsıyordu.

Bu zamanlar esnasında yaz geçmiş, sonbaharın ahlar saçan garip rengi ovalara, adalara kederini pek yaymıştı. Artık aylı gecelere nadir rast geliyorduk. Ve semalar bulut dolu, yüklü, karanlıktı.

Bazen sandala binerek denize açılırdık. Kanunu sandala alırdım. Ve onun karşısında kürekleri alarak yorulmaz çekerdim. O kanunıyla sıcak, samimi nağmeler saçar, hafif, ince bir sesle söylerdi. Kürekleri bırakırdım, sandal suların keyfine kalır, bir tarafa akar gider, denizin ışıklı yüzeyinde dalgaların şıpıltıları devam ederdi. O göz nuru, okurken ağzının hoş şekli, göğsünde dalgalanan civeleriyle aşkımı taşan, daima taşan bir coşkunluğun daimi kaynağı gibi çoğaltırdı. Bazen bu arzulara o kadar daldım ki duygularımdaki taşkınlıkları tercüme için hiçbir şey bulamayarak kulağına, “Ölmek istiyorum,” diye feryat ederdim.

O zaman gülüşlerle dolu bir çehreyle, “Ölmek mi?” derdi. “Kocaman bebek! Bilir misin ki ölüm söylendiği kadar kolay değildir?”

Yabancı bakışlardan fevkalade çekinirdi. Hiç kimse- nin bu münasebetimizi bilmesini istemiyordu. Bana bek- çinin anlattığı hikâyeyi hatırlatırdı. O zaman garip bir kıskançlıkla mustarip olurdum. O kadar hassastı ki en ufak bir hakaret iziyle öleceğine inanıyordum. Onun için her türlü saldırıya meydan vermemeye çalıştığını fark ediyordum.

Hele bu sebeple bir olay oldu ki takip eden durum- la beraber hayatımın saadet veya felaket mektuplarını veremediğim bir şeye yol açtı. Bir gece ay bir lekesiz lacivert gökte dolunaya has bir ihtişamla yüzüyor, uyumuş

gece gölgeleri dalgaların uyku kımıltısızlığına, bütün nurların boşluğuna dans eden gülüşler serpiyordu. Marmara parlak sislerin beyazlığının boş kucağında bir ışıklı, parlak bir yüz gibi dalgalarıyla sahilleri yalıyordu.

Biz yumuşak bir ot yığını üzerine yaslanmış, bir aşk hüznü içinde sükûna dalmıştık. Son zamanlarda kederli bir sükûna daldığı çok olurdu. Ara sıra çırpınan rüzgâr vakit vakit, artık tamamen kurumuş yığınların nemli kokusunu getiriyor, ta köyün içinden köpüklerin kederli, tereddütlü feryatları işitiliyor, denizin sahillerle kucaklaşmasından belirsiz, velveleli şelaleler devam ediyordu.

Öyle hiç ses çıkarmadan, garip bir rahatsızlıkla ellerini elime aldım, o kadar dalmış ki fark etmemiş zannettim. Yavaş yavaş öpmeye başladım, parmakları ucundan, tırnaklarından, boğumlardan, binlerce buselerle, küçük, okşayıcı, çocukça buselerle öpüyor, bileklerine saldırıyordum. O ayın ışıklarına karşı, bir sevdalı, ağırbaşlı heykel gibi, gözlerindeki aylarla tebessüm ederek bakıyor, hiç ses çıkarmıyordu. Fısıldama gibi bir sesle ta kalbimden coşan bir sonsuzlukla olağanüstü bir galeyanla, “Yemin ederim ki sızsiz ölürüm,” diye mırıldandım.

Başını çevirip birdenbire yağmurlanan gözleriyle uzun uzun baktı. Bütün benliğim dağılıp ona karışmak, ondan ibaret olmak galeyanlarıyla boğuluyordum.

Sükût ederek başını salladı. Bir söz söylerse bu latif rüyadan uyanacakmışız gibi ses çıkarmayarak elini bastırarak cevap veriyordu.

Kolumdan tutup beni kaldırarak, “Gidelim,” dedi.

Yürüdük. Ağır ağır, bir hayal gibi, sakince yürüyorduk. Birdenbire kolumu kavrayıp sıkarak, “Aman Yarabbi,” dedi. Titriyordu. Eliyle ileride, ağaçların arasına döken ışıkların gölgeleri içinde bir şey gösterdi.

“Ne oluyorsunuz?” dedim.

“Aman Yarabbi,” dedi figan ederek, “gördüler, evet

bu bir köylüdür. Ah, bu köylülerin ne kadar zehirli ağızlı olduklarını bilseniz...”

“Müsterih olunuz,” diye ilerledim, o kadar merakımıza rağmen hiçbir hayat izi göremedik.

Gülerek, “Öyleyse hayal görmüşüm,” dedi. Sonra elimi alıp göğsüne götürerek, “Bakınız,” dedi, “bakınız kalbim ne kadar çarpıyor! O kadar korktum ki...”

Bu sıcak, hayat dolu sine bütün irademi elimden aldı, bu zavallı kalp o kadar çarpıyordu ki... Şimdi bu sıcak eli bırakamıyordum, can veren hararetiyle öyle bir kan ve can akıtıyordu ki onsuz kalırsam öleceğim zannediyordum.

Bu karşı koyuş üzerine yarı gülümseyen bir edayla dedi ki:

“O, yaramazlık ediyorsunuz ama... Beni pişman etmek istiyorsunuz. Beni çılgınlığımdan ürkütüyorsunuz... Rica ederim bırakınız...”

Bir mecnunca aşkla bu elleri öpmeye başladım:

“... Haydi, işte,” dedi şuh bir gülüşle, “işte çocukluğunuz... Ah bu erkekler... Uslu durmak bilmezler... Lakin bilir misiniz ki şairler için... Of! Lakin elimi acıtıyorsunuz. Çocukluğu bırakınız diyorum size...”

Ben hezeyan içinde bir dille, titreyerek, “Oh, beni affediniz, ne kadar mustarip olduğumu bilseydiniz... Sizi delice severken... Ölüyorum...” diye mırıldandım.

“Görüyor musunuz ki bebekliği ciddi bir tarza koydunuz? Ben ise... Lakin müdafaasız bir kadını rahatsızlıkta nasıl bir kahramanlık, nasıl bir büyüklük görüyorsunuz?”

Ay ışığına maruz çehre, saçların o gönül alıcı şekli beni deli ediyordu, birdenbire başını ellerimin içine aldım.

Sendelercesine, sarhoş gibi olmuştu, perişan bir sesle, gücenmiş bir çehreyle, “Oh, böyle mi?” dedi.

Öyle, sessiz, düşünceli yürüdü. İşitilmez gibi bir sesle, "Pekâlâ!" diye mırıldandı.

Ben endişeli, pişman, her şeye razı oldum. Ayrıldığı-mız vakit hâlâ sakın ve meşguldü.

İki gün kendisini hiç görmedim. Üçüncü gün bin endişeyle eve uğradığım zaman rahatsız denildi.

O zaman bir buçuk aydır bende biriken kırgınlıklar haksızlığımın silsileleri önünde büyüyerek onu ithama kalktım. Zira Nedim Bey hikâyesi beni şimdi lakayt davranmayacağım surette, pek çok meşgul etmişti. Bu kadının benden evvel ölürcesine birini sevdiğini ve onun için ailesini, kocasını, çocuklarını terk edip kaçtığını, her şeyini feda ettiğini biliyordum. Bu hikâye gözümün önündeyken bu hayattan bir şüphesiz, bir ıstırapsız geçmek mümkün olamazdı. Bu kadar fedakârlıklara karşı benim için ne yapmıştı? Sıkıldığı bir köy köşesinde bir çocuk, bir deli, bir şair bulmuş, onu bin vaatlerle çekerek, bağlayarak hemen bir cevherli hanım vazifesi görmüş, bir şey, yalnız ufak bir çocukluk için bin hasta gibi görünmeler, bin şeyler... Ve çıldırırçasına sevdiğim bu kadının hâlâ benim olmayan, tamamen yabancı olduğu mahremiyetleri olduğunu, bundan evvel benim vücudum kendisince bilinmezlik halindeyken onun yaşadığını, sevdiğini, her şeyine, gençliğine, her şeyine başkalarının sahip olduğunu, kendisinin hâlâ bende olmayan, benim olmayan halleri, güzellikleri, muhabbetleri bulunduğunu düşündükçe kızıyor, şimdiye kadarki sabrımı anlamıyordum.

İnsan kalbinin ölçülmez derinlikleri vardır. Bilim ölçülemez şeyleri en ince ayrıntısına kadar ölçmüş, onalıklarına kadar belirlemiştir. Fakat insan, bu kalp muamması huzurunda inilti ve âcizlikten baş aşağı olmuştur!

Sabah uyandığım zaman yalnız üzgün, bütün dünkü düşüncelerden uzaktım. Şimdi haksız olduğumu hissediyordum. Ne kadar onun haksızlığını düşünsem o

kadar haksızlığımı anlıyordum. O ne yapmışsa layık olmadığım halde beni sevdiğinden yapmıştı, her hareketinde beni mesut etmek için çalışmıştı. Nedim Bey hikâyesine gelince beni kim temin ediyordu ki o bu kadının kocası olmayıp da âşığıydı, beni kim temin ediyordu ki kaba köylülerin sözleri bir yalandan başka bir şeydi, nihayet beni kim temin ediyordu ki bu kadın, taptığım bu kadın bu kadar müsaadeyi benden başkasına da göstermişti? Hatta antlaşmamız yok muydu ki onun her bir arzusuna boyun eğecektim. O halde kendisinden ne istemeye hakkım vardı? Ah niçin, niçin yaptım Yarabbi?

Akşama kadar pencereden ayrılmayarak köşkü tetkik ettim. Bir hayat izi göremiyordum. Hayatım için böyle önemli bir ihtiyaç olan bu kadınsız; yalnız huzuruyla, tebessümüyle günlerimi o kadar mesut eden bu kadınsız kalırsam ne olacağımı anlamıştım; bu bir soluk, rüzgârlı gündü. Çılgın rüzgârların önünde kuru ağaçlar son yapraklarını döküyorlardı. Etrafta ölmüş yapraklar döne döne kalkıyordu, ara sıra aralıklarla serpintiler, devamlı yağışlar getiren renkli bulutlar uçuşuyorlardı.

Bilmem ne kadar olmuştu. Birdenbire dışarıda bir gürültüyle kapı açılarak Niyaz Kalfa, şaşkın, suskun göründü, gözleri, ağzı fevkalade bir hayrete işaret edecek bir surette açıldı, arkasında bir gölge görür gibi oldum, atıldım, siyah çarşafa bürünmüş onu tanıdım. Niyaz Kalfa'yı itercesine çıkarıp arkasından kapıyı kapayarak içeri girdiğim zaman onu bir koltuğa oturmuş gördüm.

"Ne saadet Yarabbi! Lakin bu lütfunuza karşı ne yolda..."

Gözlerinde öyle bir bulanıklık, çehresinde öyle bir iç sıkıntısı vardı ki fark etmeksizin ellerini elime alıp baktım. Şiddetli bir humma nöbeti içindeydi.

"Aman Yarabbi... Aman Yarabbi," diye mırıldandım. "Lakin bu ne hal... Lakin sizde nöbet var, lakin bu halde

niçin geldiniz? Niçin dışarı çıktınız? Bilmiyor musunuz ki bu halde, bu yağmurda çıktıktan sonra... Lakin bu sizi öldürür, zavallı...”

Birkaç saniye öyle, dehşetli bir hareketsizlikle sükût etti. Sabit bir bakışla bir yere bakıyordu. Sonra dudakları titremeye başladı, birdenbire gözlerini doldurup boşalan ve sessizce... Sessizce akan gözyaşlarıyla koltuktan sıyrılıp ayaklarının dibine yığılarak feryat etmeye başladı.

“Geldim, çünkü korktum... Sizden korktum, kendimden korktum da onun için geldim, çünkü artık harap oldum, artık daha dayanamayacağımı anladım...” Ve elleriyle yüzünü kapatarak devam etti: “... Çünkü artık bir gün... Daha ziyade karşı koymaya muktedir olamayarak... Size tamamen teslim olacağım için size, ‘Beni kurtarınız, ah, kaçınız, benden kaçınız, beni bırakınız. Bana namusumu bağışlayınız...’ demek, yalvarmak için geldim... Aman Yarab, siz bana merhamet ediniz siz...”

O söylüyordu. Ben sessiz, donmuş, ayakta duruyordum, bu nedir diyordum, bir yeni kadın oyunu... Ah, beni bu yaşlara inanır zannetmek için ne kadar ahmak bellemişti: Öyle hissiz, ağırbaşlı, bir celladın kurbanı önünde gezindiği gibi, mağrur geziniyordum; gözlerini kaldırıp acı acı bana baktı:

“Lakin siz bilmiyorsunuz... Ben sizi mesut etmekten başka bir şeyi istemezdim... Fakat bu olmadı: Aman Yarabbi, ben ne bilirdim ki bu mümkün değildir? Ah, bunu ne acı anlıyorum... Lakin siz anlamıyorsunuz... Bilmiyor musunuz ki benim gibi bir kadın namussuz yaşayamaz... Namusum kendileri için bir hayat değecek yavrularım varken... Evet, yavrularım varken... Ah, ben günahkârlığımın acısını bol bol çektim. Bu azap elverir. Emin ol!”

Sustu. Yüzünü kapamış, ellerinin parmakları arasından yaşların kesintisiz sızdığını görüyordum. Ayaklarının altında sızlayan bu o kadar sevdiğim nefis mahlul-

kun bu sefaletine karşı yüreğimde nihayetsiz bir acının yavaş yavaş büyüdüğünü hissediyordum. Şimdi bir rüyadan uyanır gibiydim, niçin bu kadar feryat ediyordu? O zaman bende garip, şiddetli bir mücadele oldu. "Garam-ı Şebab"ın dördüncü devresini şimdi tamamıyla hissediyordum: Kendinden vazgeçiş! Şimdi kalbimde sanki altın asrın kahramanlıkları hükümrandı.

"Peki!" dedim ve bu ateşler içinde yanan zavallı ıslak elleri tutarak kendini kaldırdım. O hâlâ hiçkırıyordu. Bir gün bana karşı o kadar zorba davranan bu sefalet önünde yüreğim parçalanıyordu. Her şeyi vaat ediyordum. Hatta bu akşam, şimdi ilk katarla defolup gideceğime yeminler ediyordum.

Perişan, daha ziyade durmak istemiyor gibi kaçarcasına hareket etti. Birdenbire kapıya doğruldu. Sonra şiddetle dönüp bana yaşlı gözleriyle uzun uzun bakarak, "Gel," dedi ve çekip alnımdan öptü. "Teşekkür ederim kardeşim," diye mırıldandı.

Son bakışa benzer bir bakışla bir şeyi araştırıyordu. Orada bir makas gördü: Sert bir hareketle peçesini çekip altından çıkan saçlardan, o gece benim öptüğüm yerden şiddetle bir demet kesti:

"Bunu al, seni o kadar sevdiği halde mesut edememiş zavallı bir kadının muhabbeti namına sakla."

Ve gitti, bir matem hayali gibi uzaklaşarak kayboldu. Bu kadın beni seviyordu. Bir gün bu humma geçer, tatlı bir saadet de şüphesiz benim olurdu. Bu fırsatı niçin kaçırmalı, diyordum. O zaman müdafaasız bir kadına karşı şu hareketi pek adi, pek sefil buluyordum. Ulvi bir gençliğe mahsus kahramanca hisle mesut ettiğim bu kadının için mesut oluyordum. Kavuşmanın üstünde bir ruhani zevkle mesut oluyordum. Balkona çıktım: Yağmurlu sahilde sulak çayırların üzerinde süratli, hasta adımlarla yürüyor, korkar gibi gidiyordu. Ve bu giden, bir gün

gelişini ümit ve arzuyla saydığım aynı adımlarla uzaklaşarak bir senelik aşk emellerimi götüren ve zavallı bir saç demetinden başka hiçbir şeyi ele geçmemiş, geçememiş olan bu o kadar sevdiğim kadının uzaklaşarak söğütlükler arasında kaybolup gidişine acı acı baktım.

İçeri girdiğim zaman garip garip bana bakan Niyaz Kalfa'yı sert bir çehreyle susturarak dedim ki:

“Benim yol çantamı hazırlat da durağa gönder. Akşama artık İstanbul'a gidiyorum.”

Teşrinievvel 1311 (Ekim/Kasım 1895)
Suda